

ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНИЯ И ПОЛИТИКИ ЗА ЖЕНИТЕ

Стенографски запис

Първа национална среща на жени лидери на неправителствени организации от различни етнически групи в България

31 януари – 1 февруари 2004 г.

**Тема: “Промени в законодателството на Република България в
процеса на присъединяване към Европейския съюз, засягащи
правата и статуса на жените”**

София, хотел “Сердика”

ПРИСЪСТВАЛИ УЧАСТНИЦИ И ГОСТИ

Хрипсиме Вичинян, Нуртен Сакъллъ, Седика Емин, Ваник Аракелян, Тяна Пилософ, Себихам Мехмед, Соня Боянова, Виржиния Георгиева, Манник Шамлъян, Лили Нисим Ажи, Сюзан Чакър, Невена Граматикова, Ангелина Иванова, Лили Ковачев, Адела Стоянова, Соня Бедросян, Соня Чилингирян, Мевзуне Бейтулова, Мира Майер, Филиз Хюсменова, Севда Севан, Дана Габай, Михаил Иванов, Христо Кючуков, Мария Желязкова, Теменужка Желязкова, Велина Тодорова, Катя Вълчева, Нина Мирчева, Рени Таджер, Мадлена Бали, Соня Алхалел.

* * *

/Срещата беше открита в 15,10 часа и ръководена от госпожа Татяна Кметова – председател на Център за изследвания и политики за жените/

ТАТЯНА КМЕТОВА: Позволете ми да ви приветствам с добре дошли на първата национална среща на жените лидери от неправителствени организации от различни етнически групи в България.

Приветствам Ви от името на организаторите на срещата, Център за изследвания и политики за жените и Българския еврейски женски форум.

Това се две организации, които съединиха своите усилия в организирането на срещата.

Надявам се за бъдещи намерения, планове и дейности. Защо така е озаглавена срещата?

Тази среща е първа, доколкото ни е известно досега през последните седем, осем години подобна среща не е организирана. Позволихме си да сложим тази в наименованието на нашата конференция. Национална е, тъй като се постаряхме да поканим представители на различни етнически групи от различни краища на страната и от различни градове. Може би това не е пълното представителство, което можем да постигнем.

Смятаме, че за една първа среща това е една добра стартова позиция, от която да започнем.

Центърът за изследвания и политики за жените организира национална среща на неправителствените организации, ангажирани с проблемите на жените от 1998 година насам ежегодно. Тази година традиционно тази национална среща ще се проведе в началото на март. Темата за жените от различните етнически групи и проблемите, с които се сблъскват. Проблематиката на жената не е разкрита докрай в нашата досегашна дейност. Решихме да организираме тази среща, за да можем по-ясно да отправим послание на целия женски неправителствен сектор.

Много ми е приятно, че днес имаме гости, които с присъствието си показват ангажираност към нашата тема. Това е министър Филиз Хюсменова. Нейно превъзходителство госпожа Севда Севан, посланик на Република Армения в България и г-жа Дана Габай която е представител на Държавата Израел в България.

Мой партньор в провеждането на днешната среща ще бъде госпожа Мира Майер, която е председател на Българския еврейски женски форум.

Позволете ми да дам думата на госпожа Хюсменова за кратко приветствие.

ФИЛИЗ ХЮСМЕНОВА: Ваши превъзходительства.
Уважаеми госпожи и господа.

Радвам се, че днес имам възможност да открия заедно с вас Първата национална среща на жените лидерки на неправителствените организации от различни етнически групи в България.

Хубавото е, че представителни форуми като този създават мостове, които приближават възгледите, обединяват усилията на институциите и успешно развиващия се неправителствен сектор. Резултатът е окуражаващ. Създават се силни екипи за инициране на успешни проекти. За решаване на актуални проблеми на малцинствата и на правата на жените у нас. Радващ е и факта, че днес жени с различен етнически и социален произход обединяват своите усилия и чувствителност, за да направят живота по-добър и по-справедлив. Осигуряването на гаранции за равни възможности за реализация на жените и мъжете в България е стимул за активното участие на българските жени в политическия и икономическия живот на страната.

Един от безспорните успехи в това отношение е приетият в края на миналата година от Народното събрание Закон за защита от дискриминация, който получи една много висока оценка от Европейските институции. Може би това се случи именно, защото в сегашното Народно събрание работят толкова много жени.

Не бива да пропускаме и факта, че предстоящото присъединяване на България към Европейския съюз допълнително стимулира общите ни усилия да покрием европейските стандарти в различните сфери на обществения, икономическия и социалния живот. Именно тук е мястото на българските жени, да придадат по-хуманен образ на съвременното ни общество, с особена грижа към човека и децата на България. Това са вечни и световни ценности, за които си струва да обединим усилия и да печелим все повече привърженици.

Желая успех на всички вас. Пожелавам успех на днешния форум. Искрено се надявам, че с обединени усилия действително ще пожънем едни по-окуражаващи резултати.

Благодаря ви.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Давам думата на госпожа Севан за нейното приветствие към нас.

СЕВДА СЕВАН: Скъпи дами, уважаеми господа. Благодаря на организаторите на първата национална среща на жените лидери и неправителствени организации от различни етнически групи в България, че ми дадоха да присъствам на това първо по рода си събитие.

Ще се възползвам от случая да поздравя всички участнички и да им пожелаая успех в бъдещата не лека работа, чиито плодове надявам се да вкусат всички жени, майки и девойки.

България е пъстър букет от етноси и религии. Дано толерантността, която отколе е кълняла в това кътче на иначе наспокройните Балкани продължи да разцъфтява благодарение и на Вашия принос. Далеч съм от всякакви феминистични твърдения. Аз съм източна жена в традиционния смисъл. Убедена съм, че откакто свят

светува жената е тази, която е поемала по-голямата тежест от всички природни и обществени катаклизми.

Искам да вярвам, че на прага на Европа по дългия и изтощителен път на един тежък преход политическата класа ще направи едно съвършено законодателство, което да осигури правото на всички жени да участват още по-уверено в целия спектър на обществено политическия живот на страната. Много искам всяка една жена да бъде защитена от унижение и насилие. Да бъдат създадени обезпечени условия да ражда и да отглежда повече деца. Казват, че децата са бъдещето на всеки народ и на всяка държава. Аз казвам – жените. Животът започва, осветява се и се опазва благодарение на нас. Ние отговаряме за него.

Ще си позволя да споделя с Вас един случай от дните след земетресението, което сполетя Армения на 8 декември 1988 година. Една двадесет годишна арменка остана 21 дни заровена под развалините и оживя. Защото тя се бореше не просто за своя живот. Тя съхрани живота на едномесечното си бебе, което кърмеше с капки кръв от прободените си пръсти.

На края последните ми думи няма да бъдат на посланик, а на писател са: “Жената е символ на живот”. За това нека ни пазят и нека се пазим. Благодаря ви.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Давам думата на госпожа Габай.

ДАНА ГАБАЙ: Уважаеми дами и господа. Позволете ми да благодаря на госпожа Татяна Кметова от Центъра за изследвания и политики за жените и на госпожа Мира Майер – председател на Българския женски еврейски форум.

За поканата да присъствам днес на тази първа среща на жените лидери на неправителствени организации от различен етнически произход. Аз гледам на себе си като на член на две малцинствени групи. Жена и еврейка. Имам добър опит през прекараните последни две години в България. Когато пристигнах тук знаех твърде малко за начина, по който българското правителство се отнася към малцинствата.

Спасяването на българските евреи по време на Втората световна война е уникално доказателство за доброто отношение към малцинствата в страната.

Смятам, че жените ще трябва да извървят дълъг път в борбата си за равни права. Искам да ви поздравя днес. Надявам се, че тази среща, обсъжданията и дискусиите ще помогнат да извървите този път. Благодаря ви.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Надявам се да не прозвучи много остро, но ние като жени започнахме дискусиата навреме. Движим се в рамките на нашата програма.

Позволете ми с няколко думи да разкажа за нашата организация, която свика днешната среща. Ще помоля и госпожа Майер да разкаже нещо повече за Българския еврейски женски форум, като съорганизатор на срещата.

Центърът за изследвания и политики за жените е създаден през 2003 година като фондация. В същност има една много плодотворна история. Дълга в сравнителния план, в неправителствения сектор. Това е една програма, която беше създадена в рамките на фондация “Отворено общество” през 1997 – 1998 година. От тогава

насам има значителен принос в развитието на женското движение в неправителствения сектор в България.

В рамките на тези няколко години като донорска програма осъществи редица значими проекти. В това число и в сферата на законодателството, тъй като това беше програмата, която финансира в значителна степен и организира различни съпътстващи събития по подготовката и представянето пред по-широка публика на Закона за равните възможности между половете в България.

За съжаление този закон не беше приет от Народното събрание. Въпреки това в много голяма степен това, което се разработи от този закон залегна в Закона срещу дискриминацията.

Смятаме, че това е един значителен успех на целия сектор. Знаете, че концепцията за равнопоставеността на половете е една от основополагащата се концепции в законодателството на Европейския съюз.

Според нас нашата работа, както с други организации от сектора, така и с местните власти, изпълнителната власт и със законодателната власт е изключително важна.

От 1998 година насам ние организираме национални срещи на неправителствените организации ангажирани с проблемите на жените в България. Досега сме се радвали на много добро партньорство от страна, както на законодателната, така и на изпълнителната власт. Наши гости са били заместник председателя на Народното събрание госпожа Петя Шопова, заместник министри, министри и представители на различни държавни агенции.

Смятаме, че това е един форум, който дава възможност неправителствения сектор да изкаже определени проблеми, които

вижда, че стоят пред жените в България. Проблеми, които могат да бъдат чути и по-нататък могат да намерят решение в нашите съвместни усилия.

Винаги във фокуса на нашето внимание са стояли и проблемите на жените от малцинствата. Може би много едностранчиво досега повече внимание сме обръщали ли представителките на ромския етнос. Виждали сме много повече социални проблеми, с които са се сблъсквали. Не искам да се спирам в подробности какви типове проекти и в кои региони от страната са осъществявани.

Радваме се, че през последните няколко години се създадоха няколко много добри организации на жени ромки, които имат своя глас и са партньори не само с наши, но и на целия неправителствен сектор.

През миналата година на нашата годишна конференция организирахме специална кръгла маса, която беше посветена на проблемите на ромската жена. Това беше един изключително откровен разговор на представителите както на ромската общност, така и на представителите на женските неправителствени организации. Къде могат да си сътрудничат? Какво предстои? Как ще организират своите съвместни усилия по-нататък?

Смятам, че оттук нататък пред нас действително се разкрива една много добра перспектива за сътрудничество.

Говоря за много конкретни проекти и постижения.

Надявам се участничките в срещата когато се представят да ни разкажат за тях.

Мисля, че досега твърде малко сме работили с организации от други етнически групи. Това е проблем на неправителствения сектор у нас. Фокусът повече е обърнат към драстични и видими проблеми.

Определени проблеми, които не са толкова видими и очевидни не означава, че те не съществуват.

Според мен, много голям проблем, който тепърва ще предстои като дебат е проблемът за равенството в България между половете. Равенството провъзгласено от Конституцията макар и разбирано като еднаквост много често вреди на жените именно разбирано като еднаквост, отколкото да им помага. Концепцията за равнопоставеността между половете е приета от европейското законодателство като основополагащ фактор на демократичния процес. Означава не само еднаквост, така както се разбира сега от нас. Означава равенство в шансовете, във възможностите и в постиженията. Може би това е пътят, за който госпожа Габай спомена и жените в България ще трябва още да изминават.

Радвам се, че много организации присъстват тук. Винаги съм вярвала в силата на женската енергия, защото е много градивна. Важно е да ни пазят и ние да се пазим. В този процес на нашето пазене може би е тази наша активност.

Надявам се, че Мира Майер ще разкаже повече за нейната организация.

МИРА МАЙЕР: Имам честта днес да представя една много млада и много стара организация.

Много младата организация е Българския женски еврейски форум, който е само на три години. Имам честта на бъда председател на Комисията по статуса на жените в много старата организация. “Интернешънъл кансъл джуешу уиминг” е остаряла повече от век. Клонът в Германия тази година чества 100 годишния си юбилей. Клонът в Базел в Швейцария - 80 години.

От името на цялата организация, с чиято благословия тръгна идеята за тази среща днес съм помолена да ви предам техните пожелания за ползотворна и успешна работа.

От гледна точка на еврейската традиция задълженията на жената са много стриктно определени, както и нейните права. Досега еврейските жени по света имат голям проблем във връзка с развода. Това е едно от нещата, за които мога да кажа, че организацията се бори.

Проблемът е, че право на развод се получава само в писмено съгласие на съпруга. Това вероятно са детайли, които по-нататък, ако имаме възможност ще дискутираме.

Българските еврейски жени в тази част не са засегнати. Що се отнася до Българския женски еврейски форум за трите години от неговото съществуване искам да кажа, че първата година е посветена да се опознаем и да можем днес да доведем някои от тях от провинцията. Не се познавахме дори тези, които бяхме от София. Макар, че бяхме на едни години.

През втората година се опитахме да отговорим на нуждите, на които жените, които решиха да членуват доброволно в тази организация сметнаха, че е необходимо. Направиха се профилактични прегледи. Организирах се много образователни курсове. Потърсили сме контакт с други жени от етнически организации. Курсовете бяха във всяка една област, за която намирахме желаещи. По-големият принос бяха, че се водеха от нашите жени. Те доброволно даваха труда си. Безплатно обучаваха останалите на това, което знаят.

През третата година по-силно успяваме да се обърнем към българското общество. Една от първите прояви е тази среща.

Смятам, че имаме много добри отношения с международната ни организация.

Надявам се, че няма да бъде единствена. Мисля, че ще намерим общ език, като споделите и вие вашите проблеми. Всеки, който иска да говори нещо с нас е добре дошъл.

Пожелавам ви ползотворна работа.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Искам да кажа няколко думи относно дневния ред и програмата.

Надявам се, че следващата част от работата ни ще протече в едно представяне. Повечето не се познаваме. Организациите, от които идват нашите гости и участници днес са много различни. Това са и благотворителни организации, правозащитни организации и чисто женски организации. Спектърът е много широк. Има жени професионалистки с определена кариера, които смятат, че могат да имат принос към развитието на женското движение у нас. Това е нашата цел в следващата част от работата днес.

Довечера, ще ви представим една книга, която е издадена с финансовата подкрепа на нашата организация. Книгата се казва “Техните собствени гласове”. Това е един проект на Българската асоциация на университетските жени, който беше осъществен през последните две години. Има интервюта за техния житейски път с жени от различни краища на страната, от различни поколения, от различни етнически групи, които ни дават много размисъл за женската съдба в България. Ще се срещнете с авторката на книгата.

В момента подготвяме английско издание на тази книга, за да можем да представим действително това, което българската жена е преживявала или преживява и продължава да има като съдба.

Предвидили сме в следващата част от нашата работа утре да се запознаем с основните промени в законодателството на Република България в процеса на присъединяване към Европейския съюз. Поканили сме хора, които са участвали или в написването на самия закон или активно участват в прилагането му. Повечето са експерти, които работят в различни държавни структури в изпълнителната власт.

Надявам се, срещата с тях и коментара по законите да бъде този мост между изпълнителната власт, вас и членовете във вашите организации, които ще дадат възможност действително да се погледне какво е новото и промененото. Доколко българското законодателство наистина стои в защита на жените.

Разбира се, може би това ще бъде пътеката, по която повече жени ще се запознаят с това законодателство. Един закон, колкото и хубав да е, ако го имаме само на хартия, а той или не се прилага, или хората не знаят, че могат да бъдат защитени по силата на дадено законодателство не е актуален и активен и не се прилага активно.

Смятаме, че жените трябва да бъдат запознати с това законодателство. За това организирахме тази среща.

Господин Асен Иванов от Министерството на труда и социалната политика, който е един от авторите на Закона за защита срещу дискриминацията утре ще бъде с нас. Госпожа Надя Дойчинова, която и днес е тук е от Агенцията за социално подпомагане. Ще представи Закона за социално подпомагане.

Предполагам, че и там ще има някои въпроси, които ви вълнуват и имате интерес да зададете конкретни въпроси. Законът за борба с трафика на хора ще бъде представен от госпожа Антония Балканска. Тя е един от авторите на закона. Госпожа Балканска е

главен инспектор в Министерството на правосъдието. Едно законодателство, което е изключително актуално и по което българската държава е предвидила бюджетни средства и конкретни мерки за осъществяването му. Правилникът за прилагане на закона вече е факт. Има много неща, които могат да се направят от неправителствените организации на жените.

Агенция “Фокус” е информационна агенция, която показва актуални новини в “Интернет”. В рамките на половин, един час имаше около пет съобщения за предотвратен трафик на жени или за разбита мрежа трафиканти. Действително проблемът с трафика е много сериозен у нас. Започнахме сериозно да говорим по този въпрос. Вземат се и много строги мерки. Ролята на неправителствения сектор е изключително голяма. Не само в подпомагане на жертвите на трафика, но особено в превенцията.

Смятам, че запознаването в подробности с това законодателство е много важно за всички нас.

Надявам се, че вие ще бъдете проводникът, който по-нататък ще принесе знанието до жените във вашите организации. Ще ни представят и Закона за омбудсмана от госпожа Антоанета Цонева. Тя е омбудсмана на София. Тя има опит на народен защитник. Това е един от много важните закони за жените, защото народния защитник е този, който може да окаже голямо съдействие на една жена жертва на дискриминация. По този закон общините също трябва да излъчат представител, който да бъде народен защитник за дадената община и регион.

Мисля, че взаимодействието между местната власт и неправителствения сектор по отношение изпълнението на този закон е изключително важна.

През декември организирахме една среща с новоизбрани жени кметици или общински съветнички в Северна България. Представяйки същият пакет от закони.

Смятаме, че тези жени в местната власт, които поемат определени функции може би не всички от тях добре познават това законодателство.

Искам да бъдем един мост между неправителствения сектор, обикновения гражданин и тях, тъй като само взаимните усилия от двете страни ще дадат възможност много негативни явления в нашия живот да се преодолеят и да не се случват. По някакъв начин действително да допринесем за израстване както на нашите жени, така и на качеството на живот като цяло.

Госпожа Лили Абаджиева ще представи Националния план за действие по заетостта. Тя е от Министерството на труда и социалната политика.

Специално се спираме на Националния план по заетостта, тъй като по силата на европейската практика всяка страна членка или всяка страна кандидатка за членство в своя национален план по заетост има специален раздел, който е посветен на заетостта на жените и на мерките, които държавата предприема, за да осигури по-висока заетост на жените. По-адекватна заетост, квалификация, преквалификация, съвместяване на труда със семейните задължения и личния живот и индивидуалното израстване. Това са мерки, които предполагам, че ще ви бъде интересно да се запознаете с тях.

На края ще ви представим един проектозакон, който в значителна степен е продукт на неправителствения сектор. Това е проектозакон за защита срещу домашното насилие.

Надяваме се, че този проектозакон, който е внесен през април миналата година в Народното събрание ще бъде гласуван в пленарна зала.

По темата за домашното насилие неправителствения сектор и специално нашата организация работи много отдавна. В рамките на пет години поддържахме между десет и петнадесет центъра, които предоставяха услуги на жертви на домашно насилие. Това означава, социална, психологическа, юридическа и друга подкрепа. Темата стана публична и актуална благодарение на неправителствения сектор. Благодарение на това, че жените получиха смелост да започнат да говорят по тази тема и да търсят изход от създалата се ситуация.

Няколко пъти сме внасяли чрез различни депутати в парламента и структури на изпълнителната власт предложения за промяна или в Наказателния кодекс по отношение криминализацията на домашното насилие. Има много сериозни стъпки в тази насока. За това поканихме госпожа Теменужка Желязкова. Тя е председател на Европейска мрежа на жените в полицията в България. Госпожа Желязкова е наш партньор през последните няколко години. Жените в полицията са един ресурс за нас. Това е партньорство, което помага много както по отношение на предоставяне на адекватни защити и услуги на жертвата, така и по отношение на превенцията.

Бяхме много строги на себе си по отношение поканването на гости, тъй като искахме срещата да даде възможност на всички да

изкажат това, което смятат за най-важно за тяхната дейност и бъдещи планове.

Много сме се ограничили по отношение поканата на гостите. Става въпрос за хората, с които сме били в много тясно партньорство по темата за малцинствата или за политиката по отношение на различни етнически групи.

Надявам се, че ще има какво да разкажем и днес и утре.

МИРА МАЙЕР: Имаме букети за официалните лица. От името на всички благодаря, че ни уважихте.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Господин Иванов, много искам да кажете няколко думи. Радвам се, че днес сте при нас.

МИХАИЛ ИВАНОВ: Националният съвет по етническите и демографските въпроси и специално ромите са се организирали да имат работни групи по различни направления. Неотдавна при мен беше групата, която отговаря за работата с жените. Те ме попитаха как си представям ролята на ромската жена? Това е един много сериозен въпрос. Бързо премислих какво мога да кажа. Споделих на глас, че в същност това, което зная за ромите е, че основна ценност са децата. Тук основна ценност е семейството. Семейството се крепи на жената. За това, ако искаме да имаме напредък в областта на образованието, на здравеопазването, на всички тези тежки проблеми, жената ромка е наш основен съюзник в тази много трудна задача.

Имам ръководител жена, която се оказва зодия “Близнаци”, каквато е моята собствена съпруга. Работил съм много с жени. Определено мога да кажа, че в трудни моменти може да се разчита на тях. Правилото е, че на вас ние дължим много. Безспорно трябва да бъдете подкрепени в това, което правите сега. Когато правехме Законът

за защита на дискриминацията действително си дадохме сметка, че може би ще остане една празнина, ако няма да има Закон за равните възможности между мъжете и жените.

От друга страна се постаряхме максимално да засилим текстовете, които се отнасят за това равнопоставяне. Не случайно в този закон ние заложихме към Комисията за защита срещу дискриминацията да има три постоянни състава.

Първият, е за защита от дискриминацията на етническа основа.

Вторият е, постоянен състав за равенство между двата пола.

Има една почти забравена Международна конвенция на Организацията на обединените нации по отношение на жените. Не е ясно дали е ратифицирана.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Ратифицирана е, но не е публикувана.

МИХАИЛ ИВАНОВ: Това означава, че не е част от нашето българско законодателство съгласно съответните текстове от Конституцията.

Мисля, че трябва да си обединим усилията да се публикува конвенцията и да заеме полагащото и се място.

Пожелавам ви успешна работа и добро сътрудничество.

Благодаря ви.

ХРИСТО КЮЧУКОВ: Преподавам във Великотърновския университет по ромски език и култура. В същото време съм президент на Балканска фондация за межкултурно образование и разбирателство “Дейвърсити”, която се намира в София.

Причината да бъда тук на тази първа национална среща на жени лидери на неправителствени организации от различни етнически

групи в България е госпожа Татяна Кметова. Тя около година и половина, две настоява да започна по-усилено да се занимавам с проблемите на жените.

През миналата година бях поканен по странни за мен обстоятелства на една друга конференция, което се проведе във Варна. Станах свидетел на много интересни. Включително беше организирана кръгла маса, която беше свързана с проблемите на ромската жена.

Днес съм тук със скритата надежда да споделя едни предварителни резултати от проект, който е финансиран от организацията на госпожа Кметова. Този проект е свързан с образователното ниво на ромската жена

Първоначалният замисъл беше най-общо да изследваме 100-200 жени с ромски етнически жени, за да видим какво е образователното ниво на съвременната ромска жена. Когато започнахме работа в последствие решихме, че ще изследваме 500 жени. В крайна сметка цифрата, която получихме е 660.

Оказа се, че това е първото в България представително изследване за образователното състояние на ромската жена у нас. Досега такова проучване не е правено.

Искам днес или утре да представя резултатите от 210 анкети, които успяхме да анализираме до този момент. Останалите 450 анкети все още се обработват.

Разбира се данните са много първични и не са окончателни. Предполагам, че ще представляват интерес за всички присъстващи.

Фондацията, която ръководя се занимава с образователни проблеми на малцинствата в България. Преди всичко нашите усилия са насочени към изследванията, които са свързани с образованието на

ромите, на ромското и турското етническо малцинство у нас. Може би това е причината за моето присъствие тук. Това не е първото изследване, което провеждаме с жени у нас.

Благодаря на госпожа Кметова за поканата.

Пожелавам на форума успешна и ползотворна работа и утре след обяд когато стигнем до заключителния момент да се поздравим с успех. Успех, който е постигнат на форума, като първа национална среща на жените лидерки. Не зная, че има и жени лидери в България. Благодаря за поканата.

ТАТЯНА КМЕТОВА: С господин Христо Кючуков сме работили по различни проекти.

През февруари 2003 година организирахме една кръгла маса, която беше относно проблемите на младата ромска жена. Националният статистически институт започна да събира т.нар. десигригирана статистическа информация за жените в България. Това означава информация по пол. Не мога да коментирам, защо не е правено преди. Това не е тема на нашата среща днес. Държавата от една страна и от друга страна населението в тази държава много малко знаем за това какви са жените. С какво образование са? Какво работят? Колко често си сменят професията? Такива данни за съжаление няма. Говоря за жените изобщо в България.

Сигурно няма да издам тайна, ако кажа, че едва от 2000 година полицията беше започнала да събира информация по пол в тази анкетна карта когато се обявява дадено престъпление. До тогава не се водеше статистика по пол. Ако някой е изнасилен и някой е съобщил за това. Записва се полът на съобщилия, а не полът на пострадалия. Има голяма промяна. Влязохме в 21 век без да знаем кои сме, какви сме и с

конкретна информация за нас. Има статистическа информация, която целенасочено не се събира за да покаже статуса на жените.

На тази конференция, подхвърлих, че за ромските жени знаем още по-малко. След два месеца когато се видяхме на нашата национална среща Соня Боянова, която е срещу мен вече беше създавала неправителствена женска организация в Монтана. Беше организирала няколко жени активистки. Без средства и подкрепа от никой беше направила анкетна карта. Направиха проучване за няколко квартала в Монтана. Тогава се направи първата стъпка. Решихме, че ще направим едно голямо изследване.

Смисълът, на което е самата общност да го прави за себе си, за да може действително да даде добра информация за проблемите на жената. Самите жени да могат да кажат за себе си, а не някой отвън да дойде със статистическия лист или по друг начин, по който да ги опише. Видяхме, че това е една много тежка и обхватна тема. Може би, ако представлява интерес може да се дискутира в нашата работа. Как може да стане? Има ли смисъл? Какво би ни дало?

Смятам, че без да имаме достоверна информация не можем да правим никакви политики. В този смисъл това, което започнахме с Христо Кючуков е желание да дадем една достоверна информация за един сегмент или социална сфера. Образователният статус на ромските жени. Така както го виждаме сега. С ограничените средства, но с един инструментариум, който по-нататък ще бъде обсъждан и развивам. Може би приет и от държавните структури. С един ефект по-нататък за промяна в политики и подобряване статуса на жените.

Предполагам, че за другите етнически групи има други проблеми. В еврейската общност проблематиката е съвсем различна.

Нашата среща днес е за това, да чуем какво и как бихме могли да си помогнем една на друга.

Благодаря ви за вниманието.

/Следва кафе-пауза от 16:00 до 16:30 ч/

ТАТЯНА КМЕТОВА: Приканвам Ви да започнем, защото имаме много работа от гледна точка на представянето.

Преди да дам думата за представяне на отделните организации позволете ми да ви представя госпожа Велина Тодорова, която е председател на управителния съвет на нашата фондация. Госпожа Тодорова работи в Държавната агенция за закрила на детето. Има специално поздравление към нас от името на госпожа Ширин Местан.

ВЕЛИНА ТОДОРОВА: Не искам да нарушавам дневния ред на първата част на срещата.

Госпожа Ширин Места ме помоли да присъствам днес и да предам нейните поздравии към всички жени, които участват в срещата. Тя е много благодарна за вниманието, което Центърът за изследвания и политики за жените и оказва.

Изразявам нейната пълна подкрепа за тази много важна инициатива. Госпожа Ширин, ви пожелава успех и обещание да се включи на следващата среща. По независещи от нея причини не успя да присъства тук.

Пожелавам успех от името на госпожа Ширин Местан.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Надявам се, че по-нататък ще работим с Държавната агенция за закрила на детето по инициативи.

Ще започна с госпожа Лили Ковачева, която искам да представя пред вас. Госпожа Ковачева е експерт в Министерството на образованието и науката по ромски език. Тя е активистка на женското движение от много години. Председател е на една фондация.

ЛИЛИ КОВАЧЕВА: Искам да благодаря на организаторите за това, че сме поканени да представим нашата дейност и да създадем контакти с женски организации. Фондация “КНАМ” /Слънце/, която представлявам е регистрирана през 1999 година. Започнахме с реализиране на образователни проекти с ученици от ромски произход и работа с техните майки. В последствие дейността ни се насочи към женската проблематика.

Първият проект, който реализира фондацията е в училището в град Кюстендил и е за подготовка на помощник учители. Независимо, че проектът беше образователен имаше женски елемент. Момичетата, които трябваше да работят с децата и да изпълняват длъжността помощник учител преобладаваха момичета.

Първият гранд, който фондацията спечели по женска проблематика е от “Майнорити райс груп”. Представители от нашата организация бяха обучавани в такъв трейнинг. Наши представители работиха с македонско женско движение по този въпрос.

Много успешна за нас беше срещата във Варна. Там срещнахме едни партньори, с които реализирахме един регионален проект, в който участваха дванадесет страни. В България се организираха в 15 града двудневни семинари с по двадесет жени от ромски произход.

На тези семинари жените се обучаваха как да се подготвят за участие в политиката и общуване с държавните институции.

Проектът имаше много голям успех и оценка от международния борд. Благодарение на срещата във Варна, на която участваше и Боряна Гочева от Световна банка, ние кандидатствахме и спечелихме гранд за изследване на образователния, трудовия и икономическия статус на ромската жена в град Перник. Проектът предстои да приключи през май 2004 година. Засега попълваме анкети на 300 ромски жени от Перник. Данните се обработват и ще бъдат публикувани. Участвахме на кръглата маса във Варна. Това са проектите, които сме реализирали. Очакваме от тази среща да научим за други организации, с които можем да си партнираме.

ТАТЯНА КМЕТОВА: С какво една такава среща като нашата може да помогне?

Интересуват ме като организатор две неща. Не зная как всяка една общност формулира най-големите проблеми, които стоят пред жените от тази общност. Вие ги знаете по-добре.

Ако можем да формулираме общ проблем за всички, ако има такъв. Може да се окаже, че няма такъв. Това е дискусия, в която трябва да погледнем, кое е това, което ни събира. Кое е това, което ни разделя. Кое е това, което стои като проблем пред нас. Ако има нещо, което бихме могли да решим да го формулирам какво е?

С опита, който имате какво виждате като проблем пред ромските жени или пред жените в България изобщо? Може би това е по-правилният въпрос.

ЛИЛИ КОВАЧЕВА: Всяка общност има характерна специфика. Специално за ромската общност винаги е стоял проблема пречи ли традицията на развитието на жената. Трябва ли да изоставим

част от традицията или ревностно да я спазваме и защитаваме. Има две мнения.

Първо, всичко се променя в този свят. Променят се условията на живот. Това ни кара с една част от традицията да се разделяме.

Разбира се, следва да става плавно и не с методи на насилие. Практиката ни показва, че този път не е най-удачният.

Не съм се замисляла върху това, което ни разделя с жените. Проблемът като домашното насилие би могъл да обедини всички етноси. Казвам това, защото гледах филма, който беше представен за жените, които разказват, от турската, ромската и еврейската общност. Това е един проблем, който обединява всички етноси.

Второ, може да обедини нашите усилия е проблемът с трафика. Сред ромската общност в момента протичат интензивни процеси. Много от бройката, която се съобщава официално в медиите има и ромски момичета. В Кюстендил съществува този проблем. Може би поради причината, че градът се намира близо до границата. Създават се предпоставки за трафик. Това са двата проблема, които са валидни за всички общности.

СОНЯ БОЯНОВА: По професия съм начален учител. Работя в община Монтана, като обществен възпитател към една комисия за противообществени прояви на малолетни и непълнолетни.

Миналата година с общи усилия направихме една нова фондация в Монтана. Това е фондация “Вас”, което на ромски означава “Протегнатата ръка”. В Монтана има и други фондации. Ние не искахме да дублираме тяхната дейност. Миналата година присъствах на един форум организиран от вас. Беше в хотел “Шипка” през месец февруари. Тогава възникна една идея да направим такъв вид проучване,

разбира се без финансиране от група ентузиаста. С активната помощ на Лили Ковачева направихме проучване в Монтана. Има два големи ромски квартала с компактно ромско население, което се намира в централната градска част.

Имахме възможност да преценим политиката, в която да работим с новата учредена фондация. Направихме си едно работно проучване. Видяхме, че в Монтана има много образовани ромски жени.

Основният проблем не е липсата на образование. Мога да се похваля, че в Монтана има 28 студенти, между които има много хора с висше образование. Основният проблем на ромската жена е невъзможността от професионална и социална реализация. Знаете, че един от приоритетите на ромската жена е да бъде майка. Ромските жени имат много деца. Един от многото приоритети е възпитанието и обучението на децата. Искахме да погледнем обективните проблеми. Обобщихме резултатите. Предоставихме ви проучването. За нас това беше едно работно проучване.

Очаквам от тази среща да чуя интересни неща от другите неправителствени организации, които имат опит в една или друга сфера. В Монтана ще ги споделя с колегите. От това се осмисли моето идване. Благодаря ви.

МАРИЯ ГЕЛАЖКОВА: Представявам организацията НПО “Линкс”. В момента започна проучване под заглавие “Национална инициатива за социална интеграция на жените от малцинствен произход”. В момента са в Кърджали.

Проучват се възможностите за осъществяване на техния проект.

Същността на проекта е да предостави механизъм за стимулиране участието на жените с различен малцинствен произход в няколко региона. Градовете са Кърджали, Гоце Делчев, Разград, Лом и София.

Смятам, че днешната среща ще бъде много полезна за довеждането до успешен край на този проект. За съжаление НПО “Линкс” няма особено много контакти с неправителствени женски организации в тези градове.

Надявам се, участничките на днешната среща, ако проявяват интерес към подобен вид проекти и дейност да се свържат с мен. По този начин ще обменим контакти.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Това е един проект, по който нашата организация си партнира с организацията “Линкс”. Надяваме се, да се видим с всички вас през лятото още веднъж. Тогава да поканим и жените, които междуременно в рамките на този проект ще сме приобщили към нашата група.

Те представляват други градове, които не сме представили на срещата. Това беше причината да поканим НПО “Линкс”. Ако проявявате повече интерес към този проект свържете се с Мария Гелажкова.

МАННИК ШАМЛЪЯН: Председател съм на арменско благотворително дружество “ХОМ” – България.

Искам да направя малък исторически преглед за организацията. Организацията съществува от 1933 година в България. Създадена е през десета година. Тя има международна структура. След прекъсване през 1991 година се възстановява най-напред в Пловдив. Възстановява се постепенно в София, Бургас, Варна и Русе. В момента

има пет клона в страната. Занимава се основно със социалното подпомагане. Целите и дейностите на организацията са за подпомагане на социално слаби сънародници арменци – бедни, самотни и инвалиди. Подпомагаме ученици от социално слаби семейства. Деца с един родител и деца в неравностойно социално положение. Проектите, които реализира организацията в частност клоновете по градове основно са свързани с подпомагане на социално слаби арменци. Това, което стои пред дружеството и е добро за арменската жена е създаване на центрове, в които арменските жени да получават цялостна информация за законите свързани с жените и какво могат да получат в сферата на социалното подпомагане. Как да се свързват с такива институции. Да получават цялостна информация, за да може да има по-голяма възможност жената да търси начини за да разрешава проблемите, ако възникнат в семейството.

Благодаря за поканата. Това, което можем да получим са контактите. Утре ще получим информацията, по законите.

ВАНИК АРАКЕЛЯВ: Председател съм на общоарменски благотворителен съюз “Паракордзаган” – Варна. Наименованието на съюза буквално преведен означава “Правещите добро”.

Непрекъснато си повтарях, че правилата на добрата реч са да бъдеш искрен и кратък. С искреността нямам никакъв проблем, защото съм щедър човек. Щедростта е най-големият лукс, който човек може да си позволи. Обичам да съм щедра. Ще бъде максимално искрена и лична. Не зная как ще бъде кратка. Имам натрупван на много сложни обстоятелства. Аз съм юристка, жена, арменка и съм дъщеря на баща си. Той казваше добър ден петнадесет минути. Няма да отделям много от времето.

Искам да кажа, че страхотно харесвам живота си в неправителствените организации. Окръжен съдия съм в град Варна. Председател съм на търговско фирмено отделение. Професията изисква от мен да си категоричен, строг, безкомпромисен. Същевременно искам да съм топла, разбираща и да се зарадвам на радостта на някой и да си позволя лукса да се натъжа с неговата болка. Това второ битие ми дава възможност работата в неправителствените организации. Имам усещане, че живея пълноценно и много стойносно. От 1997 година съм член на голяма световна организация. Много съм щастлива, защото клона в град Варна е един от най-старите в България. Когато се поема нещо, което твоите предци са дали с чисто сърце имаш особен дълг към тях.

Приоритетите на благотворителната организация са следните:

На първо място църквата, защото мисля, че големият проблем на нашето общество, което боледува, че се разрушиха едни традиционни корективи на поведението. Всеки в нас има една тъмна половина, и не знае кога и как ще избие. Разрушиха се традиционните корективи, каквито са не кради и не лъжи. Вярвам, че ако са правени като вътрешна потребност обществото не би живяло по-различно. Новото време не създаде свои правила.

Мисля, че трябва да възстановим добре забравеното старо.

Първият приоритет е църквата като символ на необяснимото. Необходимо е да върне хората обратно в храма каквото и да означава това. Трябва да си спокоен, че нещата, в които възпитаваме деца си не са измислени. Ако не може да помагаш не вреди. Не прави това на хората, което не искаш да срещаш и за себе си в живота. Простите неща, които ще ни помогнат да живеем много по-естествено.

Голямата радост на благотворителния съюз във Варна е възстановяването на арменската църква. В обновяването на иконите. Невероятно е усещането. Всеки от нас е докосвал под някаква форма с движението към храма. Знаете каква необяснима удовлетвореност носи а душата.

Вторият приоритет е просветата и културата. Повишаване на културното ниво в мега мащаб на нашата етническа общност, който е една от най-интегрираните. За това проблемите не са толкова драстично изразени.

Разбира се и подпомагане на талантиливи деца, на самотни хора. Грижата когато дойде някой при теб да може да му хванеш ръката и да му кажеш “Мога да се изслушам. Да проявя човешкото разбиране. Ако мога нещо да направя за теб, бъди сигурен, ще го направя”.

Според мен, проблема на ерменстата жена не е домашното насилие. Винаги ми е правило впечатление. Ако имате повод влезте в арменска църква. Там традиционно голямата централна икона е на Богородица, наистина с Младенеца. На майката, жената и съпругата. Най-голямата църква също носи името на Богородица. Когато с госпожа Бедросян бяхме в Армения заедно с господин Стоянов бяхме приети на частно посещение от арменския каталикоз. Пред очите му отново беше иконата на Богородица. Видяхме иконата на Исус Христос. Там където започваха стълбите към неговата спалня. Там е синът божи. Той се е обрекъл на хората. Навсякъде другаде е майката.

Проблемът на всяка жена е, казвам това отговорно защото седем години бях брачен съдия, разглеждала съм много разделящи се двойки, способността за икономическа самостоятелност. Това е

страшното менгеме, което държи много отдавна виртуални бракове в ООД-та, безсмислени от съдържание. Знаем, че любовта минава още на третата година. Говорим за уважение и приятелското чувство. В основата стои икономическата самостоятелност, образованието, самочувствието, конкурентоспособността и способността когато останеш на улицата да можеш да гледаш детето си и себе си достойно.

В заключение искам да кажа, че се радвам много на срещи като тази. Вярвам в женската солидарност, каквото и да означава това. Зная, че ако има нещо трудно и изискващо много усилия да се свърши една жена ще се справи достойно.

Календарните от типа на осми март ме ужасяват. Гладката на тичащи мъже с мятаци се карамфили ме натъжава по особен начин.

Готова съм да направя всичко когато се срещаме единомишленици. Имам усещане как между нас преминава една особена връзка. Между хора, които говорят на един и същ език. Това е езикът на истинските ценности в живота, каквито една жена носи в себе си. Благодаря ви.

СОНЯ БЕДРОСЯН: Радвам се, че днес всички сме заедно. Благодаря за любезната покана.

Искам да ви кажа, че госпожа Аракелян почти всичко каза за нашата организация. Моята дейност е отправена към младежите, защото са бъдещето. Ако ние не работим върху тях може да напуснат по-лесно България. Идеята е да почувстват, че в България могат да се реализират. Да почувстват, че са уважавани. Моята работа е най-вече насочена към това. Да се чувстват щастливи работейки и учейки в България.

През тази година имаме щастие да бъдем домакини на първите световни игри на нашата организация. Те ще се проведат в България. Това означава, че от цял свят арменци ще пристигнат в Албена от 3 до 10 юли и ще се състезават в най-различни дисциплини като волейбол, футбол, баскетбол, лека атлетика, шах, тенис на маса, тенис на корт и т.н. България ще бъде един център на младите хора. Те ще отнесат много добри топли спомени от тази страна, която ще посетят за първи път.

Желанието ни е било винаги като арменци да покажем с нашия труд и дейност колко сме благодарни на България, която ни е приела през трудните години на нашата история. С това да покажем, че сме благодарни на една приятна и красива от всякъде стана. Страна, която ни е дала възможност да се изградим като личности. Това ще бъде един принос от наша страна. В това се съчетава моята всекидневна работа с младите и хората, които идват в организацията с молби за помощ. Това правим за доброто на България. Необходимо е да се съхраним като етнос. Човек, който не си знае корените, не знае и традициите си, не може да бъде полезен нито на себе си, нито на страната от която е приютен. Благодаря ви.

ТЕМЕНУЖКА ЖЕЛЯЗКОВА: За мен е чест да бъда поканена на този форум. Благодаря на госпожа Кметова. Председател съм на сдружение Европейска мрежа на жените в полицията в България. Организацията е създадена от 1998 година като неправителствена. Тя обединява жените, офицери и сержанти действащи от запаса. Самата аз съм полковник от националната полиция. От 15 декември след навършване на 55 години съм о.з полковник. Вече съм свободен човек.

Имам свободата за да можем да развием целите и задачите на неправителствената организация, която има за цел да създаде този важен мост между полицията и гражданското общество. Да създаде и накара полицейските служители мъже и жени да приемат проблемите на хората като свои проблеми. Полицията да бъде в услуга на гражданското общество. Твърде трудно е, защото в националната полиция много малко са жените, които заемат отговорни постове. Т.е. да са шефове на групи мъже, които да работят в синхрон по проблемите за насилието, трафика и т.н. Темата, за домашното насилие, трафика на жени с цел сексуално насилие и насилието на деца, са теми, които са много важни. Напоследък са приоритет на държавата. Преди пет, шест години когато се срещнах с началника на Гранична полиция, той каза, че няма проблем с трафика.

Проблемът е, че жените трябва да осмислят своето поведение приемайки риска да отидат да работят на запад. Евентуално да бъдат принудени да проституират. Вие добре знаете, че това не е така. През 1999 година ние бяхме една екзотична държава за полицаите от Централна Европа. Бях поканена в Белгия да направя една презентация на нашата малка организация, която по някакъв много интересен начин успяхме да накараме ген. Босилков, който прие и ни разреши да регистрираме организацията. Успяхме да го накараме да повярва, че е в интерес на полицията да има международна организация, защото ни предстои влизане в Европа и НАТО.

През 1999 година в една база на НАТО в Брюксел имахме честта да представим България като една млада демокрация, която изповядва ценностите на Европейския съюз. Вие добре знаете, че функционалните задължения на полициите в света е борбата с

престъпността в нейните различни форми и акценти. Към жените обект на трафик, към жените, които проституират, към децата, които са на улицата и към безпризорните деца. Отношението на полицията към етническите групи. Ролята и мястото на жените в местата в мисиите. Например, имаме представителки на жени полицайки в Босна и Косово. Единодушно бях избрана за член на генералния изпълнителен борд на директорите. Това беше чест за българската група. След като представих моето виждане за комуникациите и това, което искаме да направим на Балканите, да създадем една връзка между европейските структури. Те приеха да гостуват в България.

Благодаря на фондация “Отворено общество” и госпожа Кметова, която усети импулса на нещата и повярва, че нещо може да се направи и е твърде важно за България. От 18 европейски държави пристигнаха полицаи. Събрахме всички балкански страни на кръглата маса. Когато воюваха в Босна и Косово на масата бяха една до друга, туркинята, гъркинята, албанката, косоварката и македонката. Нямаше никакъв проблем. Разговаряхме професионално. Бяха поканени 39 неправителствени организации по насилието. Получи се един невероятен разговор, който беше кръстен “Взаимодействие за стабилност”.

Три години по-късно отново се събрахме. Това беше през 2002 година, за да продължим да работим по темата.

Нашата организация е професионална. В случаите когато ви е необходимо да се свържете по различни проблеми касаещи жените в общността. Проблемите на децата в общността. В комуникацията с полицейските районни управления и съответно с районните инспектори, с детската педагогическа стая, можете да се обърнете към

нас ако можем да ви бъдем полезни. В нашата организация членуват повече от 100 жени, които работят в различните сфери и регионални дирекции на територията на страната. Имаме звено в Сливенския затвор. Там жените изтърпяват своето наказание.

По наша поръчка Института по криминология направи едно изследване “Жени извършителки на престъпление”. Направихме проучван и методология за помощ на тези жени да се ресоциализират в гражданското общество. Имам възможност да контактувам. Ние работим по различни проекти с всички представителки полицайки в Европа, които на място при полицейски акции залагат и помагат на момичета, които са обект на трафик. Ние имаме начини, по които им помагаме да се върнат в България. Да помогнем на тези момичета да си припомнят, които са техните родители. Понякога забравят дори как се казват. Имаме възможност да им помогнем. Да бъдат на съответното място и ако желаят да споделят своя проблем, за да им помогне да се борим не с това, което са в момента, а с тези, които са ги довели до това състояние. Ако можем всички да бъдем полезни и да се гледаме в очите мога чистосърдечно с всеки един от вас да работя и да бъда полезна когато вие прецените и както вие бихте искали да ползвате моят опит.

Благодаря ви.

СОНЯ ЧИЛИНГИРЯН: Колежката ви запозна с нашето дружество “ХОМ”. Представявам софийския клон. В общи линии се запознахте с дейността на нашата организация.

ТАТЯНА КМЕТОВА: По какъв начин събирате средствата? По какъв начин ги разпределяте? Пред неправителствения сектор в България стои един огромен въпрос, който в значителна степен

предполагам, че скоро ще бъде променен. Това е въпросът за средствата? Досега повече от 10 години неправителствения сектор в България съществува благодарение на външни донори. Събирането на средства в страната е 0,5 на сто от дохода на целия сектор. Това е нищо. Опитът на всяка една благотворителна организация, която съществува в страната и е натрупала достатъчно голям опит е много ценен. За всички, които тепърва ще се пренастроят по какъв начин ще взаимодействат в обществото, за да осигурява средства за своята дейност.

СОНЯ ЧИЛИНГРИЯН: Много е трудно. В основата лежи обаянието, упоритост и лични контакти.

Основно тези средства се получават от страната. Средствата са много малко. Работи се с голямо желание да не е така. Средствата, които имаме се разпределят и се помага на хората, които са социално слаби, болни и нуждаещи се. На няколко възрастни хора осигуряваме болногледач и храна. Невъзможно е сами да се справят. Много е трудно набавянето на средствата. Преди всичко се набавят с обаяние и упоритост.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Вашата организация е доброволна?

СОНЯ ЧИЛИНГРИЯН: Да.

МАННИК ШАМЛЪЯН: Искам да споделя с вас опита на пловдивския клон. Ежегодно организираме великденски кулинарен благотворителен базар. Жени членки и доброволки приготвят арменски специалитети, които се продават в базар. Три години се организира на главната улица в Пловдив. С набраните средства се закупуват храни и продукти. Имаме списък, който се актуализира всяка година. Това е

списък на социално слаби членове. Тези хранителни продукти се раздават по списък. Почти всички са самотни.

В различните градове мероприятията са различни в зависимост от ситуацията в съответния град. Това са мероприятия, които ръководството по места решава и провежда като вечеринки, търгове, новогодишни пазари или коледни. Основно това са местата и изворите на приходи. Членският внос е символичен. Не разчитаме на него за да извършваме социални дейности.

СОНЯ БЕДРОСЯН: Общонармейският благотворителен съюз е спонсориран от Ню Йорк. Ежегодно получаваме една субсидия, с която подпомагаме около 50 студенти, които се изучават в различни специалности. С тази финансова подкрепа имат възможността да се подпомогнат в образованието. Това е много важно, за да се съхраним като етнос в сферата на образованието.

МИРА МАЙЕР: Преди две години бях командировка в Ню Йорк. Нашите представителка ми каза, че задължително трябва да отидем на кръгла маса в ООН по проблемите на възрастните и има един човек, с който искам да те запозная.

Запозна ме с една сравнително млада жена около 40 години. Това беше арменка от Пловдив. Родителите са се изселили, когато тя е била 10 годишна. Тя е пианистка. Тогава тя ми каза, че ако намеря арменска малцинствена женска организация, с която да се направят съвместни проекти ви обещавам, че ще ви намеря средства. Върнах се и започнах да ги търся. В интерес на истината по този начин намерих Соня.

По еврейска линия ми казаха: “Виж какво тези хора се изключително щедри”. За една благотворителна вечер събраха за

възстановяването на арменската църква, 10 хиляди долара. Нашите уважение към вас. Историята е впечатляваща. За една благотворителна вечер само от арменците живеещи в Ню Йорк се е събрала сумата от 10 хиляди долара.

СОНЯ БЕДРОСЯН: Цифрата е 40 хиляди долара. Йорданка Христова беше поканена. Във връзка с църквата, която имаме желание да построим в София се събра тази сума. Всички арменци дариха тази сума, за да може този храм да бъде построен.

МИРА МАЙЕР: Говоря от позициите на едно малцинство. Казвала съм го и винаги в чужбина когато имам възможност. То е единственото спасено по време на Втората световна война. Не е забравено. Никога не сме го забравяли. Мисля, че и децата ни няма да го забравят. Достойно е за уважение към всички вас и най-много към мнозинството. Всички, които са направили този жест, който е несравним. Няма друга страна в Европа. Дания е била в друго положение когато е спасила своите евреи. Неутрална Швеция е била отсреща. Евреите знаят, че тук се е надигнал целия народ. Мога да ви уверя в това.

Приоритетите на международната организация се разделят на три области.

Първата, област е антисиметизъм и Холокост.

Втората е, Израел илиционизъм.

Третата е, еврейските традиции и приемственост.

Незасегнати от Холокоста независими от това ние успяхме да издадем една от най-хубавите книги посветени на Холокоста. Авторът Гибър беше на посещение в България и присъства на 60 годишнината

от спасяването на българските евреи в Синагогата Книгата беше издадена с емблемата на фондацията на корицата.

Втората книга се печата. Надявам се отново да дойде тук през лятото. Той е рицар на Британската корона. За неговите над 70 исторически трудове включително част от екипа на “Биографията на Чърчил”.

Нямаме пострадали от Холокоста. Ние не носим бремето на нашите събратя от Македония и Тракия. За съжаление 11 343 евреи, които са починали. Досега наследниците трудно живеят с тази мисъл. Ние сме щастливците. Родени сме под щастлива звезда, за да оцелеем. Нашите усилия са съсредоточени най-вече в третата област. В еврейската традиция и приемственост. Жените ще говорят много повече от мен, защото разбират за тези неща.

Искам да уточня, че характерно за българските евреи е, че болшинството от живеещите днес в България евреи не са толкова силно религиозни, както е по принцип една сапаратска общност.

Привързаността към държавата Израел е характерна черта за българските евреи. Ще ви припомня, че първият превод на книгата на Херцел на чужд език “Еврейската държава” е преведена на български. Самият Херцел е преминал един път през България на път за Палестина. Бил е посрещнат изключително възторжено от българските евреи. Той не е ходил пеша от гарата до хотела. Хората са го носили на раменете си.

Близо 50 години от другото управление държавата Израел беше отричана. Нямаме възможност да помагаме на държавата Израел така както останалите общности по света го правят.

Искам да подкрепя госпожата от Варна. В Телмода пише, че сред евреите няма предумишлени убийства. Почти няма домашно насилие. Това е една от причините да разрешат на евреите да се върнат в Англия.

Ще участваме във всякакви проекти, които засягат положението на българската жена. Включително домашното насилие и трафика на хора. Основен е проектът за икономическата независимост. Икономическата самостоятелност на евреите.

В момента, в който се разбра, че ние ще участваме, защото идеята за този семинар е на госпожа Татяна Кметова, нашето участие е много по-вторично. Подкрепата ни от “Интернешънъл кансъл джуешу уимин” беше да, добре вие ще отидете но ние държим на мултиплицирането на всичко което ще научите там.

Искаме ваши хора от страната да отидат на този семинар и да чуят всичко, което ще се говори за промяната на статуса на жените. Да се върнат в градовете, да съберат останалите жени и да го разкажат. Вие от София поемате същия ангажимент за останалите членове. В нашата група има две юристки.

Ще представя членовете на управителния съвет. От двата управителни органа, които има Българския женски еврейски форум днес тук пред вас са Нина Мирчева, която работи във вестник “Еврейки вести”; Рени Таджер, която е нашия юрист и член на управителния съвет; Мадлена Бали, шеф на ревизионната комисия и Соня Алхалел от икономическата част на форума; Краси Натан – юрист Юлиана Фархи, която се занимава от дълги години с еврейските традиции. Заедно с Мадлена са основателки на форума. Досега водят една група “Благословени ръце”, за която ще ви разкажат. От четирите града, в

които имаме клонове имаме две представителки. Наш е ангажиментът да им предадем, какво сме обсъждали. Представителките са Лина Свиленова от Пазарджик и Луиза Шиплиева от Дупница.

СОНЯ АЛХАЛЕЛ: Искам да кажа какво ме вълнува и защо мисля, че този форум е много важен.

Госпожа Майер каза, че при нас проблема е икономически. 99,9 на сто от жените в еврейската общност са хора с висше образование. Ние нямаме и такъв проблем. При нас проблемът е следният: ставаш на 45 години и в следващия момент се оказваш на улицата. Никой не се интересува какво образование имаш, какво можеш да дадеш на обществото и какво можеш да направиш. Страшно е, ако си учител или имаш друга професия, която не можеш да практикуваш. Ако можеш сам да правиш това, което знаеш е добре. Според мен нещо трябва да се измисли, за да се спре. Мисля, че това е деноцит спрямо жените в средна възраст. Оттам нататък всичко тръгва наопаки. Това е основата на другото. Децата остават без средства да учат, защото ако аз на 40 години съм без работа и имам дете, което иска да следва не виждам как мога да му плащам образованието. Оттам нататък се вижда, че не мога да помагам на родителите си. Не мога сама да се грижа за себе си по отношение на здравеопазването. Наистина проблемите за нас са важни. Как да спрем геноцида спрямо жените на средна възраст? В същност това е и загуба за обществото. Опитът, който съм натрупала с годините не мога да го предам на никой. Всички започват отначало. Дали е ефективно, и това не зная. За това ни трябва Закона за омбудсмана.

Необходимо е да бъдем защитен по някакъв начин от неразбориите в обществото.

СОНЯ БОЯНОВА: Защо не може да работите след 45 години?

СОНЯ АЛХАЛЕЛ: Видели ли сте обявите за работа.

ТАТЯНА КМЕТОВА: По новия закон това е дискриминация.

СОНЯ АЛХАЛЕЛ: Два пъти съм съдила работодателя и съм спечелвала делото, но какво от това. Загубва се трудов стаж. Това е загубено време. Като началник отдел “Общински имоти” отново съм ги осъдила. Чакам трета инстанция и ще се върна на работа. Какво от това. Връщат ме на работа със заплатата от 2000 година. Сега сме 2004 година. През това време заплатата ми трябва да нараства. Оставам с пенсия от 55 лева. Какво от това, че имам две висши образования.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Напълно съм съгласна с вас.

СОНЯ АЛХАЛЕЛ: Пожелавам на всички да се замислят и утре да зададат въпросите си.

МАДЛЕНА БАЛИ: Благодарение на много външни фондации най-вече на организацията “Джоинг”, която винаги е помагала по всяко време на бедни икономически държави по света. Ние не се познавахме. Дейността беше спряна преди това. Образува се неделно училище. Възрастните бяха включени в социален патронаж и форми. Защо не правим нещо. Децата учат еврейска история. Всеки по нещо е прочел някъде. Нашите родители имат клуб по танци и гимнастика. Има клуб “Здраве”. Средното поколение в нищо не участваме. Така много по-късно се обърна внимание върху забравеното средно поколение, което е буферно. Обучиха няколко групи от хора за работа с това поколение. Икономист съм по професия. Обичам конкретно да говоря.

През 1991 – 1992 година участвах във възстановяване дейността на спортна организация “Макаби”, която е световна организация. Бивш спортист съм от ЦСКА. Доброволец съм била в Израелската армия. Участвах доброволно в създаване на еврейска арт група за ръчно изработени еврейски изделия, като надомна работа към възрастни хора. Бях координатор средно поколение. Нямаше никаква картотека. Била съм държавен служител 16 години в Централно статистическо управление. Регистрирах 500 човека, за които не се знаеше къде се намират. С тях започнахме да работим. Истината беше, че основното е да бъдем заедно. Да направим нещо заедно. Да релаксираме заедно. Повечето са работещи и умни хора. Нямахме контактите. За това ни влечеше да създадем повече групи. Необходимо беше да сме между себе си. Женският форум се възстанови. Интересното е, че на високо ниво участват повече мъже. В другите клубове сме само жени. Към средното поколение направих два клуба за еврейски танци. Той работи три години. Има и втора група. Щастлива съм, че моето дете знаеше да танцува. Тя самата е обучена да е лидер към другите деца. По-големите се обучават и стават учители на по-малките деца. Има една приемственост и благотворителност, за която ние средното поколение не сме научени, защото традициите се прекъснаха. Нашите деца всяка година събират детски дрехи и ги дават по различни сиропиталища. Ние не го правим. Евреите по света го правят. Гордост е, че нашите деца го правят.

Искам да помогна на арменската общност, която има едно голяма събитие. Това е тяхното световно спортно състезание.

През 1993 година съм била на макабиада в Израел, а през 1995 година в Амстердам. Там се чувстваш частица от твоята общност. Няма

друго. Ти си за това, защото си част от тях и вие сте заедно. Ще ви помогна с каквото мога. Имам опит и ще ви помогна с удоволствие.

ЮЛИАНА ФАРХИ: Повече от 13 години работя в еврейската общност. Започнах като социален работник в проект Еврейски социален патронаж. Като доброволец работя в патронажа. Обикалях възрастните хора и наред със социалната дейност, която трябваше да върша се заглеждах в предметите на бита, особено автентичните предмети. Заслушах се за техния разказ за ритуалите и обредите. Възрастните хора ме гледаха тъжно в очите и ми казваха: “Моето момиче на теб наистина ли ти харесва. От нашите деца това не се познава. Хвърлили са еврейската кипа. Поръохата е хвърлен в мазето. За нашите деца няма стойност”. Тогава се сблъсках със жестокия проблем на майката еврейка от средното поколение. Това не е нито бедността, нито образованието. Проблемът беше 50 годишното прекъсване на предаване на етническата памет. Еврейското неделно училище беше добро, но е с учебници от Израел. Нашите деца не знаят нищо за културата и бита на нашите прародители. Това стана моя фикс идея.

В последствие станах арт терапевт и започнах да изследвам етническата памет от най-възрастните хора. В какво се състои? Освен записван на автентични разкази и спомени на възрастните хора картотекирах и всички ритуални предмети. Така се създаде и арт групата с наименование “Благословени ръце”. Благословените ръце са ръцете на нашите баби. Ние пожелахме да създадем една арт група за еврейско приложено изкуство, която да възстанови естетиката на нашите прабаби. Освен възрастните дами, които участват в арт групата

обединихме и безработни жени от средното поколение. Включихме и студенти.

Знаете ли какво се получи. Получи се един голям род. Вярно е, че е женски род. Вие знаете какво е кепа. Това са плетените религиозни шапки. Знаете ли какво правеше това женско семейство. Бабата седеше и разказваше. На Шабат се прави това. Майката от средното поколение слуша и внучката. От три поколения жени се започна възстановяването на традицията. Започнах и една рубрика във вестник “Еврейски вести”. С много любов и ентузиазъм не толкова творчество, колкото исках тези материали да бъдат преведени от жена от средното поколение и да стигнат до окото на моите връстници. Беше прекъснат езика на предаването. Сега подготвих един проект “Да се молим всички заедно”, към Шалом и Софийската синегота, който ще представлява една методика на изследване на местните традиции. Ще се изследва не само автентичния разказ на възрастните хора. Ще се търси начин за картотекиране на музикалния фолклор. Ще създадем наша картотека за Шалом, която ще бъде предавана на музиканти от средното поколение. В Израел се създаде клуб “Талант”. Успях да обединя хора на изкуството от най-различни области. Направихме един пленер за евреи художници. За него Нина ще говори, защото тя беше водеща. При нас имаше скрити евреи под български имена. Така успяхме да ги извадим. Това са Ставри Калинов, Ивайло Мирчев, Ивайло Петров, Валери Петров и други.

Тази методика ще включва изследвания на автентичната кулинария. Ръководех екипи, които са посрещали дипломатическия корпус с кухня от бабите.

От всички проучвания провеждам едни вечери. Казват се “Сапаратски вечери”. На тях се представя определен еврейски празник пред погледа на местната сапаратска култура. Какво представляват вечерите.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Може би по време на коктейла ще продължите разказа си.

По професия съм фолклорист и етнолог. За мен е много интересно.

НИНА МИРЧЕВА: Може би за вас ще бъде интересно, да се представят творци. В случая става въпрос за художници, които са скрити зад българските имена. Знаете, че при нас смесените бракове са съвсем обяснимо. Много известни имена се крият зад българските имена с еврейски произход.

Направихме един пленер в Самоков. Това беше чудесно. Този пленер беше наречен “Пътят”. Търсеше се символът на пътя към храма, връщането към традицията и собственото самосъзнание. Хубавото беше, че се почувствахме евреи пораснали в една среда на топлота. Майката е силната личност в еврейската къща. Можем да бъдем заедно. Ние имахме голяма финансова подкрепа. Всички мощни еврейски организации от целия свят много ни помогнаха. Много от нещата ги получавахме на готово без особено голямо усилие. Предполагам, че за много от останалите организации представлява проблем. Имахме много голяма подкрепа.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Предполагам, че вашата дейност в Пазарджик и Дупница е по-специфична. Може ли да кажете няколко думи.

ВАННИК АРАКЕЛЯН: Съжалявам, че трябва да напусна. Искам да дам една идея да организираме една обща фолклорна, кулинарна и чисто религиозна вечер. С удоволствие и с цялото ми уважение към етническите традиции на всеки един етнос.

Ще ви разкажа една много весела история. На втора инстанция влизаме трима колеги. Секретарката казва, “Трио българче”, което означава: аз Ванник Аракелян, до мен Ксантула, а от лявата ми страна е Ерна Якова. Свикнахме да се уважаваме взаимно.

Трябва да благодарим на държавата, която ни е дала шанса да говорим спокойно, макар и на различни езици.

МИХАИЛ ИВАНОВ: Нашият съвет по етническите и демографските въпроси има сайт в Интернет.

Искам всички организации, които се представят тук с голяма молба към Татяна Кметова да направим един линк, за да може влизайки в нашия сайт да могат да влизат директно при вас. По този начин ще се получи информация за всички организации.

ЛИНА СМИЛЕНОВА: В нашата малка организация основните проблеми са запазването на традициите, историческата памет и икономическата самостоятелност на жените.

АЛЯ ВЕДЕР: Представител съм на Балканска фондация “Дайвърсити”. Ще оставя за организацията да говори доцент Иванова. Мисля, че много по-добре може да я представи.

Искам да ви кажа само няколко неща.

Първо, чувствам се много щастлива, че има един добър климат между малцинствата. В случая съм представител на българското малцинство. Помислих си колко ужасно бих се почувствала, ако тези малцинства бяха враждебно настроени към нас.

Много отдавна работя в неправителствения сектор. През 1986 година работех във фондация “Людмила Живкова”. Там открих каква сила са неправителствените организации. Пишихме едни покани, в които казвахме “Бихте ли ни дарили дадена сума”. На нас ни звъняха и казваха колко искаме. Празнувахме 10 годишнина на една фондация, която беше основана от нас. Тя е за родители търсещи училища за децата си. Тогава Министерството на образованието искаше да ни каже, че в чужд език не може да се изучава в ранна възраст.

През целият си живот съм мислела, че на много места в живота ни се отразява обществото, в което живеем. Моето наблюдение е, че неправителствените организации в своята структура повтарят структурата на нашето общество. В организациите постоянно работят жените. Жените работят поради някаква мотивация. Почти навсякъде има няколко много умни мъже. Хубаво е, че и ние сме успели да изплуваме отгоре. Няма го нивото малко над високото. Надявам се, че с времето ще успеем да бъдем на високо ниво. Хубаво е човек да е жена.

АНГЕЛИНА ИВАНОВА: През целия си живот съм работела в системата на образованието, като учител, редактор, научен работник и от шест години работя в неправителствена организация, която се занимава с образователни проекти, които са свързани с деца от етнически малцинствен произход. Това са главно ромите и турците. Има и власи и други етнически малцинства.

Нашето внимание е насочено към тези деца, но обикновено ние работим в смесени училища, където се обучават деца от различни етнически малцинства.

Това, което мога да кажа е, че в продължение на шест години. Бях на страна от бита, традицията и историята на ромите. Благодарение

на работата във фондацията успях да откряна една врата. Да науча нещо за един нов за мен свят. Работейки с децата и техните учители съответно да се сблъскам с родителите на децата, така и с живота на ромите в обособените квартали. От друга страна с много ромски интелигентни хора, които виждам като присъствие в най-различни направления в нашия живот. Работата във фондацията твърде много ме обогати. Отвори и откряна един нов свят. Що се касае до ромската жена, искам да кажа, че като слушам проблемите на другите малцинства, мисля че нейните са много големи. Те произлизат главно от сблъсъка на старото и традициите. Традициите спъват прогресивното, на което трябва да се подчини живота на ромската жена. В нейния живот и мисъл навлиза желание да се промени.

От друга страна стоят традициите, които я дърпат назад. Проблемите произтичат от това, че нито едно малцинство в България не е така дискриминирано както ромското.

Последното изследване, което направихме показва, че образованието на ромската жена в сравнение с другите малцинства е малко по-ниско, но не е така ниско както предполагахме. Имаме само няколко неграмотни от 200 обработени анкети. Въпросът е, че 99 на сто са безработни. Те нямат достъп до работа. Дискриминирани са по отношение на работата като жени, като майки и като ромки.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Това, което казвате е много важно. Предполагаме, че още трябва да се коментира.

АНГЕЛИНА ИВАНОВА: Всички проблеми, които засягат жените най-много засягат ромската жена.

Необходимо е вниманието да се насочи към тях. Ние робуваме на някои закостенели предразсъдъци по отношение на нея.

Имаме стрни виждания. Има нови неща, които се прокрадват в живота на ромите и ромската жена.

Нашите проекти са за работа с безнадзорни жени. Благодарение на фондация “Отворено общество” работехме за ограмотяване на ромските жени. Имаме и един проект за образование на възрастни. Повишено беше образованието на жени от Видински регион и Провадия. С три години те повишиха образованието си с документ.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Имате много опит с най-различни организации. Може ли да кажете с две думи за жените юристи. Това е важно.

ВЕЛИНА ТОДОРОВА: Искам да разкажа за една група български жени, които свършиха една чудесна работа. От тяхната работа се получиха чудесни резултати. Става въпрос за Асоциация на жените с юридическа професия, които в края на 90-те години подеха инициативата за изработят законопроект за закрила на детето. Спечелихме един международен проект по програма ФАР. Направихме законопроекта. Избрахме експерти предимно жени. Този законопроект беше внесен с много трудности в миналия парламент. В предишното Народно събрание бяха внесени четири законопроекта за детето. Нашият законопроект дълго време беше подценяван и отхвърлян. В крайна сметка днешния Закон за детето, който беше приет през 2000 година е нашия законопроект. Този законопроект е най-добрият въпреки тежките спорове и дебати.

В момента благодарение на тази женска инициатива, която ни струваше много усилия, нерви, дебати и дискусии. Чрез този законопроект успяхме да съберем една сериозна общност от юристи,

които да запалим с идеята, че България има нужда от такъв закон. Има нужда от такава политика и друг тип специалисти, които да работят за децата. Законът е факт. Този закон предвиди новата структура, която сега съществува – Държавна агенция за закрила на детето. В отделите работят социалните работници, които са част от структурите на Агенцията за социално подпомагане, в която работи госпожа Дойчинова. Жените могат да направят много. Това беше инициатива на неправителствена организация. Ето какво се случи след това. Благодаря ви, дано да не съм отегчила колегите.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Това означава, че някаква практика се е случила и дава резултат. Може да бъде последвана.

ВЕЛИНА ТОДОРОВА: Пожелавам ви успех. Ако имате подобни идеи ще помагаме.

МЕВЗУНЕ БЕЙТУЛОВА: Председател съм на женско дружество “Берлик-Единство”. В превод името ми означава “Въодушевение”. В превод името на дружеството означава “Единство”. Дружеството е създадено през 1994 година. Правеха се епизодични събирания по поводи и празници.

През 1997 година започнахме по-сериозна работа. Поставихме си по-сериозни цели и отговорности. През 2000 година дружеството беше регистрирано и започнахме да работим по проекти. Подпомага ни Фондация за развитие на гражданското общество, Фондация за развитие на гражданските инициативи. Работили сме и с между етническата фондация и сме реализирали проекти.

Независимо, че дружеството е регионално. С много неща се занимаваме.

Основното, което беше поставено още от 1994 – 1997 година е издирване и популяризиране на нашата културна идентичност. Включително аз и моите деца говорихме много лош турски език. Децата не знаеха въобще турски език. Заехме се да възродим фолклорното богатство, което има в турския етнос.

Направихме изложби със старинни предмети и тъкани, които е изработвала жената туркиня. Правихме етно и ретро дефилета, в които бяха включени деца. За да може да предадем това богатство като женско дружество “Берлит” създадохме един детски ансамбъл за турски песни и танци “Демет”, което в превод означава “Букет”. Благодарение на добри хора от нашата етническа общност този състав вече четвърта година функционира и продължава да работи.

Искам да ви върна малко в провинцията и предимно в селата. Проблемът на жената туркиня особено в селата е толкова голям, колкото проблемът на жената ромка. За разлика от жената ромка, жената туркиня на моята възраст има минимално, най-малко средно образование. Тя е върната 50 години назад. В момента става в четири часа, изчиства на кравите, издоява ги, прибира се в къщи, омесва хляба и го изпича. В Търговишки окръг турското население особено в селата няма къде да работи. Купува се фуражът за 40 стотинки, а млякото се продава за 28 стотинки. Получава се един водовъртеж. При едни такива събирания винаги много ме боли. Боли ме за жената туркиня, защото нейните проблеми са двойно повече. Точно както жената българка. Тя трябва да отгледа децата си. Трябва да ги възпита и да предаде българската национална култура и своята собствена култура на децата си.

Миналата година през месец май имах възможност да присъствам на международна балкански конференция на жените туркини. В същност проблемите са почти едни и същи. Девойките туркини в селата остават с основно образование. Не поради религиозни причини. Остават с основно образование поради икономически причини. Родителите нямат възможност да закупват учебници и да им осигурят квартира. Това, което е най-полезно за града е, че ние създадохме една банка от кадри. Независимо дали жената е член на нашето дружество или не е, имаме списък, в който се казва с каква професия е жената, какво е завършила и т.н. Можем ли по някакъв начин да съдействаме.

Проблемът е, че не можем по никакъв начин да съдействаме, защото в търговишки регион безработицата е най-висока. Проблемът не е само за жените на моята възраст. Той е за младите хора, които са с висше образование. Има момичета и с по две висши образования. Не се е реализирала като висшист, записала е икономика, но на кой да направи счетоводството, след като няма предприятия.

Според мен това е проблемът не само на другите жени. Това довежда и до трафик на жени, защото подгонени от безработицата и невъзможността да се реализират и да осигурят не само препитание за децата си, но и собственото тръгва в чужбина на работа. Половината от селата в Търговишки район са без хора. Безработицата в селата е 90 на сто. На работа са кмета, ходжата, попа и учителката. Това е единият от проблемите.

Мисля, че нашето образование с оголяване и обедняване на селата започваме изкуствено да произвеждаме неграмотни. Против волята си приемам тези маломерни слети паралелки по селата. Този

учител, колкото и да се способен, не може да научи децата. В Търговищки окръг има села, в които няма едно българско семейство. Това дете няма къде да научи български език. Отива на училище. Учи четири часа и се прибира в къщи. Помежду си контактуват на турски език. В къщи контактуват на турски език. Естествено е, че ще бъде много трудно. В стремежа си да запазим работа за двама учители или да запазим кмета на селото остават тези маломерни слети паралелки. Ние започваме да произвеждаме тези неграмотни деца. Това е проблемът на жените. Говоря категорично за положението на жените в селата, защото миналата година с междуетническата фондация защитихме един проект. Посетихме 18 села в търговищки регион, където се опитахме да изградим неправителствени женски организации. Оттам съм сигурна, че информацията ми е актуална.

От друга страна е самата ми професия. Работя в център за работа с деца. Имам възможност да посещавам и селата. Това е големият проблем за жената туркиня.

Нашето желание е за адекватно включване в структурите на изпълнителната власт на жените туркини. Ние нямаме предвид една медицинска сестра да бъде началник на болницата или лекарка.

Искаме равен старт при търсене и намиране на работа. Няма да се връщам и да ви говоря за народопсихологията – “Хубаво момче, но турче”. “Много ти е хубава дрехата”. “Имам собствена шивачка”. Как се казва тя? “Тя е туркиня”. Това са неща, които остават. Лично аз ги приемам нормално. Свикнала съм с тези неща. Опитвам се да науча и децата си да не се вживяват в тези неща.

В края искам да кажа, че в нашето дружество живеем с мисълта, че ние жените сме по-качествената част от половината на

човечеството, защото природата ни е предопределила да възраждаме човешкия род.

МИХАИЛ ИВАНОВ: Това означава ли, че вие бихте подкрепили средищните училища?

МЕВЗУНЕ БЕЙТУЛОВА: Говоря, като педагог и учител.

МИХАИЛ ИВАНОВ: Ако се концентрира образованието и се изградят средищни училища.

МЕВЗУНЕ БЕЙТУЛОВА: Много е сложен въпроса, защото във времето когато се изнасят концерти с танцовите състави и трябва да пътувам 50 километра и дъжда да вали през вратите на автобусите не съм съгласна. Ако се осигури нормален транспорт и имат нормални условия. В момента има и такива случаи. Например, от съседно село на 5 километра пътува до средищното училище. В 11,15 часа свършват часовете, а до 12,30 часа детето е мокро, защото възпитателя няма автобус, с който да отиде. Учителят, тъй като си е свършил часовете си проверява домашните работи. Много са комплицирани въпросите. Ако хора, които реално се занимават с образованието и не се заемат да оправят тези неща, може би вместо да изпишем веждите, ще извадим очите. Съществуват и тези проблеми. В момента транспортния парк, който се използва е от 40 години. Автобусите са в окаяно състояние.

АДЕЛА СТОЯНОВА: Представявам фондация “Етнокултурен диалог”. Фондацията е регистрирана в края на 1997 година. За съжаление реално дейността си започна по-късно през 2000 година. Благодарение на програма “Рома” на фондация “Отворено общество”. Вече четвърта година реализираме проект “Център за интегриране на ромската общност” в София. Няма да се спирам подробно какво се прави по този проект. През 2000 година малко по-

късно започна и нашата активна дейност с Института за международно сътрудничество на германските народни университети. Благодарение на тях организирахме курсове за изучаване на английски език, компютърна грамотност. Миналата година открихме училище “Втори шанс” в компактния ромски квартал, какъвто е квартал “Филиповци” в район Люлин. В училището се обучават 32 курсисти. Може би малко ще се разминем с това, което доцент Иванова спомена за образованието на ромската жена.

Искам да отворя една скоба и да кажа. Да, в Монтана има образовани роми, така както и в моя роден край има много образовани хора, но за съжаление в компактните ромски квартали не може да се каже, че е така. Идеята на управителния съвет на фондацията е да се насочим към образованието на възрастните. За мен думата образование на възрастни е много условна, защото все повече млади хора отпадат от образователната система. Те не завършват основна степен на образованието и са без квалификация и преквалификация. Потвърди се мнението ми, че образованието на възрастните има своето място по-нататък във времето. Миналата седмица слушах лекции на немски професор. Той каза, че в Германия има 4 милиона неграмотни. Една част от тях са емигранти. Останалите не са. Всяка година в Германия завършват 800 хиляди, като 10 на сто от тях не усвояват учебното съдържание както трябва. Какво да кажем за нашите условия при една държава, която икономически все повече няма възможности. Образованието на възрастните е нашата цел. В една следваща среща, когато ще се съберем, ще предложа да разговаряме за проблемите на образованието. Започвайки от най-ниската степен ограмотяване, завършване на образователна степен и да се стигне до моята възраст.

Има жени, които искат да завършат магистратура и докторантура. Как да се помогне? Какво да се направи?

Необходимо е тези въпроси да се обсъдят. Не трябва да се спира тяхното развитие.

Не е лошо да се поговори, не се отнася за всички, но има компактни квартали в големите градове като Сливен, Пловдив, София и т.н. за ромските училища. Предлагам да поканим жени лидерки и учителки. Какво е тяхното мнение? Много често се говори за този проблем.

Според мен не искат да се вслушат в гласа на майките, защото има майки, които казват: “Искам моето дете да учи в това училище”. Останалите майки казват: “Не, аз искам да отиде в другото училище да учи заедно с българчетата”.

Мисля, че трябва да се осигурят условия, така както е в кварталното училище 75-то.

Необходимо е да има компютърни кабинети за всяка една паралелка. Трябва да се даде възможност и на останалите деца. Това е моето предложение.

Подкрепям госпожа Бейтулова, за голяма съжаление това, което казва, че все повече деца от Североизточна България все повече нараства броя на учениците, които не могат да завършат 8 клас, защото нямат средства за пътуване до градовете. Необходимо е да помислим какво може да се направи в тази посока. Благодаря ви.

НЕВЕНА ГРАМАТИКОВА: Представявам Турския културен център. Научен работник съм. Пряко в научната си дейност се интересувам и занимавам с проблемите на жените. Доколкото касаят турската и конкретно в нейните рамки алевистката общност. Това

представлява за мен голям интерес. В тази насока в България нищо не е направено. Може би защото тази общност остава на по-заден план от контекста на турската етническа общност. За мен е интересно да се запозная какво може да се направи в тази насока.

От една страна за повишаване на социалната активност на жените от тази общност. Искам да кажа, че в България основно се населяват селските райони в Североизточна и Южна България. Жените, които живеят в градовете Разград, Кърджали, Момчилград и Крумовград са интегрирани и са част от турската общността. Тук дейността се слива. В този смисъл особено внимание може да се обърне на запазване на традициите. Ние работим в тази насока, но не конкретно през женската призма. Женска организация на тази общност нямаме. Представявам дружеството на жените в Разград. В това дружество членуват представителки от тази общност. Разбира се, дейността е насочена към подпомагане на социални дейности в Разград и района.

Според мен, има голям потенциал в тази насока. Изучавам историческата конкретика на религиозните особености и социалните специфики на тази общност. Дейността на неправителствения сектор за мен остава на заден план. Има големи възможности, защото това е една икономически на този етап вървяща назад общност. Ние сме имали и имаме села, които са населени само с такова население. Това е една добре подготвена интелигенция, която може много да помогне на развитието на гражданското общество в България. Цялата философия и доктрина е много адекватна на съвременните европейски ценности.

При нас стоят същите проблеми като на представителките на Еврейския женски форум. В голяма степен ги реализираме, но не се

осъзнава това от населението. Няма посоката на мислене, която съществува при еврейската общност.

СУЗАН ЧАКЪР: Заместник председател съм на Турски Културен Център-21 век в София. Ще представя и женското дружество в Разград, които не успяха да присъстват.

От пет години Турския културен център развива дейности по съхранени и развитие на културата на турската общност в България с образователни, културни и медийни проекти. Пета година издаваме списание “Каймак” на турски език. Занимаваме се с учебни, методически и културни издания в областта на културата и образованието. Реализираме се с Фондация “Ресурсен център” и Международен център за изследване на малцинствата, Националния съвет по етнически и демографски въпроси, на който сме членове. Фондация “Отворено общество” участва всяка година в конкурса за медии на малцинствата. Най-новият проект е от фонд “Култура” от Министерството на културата. Съвсем скоро ще представим антология на поети от представители на малцинствата и мнозинството в България. Поетите ще бъдат преведени на турски език. Това е посланието ни от турската общност през малцинствата в България към Балканите и света.

В един от проектите, направихме обучение на неправителствени организации на турската общност в България. Открихме много женски организации на туркините, на като клубове на жените към клуба на ДПС. На много места са учредени като самостоятелни юридически лица, действащи в областта на социалното, културното и образователно развитие.

Разградското женско дружество има дейност, но беше учредено през 2003 година. Има дейност от десет години. Благодарение

на госпожа Кметова всички мои познати и колеги от турските женски дружества в страната присъстват. Особено щастлива съм, че помогнах.

За краткото време разградската организация успя да участва в една кампания, която беше насочена към турските жени. В контекста на обща кампания за превенция на рака на гърдата и остеопорозата. Кампанията беше много силна.

Председателката на женското дружество в Разград, Ялдъз Шермет е и програмен директор на учредения турски театър в Разград. Във връзка с това е много ангажирана. Съвсем скоро ще се състои първото представление. Това са двете хубави неща, които искам да споделя като тяхна много активна дейност.

Плановете ни са насочени към разрешаване на социалните проблеми. Развитие и поддържане на културните традиции. В представителството има жени с авторитет и позиции в обществения живот. Има юристка, представител на областната администрация, на общинската, общински съветнички и най-вече в културната област.

Моите очаквания от тази среща се удовлетвориха. Ние почерпихме идеи и опит споделени от работещите в същата насока организации. За да бъдем максимално пълноценни и полезни за своята общност.

В работата си в нашия културен център работех с представителки на еврейската, армейската общност. Искам да споделя конкретни имена. Работим с Рут Леви, Вартунаш Топакбашян, Зари Таркаранян, Лили Ковачева, Адела Стоянова и редица други. Повечето, от които са мои приятелки. Благодаря ви.

СЕДИКА ЕМИН: Председател съм на турско културно дружество град Варна. На това дружество съм председател от една

година. Занимаваме се с културни програми. За една година спечелихме един проект, който беше реализиран с конкурс на Национален фонд “Култура”.

ХРИСТО КЮЧУКОВ: Какъв беше проектът?

СЕДИКА ЕМИН: Проектът се казва “Традиционен зимен празник курбан байрян”. Това са нашите дейности. Занимаваме се със съхраняване, проучване и популяризиран културата на етноса. Дейността е залог за запазване на нашата самобитност или възраждането на нашите култури. Запознаван на гражданите от другите етноси какво представляваме. Целта е да премахнем мистиката около нас. Автор съм на една книга, която се казва “Ислямската религия и изкуството”. Религиите в България бяха табу, не само исляма, но и християнството. Това, което не е познато винаги е много страшно. За нашата дейност това мога да кажа. Темата на нашата среща е проблемите на жените. Какви проблеми стоят пред нас? Инцидентно миналата година Би Ти Ви беше при мен и казаха: “Искаме да направим за един филм за жената туркиня”. Искаме да ни представите семейство, в което да има типичен турчин. Представата, която имаме ние за него. Тази представа също е в мен. Един черен турчин, може да бъде и с мустаци. Да каже – донеси кафето. Ако не се донесе в момента, виж какво ще стане. Започнах да търся нещо по-патриархално сред всички наши познати. Оказа се, че жените са царици в къщите. Нямаат никакви проблеми. Мъжете правят каквото кажат жените. В историята всичко е останало. Турците са се променили. Действително не намерих такова семейство. Беше ми много приятно, че са се европеизирали. Има равнопоставеност. Стои проблемът, който не подозират, когато са заедно и когато няма конфликт. Проблемът не е

само на туркинята. Това е проблем на всички жени в България. Всичко е добре, когато си добре в къщи със съпруга. Когато настъпи проблема да се разделят. Отиваш на вълн, всичко останало е мое. Какво правим? Ако си на 30 години е добре. Ако се случи на 50 години. Какво правим? Оставаш на улицата. Ако има работа ще бъде за 150 лева. Не може да се плаща издръжката на децата. Мъжът казва, “плати издръжка от 200 или 3000 лева със стара дата”. Какво се прави? Нищо не може да се направи. Страшно е. Финансовата зависимост е страшна на българката. Пожелавам да не се случва на никой. Ако има диалог и разбирателство могат да се разрешат проблемите. Не винаги се получава така. Ако родителите са млади могат с нещо да помогнат. Цял живот няма да гледат една жена, която е на 50 години. Самите те имат нужда детето да им помага. Българите цял живот си гледат децата. Аз съм една от потърпевшите. Напълно се справям. Детето ми не е при мен, защото не мога да издържа. Тя стои при баща си. Казвам, че там е по-хубаво. Всичко е останало там. Излязла съм от тази къща. Това е. Получава се мнозинство като проблем на жената.

НУРТЕН САКЪЛЛЪ: Ще се опитам да бъда максимално кратка, въпреки че много говоря. Председател съм на сдружение с нестопанска цел “Кадън”. Това е сдружение на турските жени в региона на Варна. От къде произхождаме. Председател съм на женското дружество към Движението за права и свободи. Имаме структури в 7 от 12 общини на област Варна. Всяка община има по четири – пет села. В последствие видяхме, че не е достатъчно. Много работим по време на изборите. Целта ни не е само да помогнем на нашата партия да спечели повече гласове. В същото време видяхме, че проблемите на жените туркини са част от общите проблеми на жените

като цяло в страната. Решихме да създадем неправителствена организация. В качеството си на председател на женско дружество към ДПС започнаха да ни канят на много семинари. Във Варна имам контакти с над 30 неправителствени женски организации с женска насоченост. Създаден е т.нар. обществен съвет, който се събира през два месеца. Обсъждат се различни проблеми във връзка със законите, проектозаконите, които са свързани с проблемите на жените. По този начин решихме да създадем женското дружество. Целта е да защитим правата за равнопоставеност на жените от турското малцинство. Преди да станем неправителствена организация работихме доброволно. Организирахме много мероприятия. Не говоря за политическите. Отделно се организирахме кулинарни и етнографски изложби. Много богата етнографска изложба направихме в община Варна. Специално искам да поздравя госпожа Бейтулова, защото тя много отдавна работи с нас.

Категорично подкрепям, онова което каза като характеристика на проблемите на жените от турското малцинство. Няма какво да отрека. Това е действителното положение на жените туркини. Има огромна разлика с жените, които са в градовете и тези, които са в селата. Действително остават неграмотни. Образованието им липсва.

Включени сме като партньори в един проект във връзка със създаване на институционални механизми на местно ниво за защита равнопоставеността на половете. Така както защитата на правата на малцинствата не е работа само на самите малцинства. Така както защитата на правата на жените не е работа само на самите жени. По същия начин очаквам подкрепа от всички вас за подобряване положението в

защита правата на жените туркини. Отворени сме за всички организации. Необходимо е да установим контакти помежду си и да направим нещо заедно. Благодаря на Сузан Чакър. Благодарение на не присъствам на тази среща. Имаме нужда да се съберем всички неправителствени женски организации от турското мнозинство. Такива срещи са полезни за нас.

Смятам, че онова, което заедно можем да направим е една обща статистическа информация. В статистиката има данни за пол, но няма за етнос и пол. Това го няма. Ако успеем да съберем тази база от данни. По този начин ще има на какво да стъпим и да поставяме общи цели. Общата цел може да се постави.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Групите по места знаят какво работят. Една организация от София понякога не си познава обекта. За нас това е изключително важно. Едно е да се събира информацията от човек на човек. В това отношение, ако държавата е направила нещо да ни подпомогне.

МИХАИЛ ИВАНОВ: Искам да кажа, че ми беше много приятно времето, което прекарах с вас. Срещата е много полезна, тъй като научих много неща, които са важни в моята пряка работа.

Законът за защита срещу дискриминацията има за предмет голяма част от казусите, които бяха казани. Още повече, че някъде ще става въпрос за множествена дискриминация. Дискриминация на основа пол, съчетана с дискриминация на основа възраст, съчетана с дискриминация на основа етническа принадлежност. Вие ме убедихте в още нещо с дискусиата. Наред със Закона за защита срещу дискриминацията съвсем не е излишен Закон за равни шансове между мъжете и жените.

Едно е санкцията и превенцията. Друго са положителните мерки. Когато споменах Конвенцията срещу дискриминацията по отношение на жените имах предвид, че това е един от малкото примери в международните конвенции, където се говори за положителни мерки за по-неравнопоставения пол. Жената поради това, освен, че е жена и майка, тя в определени случаи поставя в по-неравнопоставено положение по отношение на мъжа. В този смисъл обществото е длъжно да предприеме положителни мерки за изравняване на ситуацията, което е изключително важно в областта на образованието и трудовите отношения. Това, което беше казано тук до голяма степен се опира до създаване на механизъм за налагане включително и с институционален механизъм на положителни мерки. Ето защо е нужен този закон. Никога не съм отричал това.

Разговаряли сме с Александър Арабаджиев, Лъчезар Тошев, Четин Казак и другите членове на комисията по правата на човека, сме казали, че това трябва да се случи. Сега съм абсолютен привърженик след това, което чух.

Искам да имаме вашите координати. Ние като Национален съвет по етническите и демографски въпроси трябва да работим с всички активни организации, които имат и малцинствен характер. Тук става въпрос и за женски организации. В този смисъл да бъдете равнопоставени на нашата “Интернет” страница. Необходимо е това да се осъществи.

В определен момент за мен излезнаха от нелегалност организации, за които съм чувал. Това са изключително важни организации.

Много разчитам на сътрудничество. Отново да се покажете като един изключително силен пол. Всички със своите силни качества да успеем да решим тези проблеми, които не са малко.

Благодаря ви.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Ще се възползваме. Гарантирам за моята организация.

МИХАИЛ ИВАНОВ: В комисията за защита срещу дискриминацията имаме текст, който е заложен. Текстът е за равно представителство на мъжете и жените. Комисията се състои от девет човека. Необходимо е да има балансирано представителство на мъжете и жените. Балансирано представителство на етническите малцинства. Пет човека трябва да бъдат избрани от Народното събрание и четири посочени от президента. Вашата организация, създаваща се на жени лидери на неправителствени организации, има какво да лобира.

Благодаря ви.

ХРИСТО КЮЧУКОВ: На предишната конференция, на която присъствах във Варна беше отчетено нещо, което ме притесни. Между женските организации в България, които са структурирани и създадени на етнически принцип беше казано, че има негативно отношение и няма желание за създаване на контакти, обмяна на информация, сътрудничество и т.н. Това, което днес видях на срещата е онова, което ме радва, че за първи път присъствам на толкова широк женски форум с представителство от различни етнически общности. Организациите започват спонтанно да предлагат обмяна на информация, създаване на база данни и сътрудничество. Поздравявам всички вас.

Първо, когато започнахме да правим това изследване у мен имаше един стереотип. Аз, представителят на ромската общност си мислех, че ромската жена е такава каквато е във Вашите представи. Полуграмотна, неграмотна с незавършено основно или средно образование. С тази нагласа тръгнах да правя проучването. Когато обучихме студенти от Великотърновския университет, които бяха анкетърите по места. Изследването се проведе в градовете Сливен, Малко Търново, Провадия, Лом, София и в няколко села около Врачанско, Провадийско и т.н. Имаме най-общо казано изследвани ромски жени, които живеят на село, в малък град, в голям град и в столицата. Опитяхме се да обхванем всички възможни варианти, в които е ситуирана ромската жена.

Направихме един въпросник, който се състоеше от 34 въпроса. Най-общо въпросите могат да бъдат групирани в три големи групи.

Първата група от въпроси са свързани с нивото на образованост на ромската жена.

Втората група въпроси са свързани с отношението ѝ към образованието.

Третата група въпроси са свързани с отношението на ромската жена към образованието на децата си.

Проучването продължи около един месец. През първите седмици на януари. Това, което успяхме да съберем са 660 анкетирани жени на възраст между 16 и 45 години. Жените бяха от различни ромски групи. Имахме представители на калайджии, цуцумани, дървари и т.н.

Идеята, която имаме е от всички тези 660 анкети да направим на първо място един количествен анализ. На второ място качествен анализ. Възнамеряваме цялата информация да бъде обработена с помощта на статистически методи, за да се получи цялостно изследване за страната.

Засега в България няма такова изследване. Никой не е проучил този въпрос.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Мисля, че в Източна Европа няма такова проучване.

ХРИСТО КЮЧУКОВ: Може би ще бъде интересно за Вас да споделя няколко отговори в процентно съотношение. Например, имате ли професия? Това е първото образователно ниво на ромската жена. Анализирахме отговорите от всички села и малките градове като Провадия, Малко Търново и Лом.

Имате ли професия? Да – имам. Не – нямам. Оказва се, че 85 на сто от живеещите в малкия град нямат професия. 84 на сто от живеещите в селото нямат професия.

- По какви причини не продължихте образованието си?

Възможните отговори са: поради липса на пари; омъжих се; родителите ме спряха; по здравословни причини; трудно ми е да уча; не мога да пътувам до училище; нямам полза от образование.

Най-високият процент в града 45 на сто е “омъжих се”. В селата 50 на сто отговора е “омъжих се”.

- Работите ли в момента? Отговорите са: “Да” – работя, Безработна съм; работя понякога.

Най-високият процент в града е 54 на сто. Отговорът е “Безработна съм”. В селата 81 на сто от ромките са безработни.

- От колко години сте без работа?

Възможните отговори са: до една година; от една до три години; от три до пет години; над пет години.

Най-високият процент в града е 37 на сто. Отговорът е “До една година”. Най-високият процент в селата е 40 на сто с отговор “Над пет години”. Живеещите на село са без работа.

- Поради какви причини не работите?

Възможните отговори са: нямам образование, нямам професия, гледам малки деца, не ме приемат на работа /ромка съм/; продължавам да уча, поради здравословни причини; нямам работа; не желая да работя; съпругът ми не желае да работя.

Най-високият процент в града е 65 на сто. Отговорът е “Съпругът ми не желае да работя”.

Най-високият процент в селото е 26 на сто. Отговорът е “Гледам малки деца”.

Това бяха въпросите в първата област за образователното ниво на ромската жена.

Във втората област са въпроси, които са свързани с отношението към образованието.

- Необходимо ли е да имаш добро образование?

Най-високият процент е 82 на сто. Отговорът е “Да, много е необходимо”. Това е първият възможен отговор. Останалите възможни отговори са: достатъчно е, не е необходимо, необходимо е само професия.

Най-високият процент в селото е 87 на сто. Отговорът е : “Да, много е необходимо”.

- Каква е ползата от образованието?

Възможните отговори са: ще ми помогне да си намеря работа; ще мога да помагам на децата за уроците; ще знаят правата си и ще мога да ги защитя; ще имам по-висока обща култура; хората ще ме уважават повече; ще имам по-добро самочувствие.

Най-високият процент в града е 41 на сто. Отговорът е “Ще ми помогне да си намеря работа”. Най-високият процент в селата е 44 на сто отговарят “Ще ми помогне да си намеря работа”.

- Кое е най-важното за ромската жена?

Възможните отговори са: да бъде добре образована; да е добра домакиня; да бъде богата и с много деца.

Най-високият процент в града е 53 на сто. Отговорът е “Да бъде добре образована”. Най-високият процент в селата е 61 на сто. Отговорът е “Да бъде добре образована”.

- Доброто образование пречи ли на ромската жена или и помага?

Тук има въпроси, които са с културна специфика.

Най-високият процент от жените живеещи в града е 95 на сто. Отговорът е “Помага на ромската жена доброто образование”.

Най-високият процент от жените живеещи на село 97 на сто. Отговорът е “Помага на ромската жена доброто образование.”.

- Бихте ли повишили образованието си?

Възможните отговори са: Да, ако имам възможност. Не – няма полза от образование.

Най-високият процент от живеещите в града е 79 на сто. Най-високия процент от живеещите в селата е 73 на сто. Отговорите са “Да, ако имам възможност”.

- Ако имаш възможност за повишаване на образованието си какво да бъде то?

Възможните отговори са: основно; средно; висше.

Най-високият процент на живеещите в града 48 на сто. Отговорът е “Висше образование”.

Най-високият процент на живеещите в селата е 51 на сто. По всяка вероятност това е свързано с по-лесното намиране на работа. Те избират средното образование. 48 на сто от тях избират висшето образование.

- Вашето семейство ще ви подкрепи ли да повишите образованието си.

Възможните отговори са: да; смятам, че да; не; не съм сигурна; мисля, че не.

Най-високият процент на живеещите в града е 39 на сто. Отговорът е “Мисля, че не”.

Най-високият процент на живеещите в селата е 38 на сто. Отговорът е: “Да, смятам, че да”. Жените живеещи на село са по-добре поставени, защото са сигурни, че семейството ще ги подкрепи.

- Ако повишите образованието си това ще бъде ли полезно и на Вашето семейство?

Възможните отговори са: Да, смятам. Не съм сигурна. Няма да е полезно.

Най-високият процент на живеещите в града е 76 на сто. Отговорът е “Това ще помогне”.

Най-високият процент на живеещите в селата е 73 на сто. Отговорът е “Това ще помогне”.

Последната група въпроси са свързани с отношението към образованието на децата.

- Вашите деца ходят ли на училище?

Възможните отговори са: ходят редовно; ходят нередовно; не ходят.

Най-високият процент на живеещите в града е 79 на сто. Отговорът е “Ходят редовно”.

Най-високият процент на живеещите в селата е 81 на сто. Отговорът е “Ходят редовно”. Това е един неочакван за мен отговор.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Кое е вярно техните отговори или това, което знаем от медиите?

ХРИСТО КЮЧУКОВ: Анкетата беше анонимна. Не се застрашаваше тяхната сигурност по никакъв начин. Направи се на доброволни начала.

Предполагам, че са били искрени в отговорите си.

- По каква причина ходят нередовно или въобще не ходят на училище?

Възможните отговори са: нямаме пари; грижат се за малки деца; помагат за изхранването на семейството; нямат интерес; не ги пускаме и други.

Най-високият процент на живеещите в градовете е 67 на сто. Отговорът е “Нямаме пари”.

Най-високият процент на живеещите в селата е 78 на сто. Отговорът е “Нямаме пари”.

- В какво училище учат вашите деца?

Възможните отговори са: смесено с български деца; обособено; само с ромски деца.

Най-високият процент на живеещите в града е 99 на сто.
Отговорът е “Смесено с български деца”.

Най-високият процент на живеещите в селата е 100 на сто.
Отговорът е: “Смесено с български деца”.

- Говорите ли с децата си за училище?

Вероятните отговори са: да, всеки ден; понякога; много рядко;
не разговарям.

Най-високият процент на живеещите в града е 48 на сто.
Отговорът е “Понякога”.

Най-високият процент на живеещите в селата е 57 на сто.
Отговорът е “Да, всеки ден”. Образованието в селата е ценност.

- Какво образование е необходимо за Вашия син?

- Какво образование е необходимо за Вашата дъщеря?

В ромското семейство отношенията към момчетата и момичетата са различни.

Вероятните отговори са: начално; основно; средно;
полувисше; висше.

Най-високият процент на живеещите в града е 45 на сто.
Отговорът е “За сина е необходимо висше образование”.

Най-високият процент на живеещите в селата е 42 на сто.
Отговорът е: “За сина е необходимо висше образование”.

- Какво образование е необходимо за Вашата дъщеря?

Най-високият процент на живеещите в града е 48 на сто.
Отговорът е “Средно образование”.

Най-високият процент на живеещите в селата е 46 на сто.
Отговорът е: “Средно образование”.

Представата за това, че на момичето все още не е необходимо много високо образование продължава да битува.

- Член ли сте на училищно настоятелство?

Възможните отговори са: да; не.

Най-високият процент на живеещите в града е 100 на сто.

Отговорът е “Не”.

Най-високият процент на живеещите в селата е 82 на сто.

Отговорът е “Не”.

- Не сте член на училищното настоятелство, защото?

Вероятните отговори са: не ме поканиха; не желая да участвам; близките ми не желаят да участвам; съпругът ми участва.

Най-високият процент на живеещите в града е 56 на сто.

Отговорът е “Не ме поканиха”.

Най-високият процент на живеещите в селата е 66 на сто.

Отговорът е “Не ме поканиха”.

Какво показват тези първични данни, ако трябва да направим едно обобщение и заключение.

Първо, в почти нито един от отговорите няма жена, която да е с начално образование или с основно образование. В повечето случаи ромките, които са на възраст между 16 и 45 години са с основно образование. Друг е въпросът колко са грамотни. Знаем, че обучението при възрастните съществува т.нар. процес на вторична неграмотност. Това не е проследено. Нямахме възможност да го направим в това изследване. Анализирали сме само 210 анкети. Това не е крайното заключение от изследването.

Първо, отношението на ромската жена към образованието се оказва, че не е толкова негативно. Оказва се, че в годините на преход от

една обществено политическа система към друга се е стигнало до промяна в разбирането на мястото и ролята на образованието в живота на младата ромска жена.

Второ, младите ромски жени имат позитивно отношение към училището и образованието на децата си. Макар, че има различия в отношенията към образованието на сина и дъщерята.

Трето, впечатлен съм от тяхното желание да продължат образованието си. Т.е. да получат по-висока степен на образование. Друг е въпросът доколко имат тази финансова възможност, за да могат да реализират това свое желание.

Надявам се, че до месец ще имаме по-пълна представа от анкетите. Ще успеем да обработим данните с математико статистически методи, за да претендираме за едно представително изследване. Вие ще имате възможност да получите публикуваното изследване на български и английски език.

Много са малко семействата с повече от две деца. Митът, че циганите раждат много, го няма. Много често ще видите семейство с едно дете. По-рядко с две или с три деца.

През годините на прехода са намерени механизми, които са довели до по-различно семейно планиране в ромското семейство.

Голямата безработица е една от причините за липсата на възможност за продължаване на образованието. Достигат до определено ниво, но дали това ниво е достатъчно в съвременните условия.

СОНЯ БОЯНОВА: Искам нещо да допълня относно броя на децата. Там където са повечето деца три или четири това е един от

приоритетите в ромското семейство. Трябва да се роди син, който да продължи традицията.

ХРИСТО КЮЧУКОВ: Да, така е.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Благодаря за вниманието и търпението.

Надявам се, че утре сутринта ще бъдете тук. Частта, която е свързана със законодателството е особено важна.

Ще се радвам утре сутринта да се видим отново.

/Първият ден от дискусията завърши в 19,20 часа/

/Дискусията продължава на 1 февруари 2004 година и започна в 9,40 часа//

ТАТЯНА КМЕТОВА: Искам да ви покажа обявата във вестник “Капитал”, която беше публикувана миналата и тази седмица. Съвместно с Центъра за развитие на медиите обявихме един конкурс. Това е трети конкурс за журналистически материал в пресата, аудио или видео. Конкурсът е посветен на темата “Равнопоставеност на половете”.

Всяка година раздаваме награди. Смятаме, че това е изключително важно. Ще култивираме в медиите едно ясно разбиране, какво представляват правата на жените. Какво означава равнопоставеност? Вчера при толкова много телевизии и журналисти снощи гледах един от репортажите. На този репортаж не зная дали журналистката или този, който е редактирал, монтирал и т.н. излезе, че съм казала, че равенството, което имаме по Конституция пречи на жените.

Някой изобщо не е разбрал какво искам да кажа. Показвам ви обявата, защото ако имате в местната преса колеги или ваши симпатизанти, които са работили по тази тема или смятате, че са написали в местната преса добър материал, за някои жени с добри постижения. Обърнете им внимание. Ние събираме всякакви предложения. Посочен е крайният срок. Остава още един месец. Най-сърдечно ви каня да участвате.

Позволете ми да дам думата на господин Асен Иванов, който представлява Министерството на труда и социалната политика.

Господин Иванов участва много активно няколко години в подготовката на Закона за равните възможности и в антидискриминационния закон. Надявам се, това което каже да бъде полезно във вашата работа.

Ще разчитаме около половин час да бъде дискусиата по закона. Ако имате конкретни въпроси може да ги зададете.

АСЕН ИВАНОВ: Искам да направя едно малко уточнение. Действително съм от Министерството на труда и социалната политика, но в момента не го представлявам. Изразът представлявам има определен смисъл.

По проблематиката работя от четири години. Знаете кога започна работа по Закона за равните възможности на жените и мъжете. В момента съм представител на България в управителния комитет за равенството на жените и мъжете към Съвета на Европа. Темата, по която ще говорим днес е Законът за защита срещу дискриминацията. Няколко години по-рано започна работа по един друг проект, който беше единствено за равенство между жените и мъжете. Той не обхващаше останалите признаци. В двата подхода, този който беше

преди и сега има своите плюсове и минуси. За съжаление когато разговаряме по темата за равенството на половете този подход фактически доведе до известно премахване на нещата, които бяха регламентирани в първия проект. Това е институционалната рамка и други инструменти. По своята същност до голяма степен това, което беше предвидено в първия проект фигурира и в този. Разбира се доколкото беше възможно. Много е трудно когато се работи по много признаци да се убедят, хората, които се занимават с другите признаци, че равенството на половете освен в контекста на борбата с дискриминацията е едно от най-основните човешки права. Необходимо е да се разглежда като такова.

Проблематиката за равенство на половете има и своите специфики, които не могат да се впишат в едни общи положения. Някои от тях са намерили място в този закон. За някои от тях ще има отделна разпоредба, като проектозакона за борбата срещу домашното насилие. Темата за борбата срещу домашното насилие е една от много важните. Някои от темите, които са съществен аспект на равенството на половете на този етап и не само на този етап няма как да се разпишат в закон. Например, съвместяването на семейните и родителските задължения. Това е една проблематика, която може да намери своето решение единствено когато се подходи цялостно към решаването му. Имаме ангажименти на държавата и общините. Необходимо е да се променят неща вътре в семейството и самата среда. Това е мястото, където практически държавата не би следва да регламентира. По-скоро трябва да търси начини как да изважда на показ ролята на мъжете и жените не само в професионалния им живот,

но и вътре в семейството. Това се прави чрез провеждане на изследвания.

Мисля, че най-силни в това отношение са неправителствените организации. Те могат да допринесат и да подпомогнат политиката на държавата в това отношение. Подобни изследвания за разпределение на времето в къщи, кой колко влага и какъв труд се влага от единия. Евентуално остойносттаване в буквалния смисъл на думата на труда в къщи. Това е проведено в няколко държави. Когато се даде една публичност малко по-трудно се казва, че жената е в къщи и т.н.

Ще се върна към закона. Защо закон и какво става с тезата, че ние си имаме Конституция и тя гарантира правата? Да, ние имаме Конституция. По Конституция имаме забрана за дискриминацията, която формално гласеше, че не се допускат привилегии и ограничения по дадени признаци.

Действително конституционните принципи са по-силни от законите. Това, което фактически липсваше беше един ефективен механизъм. Именно поради това основната цел на закона е не само да се разпише какво е дискриминация. Необходимо е да се създаде ефективен механизъм за реагиране когато е налице дискриминацията.

Още веднъж ще се върна към дефиницията, която по Конституция казва, че не се допускат привилегии или ограничения. Това по-скоро отговаря на пряката дискриминация. Така стигаме до понятието – какво е дискриминация? От 2001 година за първи път в българския закон се появи понятието не пряка дискриминация. Т.е. дискриминацията може да бъде пряка или непряка. Фактически ние не търсим родово обобщаване на дискриминацията. Не пряката

дискриминация не е обратното на пряка дискриминация. Т.е. тя не е изводима от него.

Ще започна с въпроса – какво е пряка дискриминация? Всички имате пред себе си законопроекта. Ще се опитам да се спра на по-важните моменти.

Първо, пряката дискриминация до голяма степен е повторение на това, което е разписано в Конституцията. То е неблагоприятно третиране на лице от единия пол спрямо другия. Защо говорим за неблагоприятно третиране. Какво става когато има привилегии. Привилегиите по отношение на едно лице означава, че по отношение на другото лице отново е неблагоприятно третиране. От тази гледна точка това, което е записано в Конституцията пряко се включва в дефиницията така както е в момента. Същевременно има допълнителни елементи в какво означава пряка дискриминация? Казваме, че пряката дискриминация е неблагоприятно третиране на мъж спрямо жена или на жена спрямо мъж. Сега преди или за в бъдеще. Разглеждаме един хипотетичен елемент. Не е задължително дискриминацията в момента да се осъществява между колега и колега. Например, дискриминация може да има ако една жена заема един пост. След това този пост се заеме от мъж или обратно. Разглеждаме включително и една хипотетична дискриминация, но тя отново е пряка. Най-важното, което е, че едно лице се поставя в неблагоприятно положение. Разбира се винаги неблагоприятното води до облагодетелстване на другото лице.

Ще разгледаме малко по-трудния въпрос – какво е непряка дискриминация? Дали той наистина е толкова труден. Знаем, че българите имаме една поговорка “Законът е врата в равно поле”.

Когато има една забрана много често се търси как да я заобиколим. Фактически това не е само българско явление. Проявява се навсякъде. Поради това се казва, че не се допуска пряка или непряка дискриминация.

Непунктата дискриминация логически идва да покрие и тези случаи когато нещо се прикрива. На пръв поглед нещата не са свързани с равенството на половете. За това говорим за привидно неутрална разпоредба, критерии или практика. Какво означава привидна неутралност? Например, пуска се една обява, в която се посочва, че кандидатите трябва да са високи не по-малко от 1,75 или 1.80. Добре, ако е обява за фотомодели. Това може да се приеме. Ако тази обява е за секретарка каква е връзката на работата с изискването. Какво се получава на практика? Ако няма положение за това какво е непряка дискриминация жената ще отиде и ще каже в съда: “Дискриминират ме, защото са ми поставили изискване за височина 1,80, а аз съм 1,70”. Съдът ще каже, “Добре, но има и много мъже”. Действително аз бих попаднал под този критерии. Какво ще стане, ако тази дефиниция не съществува. Съдът ще каже: “Не, тук няма дискриминация”, но това не е така. Процентно много повече жени са по-ниски от 1.80, отколкото мъжете. Именно в това е същността на непряката дискриминация. При непряката дискриминация не сравняваме отношението към едно и друго лице. Гледаме как дадено изискване и разпоредба, т.е. непряка дискриминация може да има в закон. С един закон няма как да реагираме. За това евентуално ще видим дали изменението в Конституцията, за което се надявам, че ще стане, да се включи като понятие непряката дискриминация. За да може директно и пред Конституционния съд да се реагира.

Именно в това е същността. При непряката дискриминация ние съпоставяме не две конкретни лица. Съпоставяме две конкретни групи. В случая, когато разговаряме за жени и мъже съпоставяме как съответният критерий и изискване се отнася към жените или към мъжете. Фактически именно това е най-важното. По такъв начин се цели да се премахне скритата дискриминация.

Започнах, че това е най-често съзнателно. Съгласно световните стандарти в това отношение непряката дискриминация не е задължителна. Има ли налице нееднаквост в третирането на жените и мъжете като група е налице непряка дискриминация. Независимо дали този, който е въвел изискването, критерия или практиката е целял това нещо да стане по този начин. Т.е. тук имаме една обективност.

Има и някои изключения кога нещата на пръв поглед поставят двете групи в нееднакво положение. Това не следва да се счита за дискриминация. Примерът, който направих беше, че ако едно подобно изискване за фото модел или манекен е пряко изискване на длъжността. Друг е въпросът по-нататък като се развива обществото дали няма да преодолее и скрупулите по отношение на идеални габарити. Мисля, че ръстът никога не е включена в тези габарити. Например, представете си същата обява и кандидатите да са високи не по-малко от 1.80. Представете си един собственик на магазин. Продавачът трябва да зарежда рафтовете. Изискването за ръст 1.80 се поставя за да може продавачът да достига най-горния рафт. Същевременно трябва да се абстрахираме от положението, че ако рафта е толкова висок дали не проявява небрежно отношение към своите клиенти. В това положение може да се приеме, че това е изискване, което е пряко свързано с работата. Именно това, трябва да се изследва. Законът казва, че когато

критерия и практиката са обективно оправдани, а именно в случая е обективната оправданост на едно подобно действие свързано с необходимостта да се зарежда горния рафт. Това не е достатъчно. Трябва да не се постига по друг начин. Средствата за постигане на целта да бъдат подходящи и необходими. Т.е. не е необходимо да използваме средства, които не отговарят за постигане на целта. Ако успее да се докаже, че същият работодател може да си преустрои помещението. Така, че да бъде достъпно и за по-ниски хора, което ще повиши неговата продаваемост. Виждате какво следва от един съд или Комисията за защита срещу дискриминацията да направи когато се появи едно оплакване, че е налице непряка дискриминация. Въпросът трябва да се изследва от всички ъгли.

Същевременно трябва да спомена, че съгласно Европейската практика тези изключения са приложими само към непряката дискриминация. Не можем да говорим за професионални изисквания, които пряко дискриминират. Това е при Европейската практика.

Според мен, в това отношение отиват малко по-далеч от целта. Все още има професии, за които изискването е пряко. В тези професии е допустимо да има различие. Става въпрос когато отидем на театър нормално е в мъжките роли да гледаме мъже, а в женските да гледаме жени. В древна Гърция практиката е била да играят само мъже, но в момента това не е актуално. Има професии, които не са толкова много, и допускат пряко да се постави изискване свързано с пола. Не случайно тук е малко различно отношението на Европейското законодателство по отношение на равенството на половете и Европейското законодателство по отношение на другите признаци за дискриминация.

Предвижда се държавите да преглеждат и да установят, кои са професиите където е необходимо разлика в третирането. Допустимо е тези професии да се упражняват само от единия пол или предимно от единия пол. Този списък се преглежда периодично. Това също е разписано в нашия закон.

В най-скоро време и ние трябва да постигнем това. Т.е. да се направи списък за професиите. Включват се всички професии, включително и професионалната армия. Професионалната армия не трябва да се смесва с наборната армия. Нито българския закон, нито европейската практика по някакъв начин намесва наборната военна служба. Задължението за военна служба с равенството. В случая говорим само и единствено за професионалната армия, където са допустими определени изключения. В много тесни среди. Например, специалните части, като морски пехотинци. Знаете, че в някои държави има тюлени. Това са специализираните поделения, които са на границата на физическите възможности на човека.

След непряката дискриминация трябва да спомена, че има и някои изключения когато законодателят е преценил, че не представляват пряка или непряка дискриминация. Ние казваме, че не представляват дискриминация. Тези, които са свързани с пол основно касаят някои дейности свързани с изпълнението на религиозни дейности. Все пак българската конституция разграничава държавата от църквата. Когато се подготвяше законът беше преценено, че не е уместно със закона да се стига до там, че атакуваме и устоите на религиите.

Знаете, че както християнското изповедание, така и мюсюлманското повечето изповедания имат определени изисквания

кой може да бъде свещеник. Какви задължения може да се извършват. Разбира се, тук говорим за дейности, които пряко са свързани с упражняването на религиозните права и религиозните задължения. Например, ако става въпрос за градинар в манастир. Това по никакъв начин не е свързано с упражняването на тези обреди. Същевременно отиваме до там, за да кажем, че включително религиозното образование и обучение може да има разлика в третирането на лицата по признак пол. Ако религиозното образование предвижда различия ние смятаме, че това е въпрос на вяра. Не трябва държавата да се намесва.

По отношение на равенството на половете имам предвид, че в Европа дискриминацията по отношение на бременни жени се счита като пряка дискриминация по признак пол. Това предстои да се доразвие като практика било от съда или от Комисията за защита на дискриминацията. Защо, защото единствено жените могат да бъдат в това състояние. Декларира се независимо, че жените ползват болнични. Бременността не е болестно състояние. Полезно е да се напомня на мъжете. Хубаво е това да се има предвид.

Необходимо е да ви спомена, че европейската концепция стига до там, че когато за една работа кандидатстват две жени, а едната е бременна, и се назначи, тази която не е бременна се счита за пряка дискриминация по признак пол. Независимо, че се съпоставят две жени. Очевидно е, че на този етап рано да се появи в български закон. Не е невъзможно до подобно тълкуване да стигне комисията или съда. Дано това да стане.

Защо започнах да говоря за бременните и кърмачките. Защото защитата на мерките, които защитават жените в това положение

съгласно закона не са дискриминация. Същевременно трябва да се направи паралел и с Кодекса на труда. По-важно е когато една жена е бременна как стои въпроса с нейната работа. В това отношение с изменението, което се направи в Кодекса на труда целим да постигнем пълно съответствие. Доколко това съответствие ще бъде пълно ще видим когато се приеме окончателно от Народното събрание.

В момента това, което е записано в член 307 на Кодекса на труда представлява защита на жените за работа. Защитата се изразява в една абсолютна забрана за жени, на определена възраст или при определено положение да изпълняват определени дейности.

Европейската концепция е, че това е една свръх защита. Защо е свръх защита? Защото логиката на защитата на жени и бременни жени, повтаря логиката и основните принципи на спазването на безопасността и здравето при работа в Европа. Каква е логиката?

Първо, извършва се оценка на риска. Запознава се работникът с риска. Целта е да се премахне рискът. Ако това не е възможно се цели адаптиране на работа. Ако и това не е възможно се отива към трудоустрояване. При нас е казано: “Работата е вредна, за това няма да я работиш”. Жената има волята след като има правото да упражни своята свободна воля. В момента, в който е запозната.

На първо място, работодателят да положи усилия да адаптира работата и или да намали рисковете до приемливо ниво. Ако това не е възможно може да предложи, особено когато става въпрос за бременна или кърмачка, да я трудоустрои или да я пусне в отпуска. Работодателят не може да забрани или държавата не може да задължи работодателя да забрани жената да извършва каквато и да е дейност. Свръх защитата довежда до дискриминация.

Много често тези дейности се извършват. Ако се спазва логическата рамка, която е заложена и не само логическата, но и действията. Оценка и запознаване на риска. Когато говорим за жени или бременна жена оценката на риска трябва задължително да включва как това ще се отрази на жената, на нейния плод или на нейното кърмаче.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Имам два много важни въпроса. Ще ви помоля много кратко да отговорите. Това са принципи.

Първо, тежестта за доказване. Това е основна постановка. Може би трябва нашите жени да го знаят. Какво означава? Те ще обърнат внимание в закона. Това какво означава концептуално?

АСЕН ИВАНОВ: Дискриминацията е пряка и непряка. Същевременно има някои случаи, в които закона изрично приравнява на дискриминация. Те са много важни.

Първо, тормоза и сексуалния тормоз.

Тормозът от мъж спрямо жена. Не е задължително да бъде сексуален. Когато тормоза, който се извършва е начин на поведение, но няма никакъв сексуален контекст тогава не можем да говорим за сексуален тормоз. Много вероятно е вие като неправителствени организации да представлявате жертви на дискриминация. Пред комисията или съда. Законът позволява и това. Това е една нова мярка.

Има още няколко форми, които са свързани и не са дискриминация, но се приравняват към нея. Става въпрос за така нареченото преследване. Какво означава това? Най-често се получава на работното място. Представете си какво става когато на един човек се оцетят правата. Ако отиде да се жалва най-често претърпява допълнителна вреда. Цени се това да бъде преодоляно със закона.

Лицата, които потърсят правата си, ако бъдат подложени на преследване или лошо отношение или човек, който помага да излезе на яве. Това се счита за дискриминация.

Защо е необходимо разместване на доказателствената тежест?

Първо, представете си хипотезата, в която се явявате на обява. Не само, че не ви пускат. Най-често молбата е изхвърлена. С какво ще докажете, че сте се явили. Дори да сте допуснати. Как може да кажете, ако Вие трябва да доказвате, че подборът, който е направен е правилен. Например от пет жени и един мъж, мъжът е спечелил конкурса. Как може да докажете, че вие трябва да спечелите работодателя. Законът предписва, че доказателствената тежест се размества. Това има една първа фаза. Т.е. все пак трябва да убедите било комисията или в съда, че има основания да се предполага, че има дискриминация. Разместването на доказателствената тежест важи по отношение на всички случаи. Включително и за тормоза и сексуалния тормоз. Например, имаме разместване на доказателствената тежест. Всеки един отиде и каже “Той ме подложи на сексуален тормоз”. Ако не представите поне минимални сведения и информация, от която да се съди, че наистина е възможно да има подобно отношение би означавало залитане в другата крайност. Необходимо е да има доказателства. Например, жената влиза в кабинета на началника. След това излиза разплаквана. Някакви подобни действия. Не е възможно това да не се подплати с минимален набор. Оттам нататък да докаже защо действията са не дискриминационни или защо работодателя смята, че това не представлява дискриминация, било пряка или непряка дискриминация или сексуален тормоз или тормоз. Именно работодателят е този, който може да докаже. Той трябва да докаже.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Имам два въпроса към вас. Казахте, че Кодексът на труда ще се съобрази с този закон. Означава ли, че цялото законодателство оттук нататък ще се съобрази със закона? По принцип се съгласува още при приемането. Българската администрация достатъчно добре подготвена ли е, за да може да прилага закона?

АНТОАНЕТА ЦОНЕВА: Всеки един закон има правилник за прилагането му. Работи ли се върху такъв правилник?

АСЕН ИВАНОВ: Не е вярно, че всеки един закон има правилник. Този закон е достатъчно ясен и конкретен. Предвиждат се подзаконови актове. Става въпрос за Комисията за защита от дискриминацията. До 1 април 2004 г. със закона трябва да се създаде Комисия за защита срещу дискриминацията. Комисията трябва да има девет члена, от които пет се избират от Народното събрание, четири се назначават от президента. Включително и по състава на комисията задължително следва да се спазва принципа за балансирано представителство на жените и мъжете. Комисията трябва да състави три подкомисия – за етническо равенство, за равенство на жените и мъжете и по всички останали признаци. Законът визира и случаи на множествена дискриминация. Това е нещо, което е много важно за вас. Множествената дискриминация е със завишени санкции. Когато имаме дискриминация по повече от един признак тогава говорим за множествена дискриминация. Такива въпроси ще се разглеждат в разширения състав на комисията. Същевременно комисията има и други функции освен да разглежда жалби и оплаквания за дискриминацията. Комисията трябва да анализира законодателството и практиката. Има задължение ежегодно да докладва на Народното събрание. Тя има вменено задължения да изготвя независими

проучвания и анализи, както на законодателството, така и на въпроси свързани с дискриминацията.

Необходимо е да се има предвид, че дискриминацията е толкова комплексно и сложно явление, че не винаги хората знаят, че действията им са дискриминационни. От тази гледна точка закона е нов. От 1 януари 2004 година влезна в сила. В момента подготвихме писмо за стартиране на проучване. Обръщаме внимание на министрите, че този закон е влязъл в сила. Припомняме, че това което е свързано с ангажиментите на администрацията е, че в рамките на администрацията закона императивно постановява балансираност на представителството. Какво означава балансираност на представителството. Това означава, че при равни други условия... Ако двама кандидати са напълно или почти равностойни тогава в администрацията следва да се назначи лице от по-слабо представения пол.

Може би това е една от най-важните мерки, защото дори и там където жените са повече когато мъжете станат повече практиката показва, че довежда до подобряване на заплащането на тези места. Това е една политика, която можете да стимулирате и инициирате. Навсякъде да се търси равенство. Ние не сме в състояние да задължим политически партии и работодателите. Механизмите, които са разписани в закона са достатъчно силни и ефективни. Надявам се, комисията да бъде съставена в срок и да заработи.

Подзаконови нормативни актове са предвидени. Подзаконов нормативен акт е Правилника на комисията. Т.е. как комисията ще процедира. Това е дело на самата комисия. Законът предвижда да се изготвят и два списъка.

АНГЕЛИНА ИВАНОВА: Вие казахте, че законът е един ефективен механизъм. Не мога да си представя практическото реализиране. Например, ромската жена е тройно, ако не и повече дискриминирана. Дискриминирана е в къщи, по силата на това, че е жена. Дискриминирана е на работното място, защото е жена и защото е ромка.

По какъв начин една жена би могла да се защити, ако се яви на работното място? По какъв начин, равенство между половете, може да се защити в къщи? Не говоря за домашното насилие.

АСЕН ИВАНОВ: Когато говорим за взаимоотношенията между членовете на семейството държавата има категорично крайно ограничени средства, с които да работи. Това не е в закона. Говорим за политика. Ролята на нашата организация може би е по-силната. Що се отнася как да се защитят правата? Вие имате много ясна и категорична роля.

От една страна когато жената реши да потърси своите права тя може включително и чрез вас да ги потърси. Не е задължително да се обръща към адвокат.

Комисията е едно много по-бързо и ефективно средство за борба против дискриминацията. Оприличава се на извънредна юрисдикция. Жената може да потърси и вашата организация. Неправителствената организация да я представлява пред съда. Това, което лично аз бях против, все пак се влиза в известно противоречие, включително ако установите, че има случаи когато става въпрос за по-масови случаи, на собствено основание може да заведете иск.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Комисията има срокове, които са разписани в закона.

АСЕН ИВАНОВ: По вероятно е там да се търси и съдействие. Погледнете правомощията на комисията. Те са драконовски. Законът от една страна регламентира права, но до толкова доколкото е възможно да бъдат регламентирани. Законът за домашното насилие предвижда създаване за домове за настаняване. Предвиждат се и практически мерки.

Първото нещо, което успяхме да направим след този закон, е че придобихме една инерция. През тази година ще имаме най-малко отдел или дирекция в министерството. Надявам се през тази година да се сформира Национален съвет за равенството между жените и мъжете. В момента сме предложили няколко текста за изменение в член 6 от Конституцията. Разпоредбите така както са предложени стигнаха до парламентарната комисия. Включително и конституционно ниво може да имаме промени. Ще помоля да не се шуми, защото ако се даде много голяма гласност да не пресече пътя. Правим всичко възможно. Сами знаете, че обществото като цяло трудно възприе идеята, че е необходимо подобно законодателство. Не по-малко се възприема идеята, че политиката за равенството на половете е толкова важна и отговорна като всяка една останала.

Необходимо е да се провежда целенасочена политика на държавата в това отношение. Опитваме се да направим и това. Все пак нека да бъдем реалисти. Законът е добър и е в ръцете на вас, на синдикатите, на работодателите и самите хора. Колкото и да е добър един закон, ако човек не си потърси правата, които са предвидени в закона ще остане мъртъв. Той е една рамка за защита от дискриминацията. Всеки един от нас може да направи този закон действителност.

СОНЯ БОЯНОВА: Как ще бъдат номинирани членовете на комисията, които трябва да се изберат от Народното събрание? Кой има право на предложение?

АСЕН ИВАНОВ: Народните представители. Вижте как се съставя СЕМ и други органи назначени от парламента. В случая не е по предложение на правителството. Например, за председателят на икономическия и социалния съвет Народното събрание избира по предложение на Министерския съвет. Народното събрание е законодателният орган, който е в правото си сам да определи как ще ги избери. Дали ще се назначават по партиен принцип. Законът изисква да има балансираност. От девет члена по-възможност минимум четири на пет. Балансирано участие не означава петдесет на петдесет. Означава не по-малко от 40 на сто. В случая става въпрос за четири на пет.

РЕНИ ТАДЖЕР: Темата е изключително интересна. Имам по-друго отношение към закона, тъй като съм юрист. Написан е много пожелателно.

АСЕН ИВАНОВ: Пожелателните текстове бяха включени по настояване на неправителствения сектор. Най-вече на Българския хелзински комитет. В това отношение ние също бяхме против. Законът беше внесен веднъж в Народното събрание. След това неформално беше върна на Министерския съвет. Внесе се от народен представител. Някои неща не минаха през Министерския съвет, а бяха прокарани през Народното събрание.

Искам да ви кажа, че е постижение на световно ниво.

РЕНИ ТАДЖЕР: Пожелаваме да има реализация в закона. Той представлява една сериозна трудност. Голяма част от работодателите не са на ясно, че проявяват дискриминация. Още

повече, че голяма част от населението не разбира, че спрямо него се проявява дискриминация. Това отношение се отчита като такова и е свързано с обичаите, с нравите, с религията и т.н. Хората считат, че нищо лошо не им се случва.

Мисля, че нашата среща в този смисъл е полезна. Всеки да има грижата и смелостта да обясни на хората, с които се вижда и работи, че са нарушени правата било по Конституция или по закон. Може да промени нещо, а не да изпада в безкрайно отчаяние. Отчаяние, в което е по-голямата част от женското население.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Това беше смисълът на представянето на законите. Имате ли други въпроси към господин Иванов? Няма въпроси.

Давам думата на госпожа Надя Дойчинова от Агенция за социално подпомагане.

НАДЯ ДОЙЧИНОВА: Законът за социално подпомагане и обнародван през 1998 година. Последните промени, които са направени са свързани с изискванията на Европейския съюз. В сила са от 1 януари 2003 година. Правилникът влиза в сила от 1 май 2003 година.

Целта на закона е подпомагане на гражданите, които без помощта на други не могат да се справят със своите основни жизнени потребности. Подпомагане на социалната реинтеграция на лицата. Помагане на безработните лица, които отговарят на изискванията за социално подпомагане.

Социалното подпомагане се изразяване в предоставяне на помощи в пари и натура, както и оказване на услуги за задоволяване на основни жизнени потребности на гражданите, когато това не е

възможно чрез труда им или притежаваното от тях имущество. Извършва е по начин, който запазва човешкото достойнство.

Основава се на социална работа. Прилага се индивидуален подход и оценка на конкретните потребности на лицата и семействата. Право на социално подпомагане имат българските граждани, семейства и съжителствата с тях лица, както и чужденците с разрешение за постоянно пребиваване в Република България или чужденците, на които е предоставено убежище със статут на беженец или хуманитарен статут. Същото се отнася и за гражданите на страните, с които България е страна по международни отношения за социално подпомагане на пребиваващите граждани.

Получаването на месечните социални помощи се обвързва с полагане на обществено полезен труд, който не касае случаите по време на майчинство, здравословно състояние или възрастта на лицето не позволява това.

При осъществяване на социалното подпомагане не се допускат пряка или непряка дискриминация основана на пол, раса, цвят на кожа, етническа принадлежност, гражданство, политически или други убеждения, религия или вяра, възраст сексуална ориентация, членуване в синдикални или други обществени организации и движения.

Министерският съвет определя държавната политика в областта на социалното подпомагане. Министърът на труда и социалната политика разработва и провежда държавната политика. Държавната политика в областта на социалното подпомагане се осъществява в сътрудничество с областните администрации. Органите за местно самоуправление. Юридически лица с нестопанска цел, които

осъществяват дейност в обществена полза и създават условие и съдействат за реализирането на програми и проекти в тази област.

Агенцията за социално подпомагане е изпълнителна агенция. Тя е второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на труда и социалната политика. Агенцията е юридическо лице със седалище в София. Териториалните и поделения са регионалните дирекции за социално подпомагане в областните административни центрове и дирекции на територията на всяка община. Агенцията за социално подпомагане осъществява изпълнението на политиката по социално подпомагане. Осъществява дейност по отпускане на социални помощи и по предоставяне на социални услуги. Регистрира физически лица, които са регистрирани по Търговския закон и юридически лица извършващи социални услуги. Осъществява контрол по спазването на утвърдените критерии и стандарти за извършване на социалните услуги. Разрешава откриването и закриването на специализирани институции за социални услуги.

Социалните помощи са месечни, целеви и еднократни. Те се отпускат след преценка за доходите на лицето и семейството. Имущественото състояние, семейното положение, здравословното състояние, трудовата заетост, възрастта и други констатирани при анкетата обстоятелства.

Министерският съвет е този, който определя месечен размер на гарантирания минимален доход, който служи като база за определяне на социалните помощи. Условието и реда за предоставяне на социални помощи и прекратяването им се урежда с Правилника за прилагане на Закона за социалното подпомагане с изключение на

отпускането за целевите помощи за отопление, които се уреждат с наредба на министъра на труда и социалната политика.

Правото на месечни помощи имат лица и семейства чиито доход за предходния месец е по-нисък от определен диференциран минимален доход. Диференцираният минимален доход за отделните лица се определя като гарантирания минимален доход се коригира със съответния коефициент, който се определя за подпомаганото лице или семейство.

Основните принципи на новата стратегия на правителството е принципът на диференцирания подход, който дава възможност за увеличаване значително на гарантирания минимален доход за различни уязвими групи. Например, майките с деца до 3 годишна възраст, самотните стари хора над 70 години и лицата с трайно намалена работоспособност. Месечната помощ се отпуска, ако лицата или семействата отговарят на определени критерии и условия цитирани в правилника за прилагането му.

С облекчен режим за отпускане на месечни и социални помощи се ползват:

Родител, който полага грижа за дете до три години. Инвалид с трайно намалена неработоспособност 50 и над 50 на сто. Лице полагащо грижи за тежко болен член от семейството. Лицата с психически заболявания удостоверени от съответните специализирани лечебни заведения. Лица над 18 години, които продължават образованието си в дневна форма в системата на просветата. Бременните жени след третия месец на бременността.

Помощите са следните. Освен паричните, които са по член 9. Лицата и семействата имат право на месечна целева помощ за плащане

на наем на общински жилища. Този вид помощ се ползва, ако доходът от предходния месец е до 150 на сто от диференцирания минимален доход и ако лицата са до 25 годишна възраст, сираци, самотни стари хора над 70 годишна възраст, инвалиди със 71 и над 71 на сто намалена работоспособност и самотни родители.

За инцидентно възникнали здравни, образователни, комунално битови или други жизнено важни потребности на лицата и семействата може да се отпуска еднократна помощ до петкратния размер на гарантирания минимален доход.

На лица получили разрешение за лечение в чужбина от Министерството на здравеопазването за сметка на неговия бюджет могат да ползват еднократна помощ за покриване на част от разходите за лични нужди, както за тях така и за придружителя.

Многодетните майки имат право на безплатно пътуване веднъж в годината – отиване и връщане със железопътния и автобусния транспорт в страната. Инвалидите с 71 и над 71 на сто трайна намалена работоспособност. Военно инвалидите и децата до 16 годишна възраст с трайни увреждания имат право на безплатно пътуване два пъти в годината отиване и връщане с железопътния и автобусния транспорт в страната.

Инвалидите с над 71 на сто и тези от 50 до 70 със заболявания на долните крайници имат право на месечна целева помощ за транспортно обслужване в размер на 15 на сто от гарантирания минимален доход. Инвалидите с трайно намалена работоспособност с над 90 на сто, военно инвалидите и децата до 16 годишна възраст имат право на целева помощ за балнеолечение и храна веднъж годишно до трикратния размер на гарантирания минимален доход. Инвалидите,

които са с определена чужда помощ имат право на месечна целева помощ за ползване на стационарен телефон. Създадената възможност социалното подпомагане да бъде диференцирано към различните групи. За тях се въвеждат различни форми на социално подпомагане. Една от формите е традиционната форма за парично подпомагане. Този вид подпомагане е насочен главно към хората в неравностойно социално положение и хората с увреждания и пенсионерите.

Новата форма на социално подпомагане и социалната помощ за осигуряване на заетост. Този вид помощ е насочен към хората в трудоспособна възраст. Дава се възможност за достъп до субсидирана заетост. Т.е. до различните дейности от Националната програма от социални помощи към заетост. В програмата се включва личен асистент, социален асистент и много други.

Включването в програмите за заетост не е задължително за така наречената уязвима група. Те се включват в програмите за заетост при конкретно изявено желание от тях.

Социалните услуги, се предоставят в общността и специализираните институции. Тези, които се предоставят в общността са личен асистент, социален асистент, домашен помощник, домашен и социален патронаж, дневен център, център за социална рехабилитация и интеграция. Център за временно настаняване. Приемна грижа. Защитени жилища. Обществени трапезарии.

Специализираните институции за предоставяне на социални услуги са домовете за деца или младежи с увреждания. Домовете за възрастните хора с увреждания. Социално учебно професионалните заведения. Домовете за стари хора. Приютите. Домовете за временно настаняване.

В социалните услуги специализираните институции се предоставят след изчерпване на възможностите за извършване на услугите в общността.

Социалните услуги могат да се предоставят краткосрочно или дългосрочно. Лицата, които желаят да ползват социални услуги подават писмена молба по настоящ адрес до директора на дирекция “Социално подпомагане” за тези, които извършват държавна дейност. Изпраща се молба до кмета на общината за услугите, които са общинска дейност. До органа на управление се изпраща молба когато доставчика на социалните услуги е физическо или юридическо лице, което е регистрирано по Търговския закон.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Ако имате някакви въпроси към темата или конкретни казуси, които ви интересуват.

АДЕЛА СТОЯНОВА: Искам да ви попитам за лица, които са включени в курсовете за квалификация и преквалификация по проектите на Министерството на труда и социалната политика. Следва ли да се спират помощите?

НАДЯ ДОЙЧИНОВА: Помощите се спират от следващия месец, в който започват работа. Ако не отговарят на условията на член 9. Т.е. ако се надвиши дохода.

АДЕЛА СТОЯНОВА: Получават 80 лева.

НАДЯ ДОЙЧИНОВА: Много е относително. За семейство дохода е един. За самотно лице доходът е друг. Това е според съответните коефициенти. Ако лицето е само с този доход ще отпадне. За месеца, в който е започнало курса ще получи сумата. Помощта се определя на базата на дохода от предходния месец.

СОНЯ БОЯНОВА: Какво имате предвид като курсове за квалификация? По коя програма са тези курсове?

НАДЯ ДОЙЧИНОВА: Програмата е на Министерството на труда и социалната политика.

ЛИЛИ АБАДЖИЕВА: Социалната програма е по друг ред. Това, което е като стипендия не се включва в дохода за определяне правото за подпомагане.

За всички останали са включени.

СОНЯ БОЯНОВА: Ще ви попитам за един конкретен случай. Семейството получава ежемесечна социална помощ, защото и двамата родители са безработни. Например, около 200 лева, децата са две. Предлага се на единия от родителите работа към Министерството на труда и социалната политика за 120 лева. Доходът на семейството пада под социалния праг. На каква социална помощ имат право, след като получават 30 лева месечен доход на член от семейство?

НАДЯ ДОЙЧИНОВА: Ако лицето е с 120 лева, и четиричленно семейство едва ли ще са под прага на бедността. Вземат се за доход дохода от работна заплата и се изчислява дохода.

Зависи семейството с какви деца е. Ако се отглеждат деца до три годишна възраст, коефициента на майката е по-висок. Всичко е много индивидуално. За това се преценяват всички неща на място. Изготвя се обстоен социален доклад преди да се отпусне помощта.

АСЕН ИВАНОВ: Няма да паднат под прага за получаване на социална помощ.

НАДЯ ДОЙЧИНОВА: Прагът на бедността е един. Гарантираният минимум е друг.

СОНЯ БОЯНОВА: За каква сума говорим?

НАДЯ ДОЙЧИНОВА: Не може да се каже. Гарантираният минимум е 40 лева за лице живеещо само. Ако са двама съжителстващи коефициента е 0,9 за съжителстващ. Ако приемем, че семейството се състои от двама членове, които са трудоспособни и здрави, означава 1,8 по 40.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Прагът на бедността е нещо много субективно. Българската държава досега не е определяла такъв праг официално. Тази година ще има такъв праг. По какъв начин ще се отрази на социалното подпомагане? Ще се отрази ли? Защо се въвежда? Въвежда ли се хората да се позиционират някъде. Да видят те къде са спрямо този праг, или това е инструмент, който държавата ще използва за мерки.

АСЕН ИВАНОВ: Когато говорим за бедността на първо място да изходим от това, че явлението бедност съществува във всяко едно общество. Няма общество колкото и да е развито.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Чувството за бедност е субективно.

АСЕН ИВАНОВ: Едно е чувството на бедност, друго е обективизирането на явлението. За това има показатели, които се следят. Относително е, защото беден в Швеция е едно. Беден в България е съвсем друго. Във всички положения се търси една съпоставимост на критериите във всички отделни държави.

Мисля, че се приема, че едно лице е бедно ако е под 60 на сто от медианата на доходите. Когато започнем да се борим с бедността, трябва да се изследва реалното положение. Най-малко трябва да се поставят показателите, по които ще се оценява бедността.

Миналата година правителството прие Национална стратегия за борба с бедността. Преди няколко седмици се прие и конкретен план за действие.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Моят въпрос е много конкретен. Ако се въведе оценка праг за бедността за какво ще се използва? За социално подпомагане или за правене на политики?

АСЕН ИВАНОВ: Най-вече за второто. За обективизиране на политиката, което ще позволи по-точно да се прецизира и конкретизира мерките, които държавата възнамерява да приеме. Всички казваме, че трябва да се борим с бедността. Как ще стане?

СОНЯ ЧИЛИНГРИЯН: Моят въпрос е свързан с трудоустроените хора. Те са в степен на заболяване, което им позволява да работят? За тях имаше създадени организации. Получаваха средства независимо от тяхното заболяване. Какво се прави с цел стимулиране на работодателите за да вземат такива хора на работа?

ЛИЛИ АБАДЖИЕВА: Миналата година това беше задължението за разработване на Национален план за заетост на хората с увреждания. Планът обхваща редица програми, които са насочени към хора с видове увреждания. Има програми за хора със сензорни увреждания. За хора с увреждания. Има целенасочена програма, която е за военно инвалидите.

Съществува национална програма, която обхваща всички останали, които са с увреждане над 71 на сто. Ако няма достатъчно бройки, които да бъдат набрани от тази група се включват хора с 50 на сто увреждания.

По тази програма се изплаща всичко, което е необходимо за заплатата на даденото лице и за съответните вноски във фондовете за ДОО и Здравно осигуряване. Изплащането на съответните отпуски е по минимален размер. Изплащането на болничните е за сметка на работодателя. Отделно от специализираните програми в Закона за насърчаване на заетостта има мярка, която е насочена за подпомагане на работодатели, които наемат хора с увреждания. Изплаща се всичко онова, което работодателя плаща за лицето.

В допълнение на тези преференции се дават от фонда за социално подпомагане и интеграция на инвалидите, средства за изграждане на достъпна работна среда, за да може лицето с определен вид увреждане да достигне до работното място. Същевременно се отпускат допълнителни средства за оборудване и адаптиране или само за оборудване, или само за адаптиране в зависимост от увреждането и потребностите на отделното лице. Така да се направи работното място, че да е съобразено с неговите увреждания.

СОНЯ ЧИЛИНГИРЯН: Как стои въпросът с надомната работа?

ЛИЛИ АБАДЖИЕВА: Всичко, което изредих е свързано с работа, която е по Кодекса на труда. Мисли се в посока на разширяване на възможностите за надомна работа, тъй като има хора, които искат да работят в къщи. Това противоречи на социалната практика в Европейския съюз, където се цели тези хора, които са в къщи да могат по някакъв начин да излязат и да се интегрират. Отделят се много средства за изграждане не само на достъпна работна среда, но и за изграждане на достъпна обществена среда. Една от най-голямата

помощ, която беше оказана в това отношение беше отделянето на шест милиона лева по проект “Красива България”.

Много неща са направени. Мисли се по посока на домашната работа или за дистанционната работа. Засега все още не е разработено.

АСЕН ИВАНОВ: Вие казвате, да има специализирани предприятия и надомна работа. Имайте предвид, че интеграцията на хората с увреждания в момента се осъществява навсякъде ни по линия на техните увреждания. Осъществява се по линия на интегриране на самите работни места. Не случайно в Закона за дискриминацията вменява задължения на работодателя да не отхвърля едно лице с увреждане само защото е такова. Длъжен е да адаптира работната среда. Освен, ако не говорим за един работодател, който има пет работника. Тук се съчетават законовите разпоредби с мерките, за които госпожа Абаджиева спомена.

Мисля, че когато говорим за надомна работа отиваме към друга плоскост, нещо което в България, все още не е разбрано. Т.е. държавата не осигурява работни места. Държавата не е работодател. Ако искате да кажете, че държавата трябва да създаде надомна работа, означава, че трябва да има работодатели. Това, което държавата може да направи е да включи приоритетно проекти, например по програмата за микрокредитиране по Закона за насърчаване на заетостта.

Работата се създава от реалните работодатели. Ако говорим, че ще създаваме измислена работа, ние по такъв начин не интегрираме хората.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Искам да дам думата на госпожа Лили Абаджиева. Тя ще ни представи Националния план за действие по

заетостта. По-специално в частта, която е свързана със специални мерки за заетост на жените.

Участниците имат в своята папка тази част от Националния план за действие по заетостта, която засяга жените. Имат и конкретните предложения за проекти.

Ако може да кажете какво от тях се изпълнява? Какво ще се изпълнява през 2004 година. Това е планът за 2003 година.

ЛИЛИ АБАДЖИЕВА: Ще бъде много кратка. Ще ви представя програмите, които действително работят или тази година ще започнат да работят. В основни линии ще ви запозная с насоката, в която работим.

По отношение на равенството на жените и мъжете на пазара на труда сме се базирали на онези разлики, които успяхме да открием в диференциацията между мъжете и жените. По отношение на платената и неплатената заетост. След едно изследване, което направихме, но не е официално, забелязахме едно увеличаване на неравенството по пол. Това показва, че равнището на заетост на жените е по-ниско отколкото това на мъжете. Икономическата активност на жените също е по-ниска. Това се дължи най-вече на много голямата заетост на жената в дома, която не и разрешава да разгърне изцяло силите и възможностите си в професионално отношение.

От една страна поради ограничаване на грижите, които държавата предлагаше до преди няколко години. По отношение на отглеждането на децата. Най-вече на малките деца. По отношение на по-възрастните членове и зависими членове от семейството. Това се отразява на възможностите за професионална реализация на жените.

Доведе до решение на много голяма част от жените да се заемат с каквато и да е работа, която не отговаря на тяхното високо професионално и образователно равнище, за да могат да допринасят в семейния бюджет със съответните доходи.

Съответно това рефлектира в равнището на заплащане на жените. Оказва се, че заплащането е с около 25 – 30 на сто от равнището на заплащане на мъжете.

От друга страна жените са по-голямата част от неплатените семейни работници.

По данни на неправителствения сектор в последно време се оказва, че се налага в нашето общество модела на семействата с един родител. Обикновено тези семейства са с родител майката, която се грижи сама за децата. Това може да ви покаже колко е тежко положението на тези семейства. Тези жени разчитат или на минимална заплата, ако имат шанса да имат работа или на социално подпомагане.

Същевременно в дългосрочен план довежда до образуването на тяхната пенсия след време, която е в минимален размер. Това са най-големите опасности, които заплашват жени и водят до риска от изпадане в социална изолация или в състояние на бедност.

Ние решихме и се насочихме най-вече към разработване на програми за подпомагане на жени, които се грижат сами за децата си или за семейства, в които има малки деца. Разработихме две програми, които са насочени към създаване на възможности за безработните жени, които са с определен професионален статус – бивши медицински сестри или учителки. Приоритетната група най-вече е насочена към учителки в началното и средното образование. За тях се направи специална програма, по която да бъдат обучени за разкриване на

детски градини или ясли, за оказване на услуги по отглеждане на децата.

Създаде се възможност да бъдат обучавани за откриване на детски ясли. Знаете, че детските ясли са на определен режим в Министерството на труда и социалната политика. Жените, които ще бъдат обучавани са подпомагани по отношение на изискваните документи и процедури, които трябва да изпълнят за да разкрият собствена дейност. По този начин ще бъдат подпомагани в бъдеще при стабилизиране на тяхната икономическа дейност.

Същевременно се дава възможност и на безработни, които имат право на обезщетение да получат наведнъж съответните суми като обезщетения за безработица, с които да се подпомогне стартирането на собствения им бизнес.

От една страна това ще спомогне на семействата, които имат малки деца да се окаже съответната помощ, за да се реализират родителите от професионална гледна точка.

От друга страна ще се подпомогнат безработните жени за развитие на собствен бизнес.

Другата програма, която стартира през миналата и тази година ще бъде с много по-голям обхват по отношение на територии и включени лица. Това е така наречената програма “Отново на работа”. Тази програма е насочена към безработните и работещите жени. Целевата група на работещите жени е насочена най-вече към жените, които са отсъствали дълго време поради грижи за отглеждане на малки деца.

Знаете, че отсъствието от пазара на труда довежда до деквалификация. Те не са особено привлекателни за работодателите.

Самият факт, че отсъстват ги кара да се въздържат. Те нямат право да ограничават ползването на отпуск. Знаете добре, че много голям е проблемът за жените когато се завърнат да запазят конкурентно способността си на пазара на труда.

Насочихме се към групата, която да бъде подпомагана за придобиване на умения, които са необходими за променената трудова среда по време на тяхното отсъствие. При положение, че са отсъствали две или три години за отглеждане на дете.

Подпомагани са за получаване на допълнителна квалификация или за разширяване на професионалните им качества. По този начин да бъдат конкурентноспособни за даденото работно място. При желание от тяхна страна да променят съответното работно място в даденото предприятие.

Този план, който беше разработен през тази година и предстои да се разгледа тази седмица в Министерския съвет, включва съответно разработване на джендър мейн стрининг индикатори. Това са индикатори, които трябва да са в полза на оценката как дадена политика, която се разработва в определена сфера се отразява на положението на мъжете или жените. Какво трябва да се направи, за да може дадена политика да бъде подобрена и да има изравняване на възможностите, за представителите на двата пола. Тези индикатори ще се разработят до средата на годината. Съответно да се съберат данните, които може да се съберат от цялата административна статистика. Да се обработят по съответния начин и да се изгради една стройна система за оценка с джендър индикатори. По този начин да се постави началото на т.нар. джендър мейн стрининг подход. Да се оценяват политиките във всяка една сфера на нашия обществен и политически живот. Тази

програма е много амбициозна. От друга страна няма да стане толкова бързо. Това е само едно начало, което трябва да се положи.

В процеса на присъединяване към Европейския съюз престои въвеждане на джендър бюджетиранието. Това означава да се оценява всеки бюджет на дадена институция и на държавата като цяло. От гледна точка, как харченето на дадените средства би се отразило на положението на мъжете и жените. Какви корекции следва да се направят за достигане на ефективна равнопоставеност на половете.

Това е един много труден процес за изпълнение. Тепърва предстои много задълбочена работа по него.

Същевременно тези джендър индикатори, които ще разработим ще бъдат използвани за оценка на проектите и програмите, които се прилагат в цялата страна. Предстои да започнем да усвояваме европейските структурни фондове и европейския социален фонд. Задължително е въвеждането на джендър мейн стрининг подхода, защото едно от основните неща, които се проследяват още при започването на проекта, е дали се съблюдава принципа на равенството за мъжете и жените. Осигурява ли се еднакво участие. Резултатите, които се постигат за даден проект или програма насочени ли са към достигане на равнопоставеност на мъжете и жените.

Онова, което е направено и ще се разширява в бъдеще е грижата, която се стремим да окажем по отношение на една от рисковите групи за жените. Става въпрос за жените над 50 години. Знаете колко е трудно за жените над тази възраст да бъде убеден даден работодател да ги вземе на работа. Това обикновено са жени с ниско образователно равнище. Не са привлекателни за работодателите.

Действащата национална програма “Помощ за пенсиониране”, по която лица с недостигащи две години осигурителен стаж и две години възраст можеха да започнат работа на субсидирана заетост. Програмата беше разширена. Направихме така, че възрастта, която не достига да бъде 5 години. Осигурителният стаж също да е пет години.

Надяваме се да можем да подпомогнем една голяма част от безработните жени, които са на тази възраст.

Предвидено е да се направи едно цялостно изследване на пазара на труда. От гледна точка да открием съществуващи разлики в положението на мъжете и жените. Насочили сме се към изследване на домашния труд. Знаете, че в дома са заети най-вече жените. Голямата част на неплатените, семейни работници са жените, които нямат осигуровки и в перспектива възможност да получават пенсиите, които биха заработили ако са на договор. През тази година ще изучим различните области на видовете заетост. Възможностите за прилагане на гъвкавите форми на заетост. Нещо, което е много разпространено в Европейския съюз. Поради това 75 на сто от работещите жени предпочитат намаленото работно време.

Правейки тези изследвания ще потърсим начин така да се действа на пазара на труда от една страна жените, които са застрашени от риск, от невъзможност да бъдат реализирани на пазара на труда да се върнат и да станат привлекателни за работодателя.

От друга страна да им предложим възможности за различни видове заетост. Жените да могат да бъдат полезни в семейството си за отглеждането на деца и грижи за зависими членове в семейството.

Необходимо е жените да се почувстват значими.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Проблематиката за бюджетиране на труда в семейството. Преглед на държавния бюджет от гледна точка на това, как се отразява на положението на жените. Това е ново за нас. Хубаво е, че Министерството на труда и социалната политика има много ясна политика в тази насока. Изчислявайки бюджета би могло да има реалистични политики в подобряване положението на жените. Неправителственият сектор се опита да направи едно бюджетиране на домашното насилие. Колкото и да звучи необичайно, защото би трябвало държавата да е наясно, какво ще загуби ако не полага усилия домашното насилие по някакъв начин да се възпрепятства. Става въпрос за болничните на жертвите. Това е друг въпрос.

Искам да кажа, че това за което госпожа Абаджиева говори, действително е една многоаспектна дейност.

Как неправителствените организации биха могли по някакъв начин да се включат в работата по този план? Могат ли да кандидатстват? С какво могат да допринесат? Става въпрос за тези, които се подпомагат своите членове или независими членове на тяхната общност.

ЛИЛИ АБАДЖИЕВА: Това, което могат да направят неправителствените организации те са работодатели наравно с всички останали. По всички програми на министерството могат да кандидатстват и да назначат при себе си работници било мъже или жени в зависимост какво е необходимо. Програмите са две или три от всички онези, които се предлагат от Министерството на труда и социалната политика. Това е начинът за директно включване за осигуряване на заетост на безработни лица.

Могат да участват в конкурсите, които ще се обявят за извършване на дадени изследвания.

Миналата година беше съставена Консултативна комисия за равни възможности на мъжете и жените към министъра на труда и социалната политика. С госпожа Кметова сме заместник председатели на тази комисия. Председател на комисията е госпожа Христина Христова. В комисията са включени представители на много неправителствени организации. Ние имаме задачата и желанието да обменяме всичко онова, което всеки прави и би желал да прави в посока подобряване положението на мъжете или жените. Виждаме, че в някои области мъжете са дискриминирани. Комисията е мястото където да зададете съответни предложения и виждания. Това е най-прекият път да стигнат до правителството в лицето на министъра на труда и социалната политика. По същия начин бяха инициирани изследванията за надомна заетост, за самотните родители и т.н.

Има място за диалог в комисията. Моля, който иска да присъства на някои от заседанията или да се свързва с нас. В най-скоро време в сайта на министерството ще бъде открито място и за комисията. Там ще намирате материали за всичко онова, което предвиждаме. До края на годината предстои да разработим Национален план за действие по равнопоставеност. Знаете, че през следващата година трябва да се отчитаме от една страна като правителство, от друга от вас се иска отчитане като неправителствен сектор.

МИРА МАЙЕР: Кога ще има по-подборна информация за конкурсите?

ЛИЛИ АБАДЖИЕВА: В момента, в който се открият конкурсите. Конкурсите са по реда на националния план.

Националният план за действие по заетостта, би трябвало да стане факт с решение на Министерския съвет.

АСЕН ИВАНОВ: Може би трябва да се предвидят още няколко седмици, тъй като това е един много голям документ.

ЛИЛИ АБАДЖИЕВА: Той ще бъде факт. Всичко, което трябва да се направи ще бъде обявено на страницата на Министерството на труда и социалната политика.

В момента протича процедура по събиране на предложения за участия в рамковата програма за равнопоставеност на половете. Министерството на труда и социалната политика е изпълнителната агенция в това отношение. Ако има желаещи отворете страницата на Министерството на труда и социалната политика и погледнете новата рамкова програма за равнопоставеност на половете. Може да видите какви са дейностите за разработване на проектите. Отговарям по тази програма. Ако искате да участвате може да се обадите. На ваше разположение съм.

АСЕН ИВАНОВ: Министерството на труда и социалната политика е най-отвореното българско министерство по отношение на работата не само със социалните партньори, но и с неправителствения сектор.

От тази гледна точка вие познавате проблематиката. Когато имате конкретни предложения. Особено когато се разработват проекти и изследвания, дори и вие самите да не провеждате изследвания, може да имате идеи и поглед върху хората, с които работите или върху проблематиката, по която работите.

Мисля, че конкретни и ясни предложения ще бъдат от полза. Не трябва да се забравя, че по някои от темите, за които госпожа

Абаджиева спомена в момента се правят първите стъпки и в европейските държави.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Искам да дам думата на госпожа Балканска, за да представи Закона за борба с трафика на хора. Госпожа Балканска беше в екипа, който работи по закона. От дълги години с нея сътрудничим по тази тема.

АНТОНИЯ БАЛКАНСКА: Благодаря за възможността да присъствам на този форум. Искам да поздравя всички участници във форума. Вие имате една изключително важна мисия. Съществува заблудата, че обстоятелството, че българското общество е много толерантно към всички различия в нашето общество прикрива факта, че нашето общество основаващо се на тезата за не насилие и липса на агресивност към различните.

От друга страна в нашето общество съществуват много тежки предрасъдаци, които не са повърхността, но съществуват в съзнанието на хората. Това, с което всеки един от вас се занимава е изключително важно. Помага да излезнат пред публичното пространство всички проблеми на нашето общество. Съзнанието на хората да върви към онова съзнание, което европейец и съвременния човек следва да има.

Един от големите проблеми на нашето общество е отношението към пострадалите от всички форми на съвременното робство, което наричаме трафик на хора или търговия с хора. Законодателството, с което България се гордее е ново. Изключително добре построено и отговарящо на всички изисквания на международните актове в областта на борбата с трафика на хора. Напреднали са нашите неправителствени организации, които работят по тези проблеми.

Много добре са обучени държавните органи. Особено онези, които са в различните структури на полицията за работа с трафика на хора. За съжаление, а може би и за щастие, защото това е по-лекият път, тази нагласа в държавните органи и добрата подготовка на неправителствените организации изпреварва състоянието на обществените нагласи и мнения по въпросите на борбата с трафика на хора. Ето защо изключително важна в случая е ролята на неправителствените организации, които винаги са двигател на процесите на осведомяване, информиране и подготвяне на обществото в борбата с трафика на хора.

Нашето законодателство дава една добра трибуна и възможност неправителствените организации да влияят върху процесите на решаване и планиране на мерките за борба с трафика на хората извън страната.

Законът за борба с трафика на хора, който е моята задача да представя пред вас, създава една национална комисия, която има постоянен характер. Националната комисия освен, че включва всички министерства и други държавни органи, които са призвани да се борят с трафика на хора включва представители на съдебната система на най-високо ниво. Става въпрос за ранг заместници - заместник министри, заместник председател на Върховен съд, заместник главен прокурор. В заседанията на комисията са включени всички неправителствени организации, които работят по проблемите на трафика и подкрепа на жертвите от тази престъпна дейност. Националната комисия има местни звена и структури, които включват представители на същите държавни структури, както и на местните власти на местно ниво. Това

са представители на магистратурата и неправителствените организации.

Докосвала съм се до част от проблемите, които се поставят пред нашите организации. Като член на организацията на юристите евреи в България проблема за трафика разкрива голямо поле за действие на вашите организации, защото трафика на хора е възможен и се реализира от трафикантите до голяма степен благодарение на предрасъдаците, които съществуват в различните социални и етнически групи в рамките на нашата държава. Когато говорим за пострадалите лица, които български граждани. Трафикантите се възползват от психологическия стрес, който са в състояние да създадат у жертвите. Поставяйки ги в ситуация най-малкото да се страхуват, ако не обективно да се стигне до това да бъдат отхвърлени от своите семейства и средата, в която живеят.

В публичното пространство се говори предимно за трафика за целите на сексуалната експлоатация на жени. Трафикантите се възползват от особените морални принципи на отделни социални, етнически и религиозни групи. За да могат да убедят жертвата, че няма да може да разчита на реинтеграция в своята собствена среда и на подкрепа от семейството, близките и приятелите. При мъжете трафика за целите на сексуална експлоатация не беше все още толкова разпространен. В последно време и това се случва.

Не трябва да се спираме само на проблемите на жени, но и на всички по отношение трафикът на хора. Законът се позовава на една дефиниция в протокола към Конвенцията за борба с организираната престъпност. Има за цел предотвратяване, спиране и наказване на трафика на хора особено на жени и деца. Набляга се на особеностите на

тези групи. Съгласно този протокол дефинициите в закона, както и текстовете в Наказателния кодекс, наказват всички форми на трафика. Не само този, който е за целите на сексуалната експлоатация. Наказва се и този, който набира хора за черен труд. Трафикът може да покрие поставяне на някой в експлоатация с оглед използване на неговия интелектуален труд. По нашето законодателство трафика обхваща и търговията с органи. Позовавайки се на природата на трафика като вид робство законодателството акцентира върху закрилата и подкрепата на жертвите на този вид престъпна дейност. Почти винаги са съвсем сами срещу огромна престъпна машина, която е изключително добре организирана като мафиотска структура. С добри позиции в държавната власт в повече от случаите и с много силни финанси и връзки в международен план. Ето защо концепцията за закрила на жертвата в нейната основа стои желанието и идеята, която международното законодателство прокарва жертвите да почувстват зад гърба си силата на държавата и подкрепата и разбирането на обществото. Не само във всяка отделна страна. Във всички държави жертвите да осъзнаят, че обществото ги разбира. Международната общност ги разбира и е в състояние да ги подкрепи, включително и чрез финансиране на различни програми, които да застанат в тяхна подкрепа.

Ето защо и българското законодателство създаде специален раздел в този закон, който се отнася до защита и подкрепа на жертвите на трафик.

На първо място, закона създава специализирани заведения, които да имат такива функции, приюти и центрове. Приютите осигуряват подслон с всички следващи от това задължения. Центровете

да консултират и да предоставят медицинска, психологическа и друг тип помощ, включително и юридическа.

Законът за борба с трафика на хора създава две нива на закрила.

Едно общо ниво, което има за цел да обхване всички жертви на трафик. Всяко лице, което е заявило, че е пострадало от такава престъпна дейност. Чрез това ниво на защита държавата или шелтерите на неправителствените организации са задължени да осигурят минимум 40 дни престой в приютите. Същевременно жертвите ще могат да се ползват от услугите на централите.

За децата, които са жертви на трафик е дадена възможност този срок да бъде продължен по искане на Агенцията за закрила на детето.

В общото ниво на закрила се упоменати няколко специфични мерки, които касаят децата жертви на трафик. Отговарят на международните изисквания и разпоредби, които препращат към специалното законодателство за закрила защита правата на детето. Имат за цел да осигурят специалното представителство в процеса, който се отнася до децата и касае задълженията на Агенцията за закрила на детето.

Тези разпоредби се отнасят и за начина, по който следва да се издирват родителите на децата и възрастните, които трябва да положат грижи за тях.

Законът съдържа специални изисквания към консулските представителства и държавните структури за разпространяване на информация. Жертвите, които са съгласни да съдействат за трафикантите, които са извършили тяхното трафикиране да бъдат

заловени. Жертвите не са задължени да свидетелстват. Предлага се възможност да съдействат на държавата по какъвто и да е начин. Включително и чрез тайно предоставяне на данни или насочването им към други жертви, които могат да свидетелстват.

В случай, че декларират такова съгласие те получават престой в шелтерите за целия срок на разследването. За жертвите на трафика, които са чужди граждани и престой в страната със статут на постоянно пребиваващи за целия срок за разследване. Това е един временен по своя характер престой. Статутът, който придобиват дава повече права от тези за временно пребиваващите. По този начин те ще могат да се ползват от всички програми, които социалното министерство предлага за реинтеграция в обществото, за намиране на работа и т.н. Ще могат да получават образование в страната и да работят в случай, че си намерят работа.

Единствената забрана за тях ще бъде да напускат страната. Те остават в страната и придобиват този статут за да бъдат на разположение на органите на разследването. Този режим на специална закрила няма да е пречка да получават и специалната защита като свидетели, ако са такива по Наказателно процесуалния кодекс. Т.е. двата режима са напълно различни по характер и обем на правни възможности. Могат да съществуват паралелно.

Законът дава възможност приютите да се създават по два начина. За неправителствените организации, които на този етап единствени имат приюти и оказват такъв тип помощ, този ред ще може да съществува. Ще стартират първи с приведени в съответствие с новото законодателство приюти. Ще продължат същата дейност, но облечена във формата, която закона изисква.

Искам да кажа, че с оглед възможностите, които този закон дава за взаимодействие между правителството и неправителствения сектор, както и във връзка с практиките, които съществуват в България на съвместна работа и взаимодействие, държавата беше посочена като водеща практика в борбата с трафика на хора в годишния доклад на Съвета на Европейския съюз по тези въпроси, наред с Белгия и Австрия. Това е основание да се гордеем с нашата съвместна работа. Във всички останали случаи на работа по законодателството да посочваме този пример, като единственото основание да постигнем един добър успех. Неправителствените организации дадоха изключително силен гръб и подкрепиха закона в тежките моменти когато трябваше политическата ни класа да бъде убедена, че имаме нужда от закона и ще ни изведе на предна позиция в регион. В резултат на това законодателство ние станяхме водещи в региона в борбата с трафика на хора. По отношение на оперативната дейност и сътрудничеството до момента бяхме водещи. Благодаря ви. Ще очаквам вашите обаждания и да се включите в програмите, които се предвиждат и да работим заедно занапред.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Мисля, че това, което отначало споменахте за осведомяване, информиране, предоставяне на повече знания на членовете, надявам се, че ще бъде постигнато.

Ако нямате въпроси по Закона за трафика искам да дам думата на госпожа Антоанета Цонева, която да ни представи Закона за омбудсмана. Това е една изключително важна структура, която ще се появи у нас.

АНТОАНЕТА ЦОНЕВА: За мен беше много интересно да чуя говорещите преди мен. Радвам се, че имам възможност да се

запозна с лидерите на организации, които се занимават с проблематиката свързана с джейндър. Имам не леката задача да ви представя един закон, който все още няма практика. В същото време предполагам, че съм поканена в качеството си на все още действащ в рамките на един пилотен проект омбудсман на Столична община. Ще се опитам да интерпретирам представянето на Закона за омбудсмана в рамките на собствения си опит и разбиране по какъв начин тази институция ще започне да функционира в България.

На 8 май Народното събрание прие Законът за омбудсмана с едни много продължителни дебати както в обществото, така и в организациите от третия сектор за необходимостта, нуждата, възможностите и условията, които имаме за приемането и въвеждането на подобен род институция.

Съвсем на кратко ще се спра по отношение на това, че българската Конституция от 1991 година не предвижда и не е разписала омбудсмана като орган. Онова, което организациите от третия сектор предприеха като ход беше възможността тази институция да се разпише в специален закон. Този закон да урежда правните положения, организацията и дейността на омбудсмана.

Една от любопитните практики по отношение на установяване със закон на тази институция е, че в страната имаше множество опити за проиграване на терен на възможността да има подобен род институции, които се наричаха по различен начин – обществени посредници и граждански защитници. Те дадоха своя дан по отношение какви обществени очаквания може да има във връзка с такъв вид институция, която да защитава спазването на правата и законните интереси на гражданите от административния произвол.

На практика се получи, че бяха създадени обществени отношения преди да имаме законова рамка за това. Законодателят беше атакуван и с изводите от тези практики в съответните общини в България, където се беше установило подобен род институция.

Имаше три законопроекта, които бяха внесени в Народното събрание. Законопроектите бяха внесени от различни политически сили.

Единият от тези законопроекти беше с много по-различна философия от тази, която другите два предлагаха. Това забави много законодателния процес и самата инициатива. Наложиха се да се прибегне към една от възможностите, които предвижда Правилника за дейността на Народното събрание. В името на политическия консенсус да бъдат приети по принцип и трите законопроекта на първо четене. Водещата, комисия, която в случая е Комисията по правата да обедини трите законопроекта в един текст. Текстът да балансира различната философия, която съдържаха един от законопроектите.

В крайна сметка на второ четене да се предложи единен текст, за да се достигне до окончателно приемане на Закона за омбудсмана.

Цитирам този път за приемане на закона, защото съдържа в себе си индикаторите какви усилия са се полагали в тази посока. Какво разбиране е имало по отношение на институцията.

Имаме резултат, който редица организации занимаващи се с тази проблематика направиха своите коментари в публичното пространство. По отношение на различни проблематични формулировки, които съществуват в приетия Закон за омбудсмана.

Това е един закон, който урежда правното положение, организацията и дейността на тази институция. Омбудсманът според

формулировката, която законодателя е дал се застъпва за гражданите в случаите когато имаме нарушени права и интереси от държавните или общинските органи, организации и лица, които предоставят обществени услуги.

Омбудсманът е независим орган, който е на бюджетна издръжка. Подчинява своята дейност на Конституцията на Република България, на законите и международни договори, по които България е страна. Омбудсманът се избира от Народното събрание с тайно гласуване и мнозинство повече от половината присъстващи в залата народни представители.

Омбудсманът трябва да бъде български гражданин, да има висше образование, да отговаря на условията за избор на народен представител. Според българската Конституция означава, че трябва да навършил 21 годишна възраст. Да не изтърпява наказание за лишаване от свобода. Ползва се с имунитета на народен представител. Кой може да се обръща към омбудсманът?

С жалби и сигнали могат да се обръщат физически лица в случаите когато смятат, че техни права и интереси са нарушени от органите на изпълнителната власт и тяхната администрация. В случая това са органите на централната власт и местната власт. Лица, които предоставят обществени услуги.

Обръщането към институциите става по един изключително облекчен и неформален начин. Може да стане устно, писмено или чрез всички възможни средства за комуникация. Жалбата до омбудсмана трябва да съдържа следните реквизити: името на жалбоподателя, проблема, с който сезира омбудсмана и задължително органа, на централно, местно ниво или лице, което предоставя обществени

услуги. Задължения на омбудсмана е вписването на тази жалба в регистър, който е публичен и проследява движението на жалбата и предприетите по нея мерки. В едномесечен срок от постъпването на жалбата в случай, че омбудсманът не поиска отлагане с оглед сложната практическа правна система, той писмено трябва да отговори на жалбоподателя какви мерки е възприел или какви препоръки е отправил.

Правомощията на омбудсмана са след като получи жалбата да направи проверка по нея. Омбудсманът и неговия заместник имат право на пълен достъп до архивите на съответните органи постановили даденото решение, както и пълен достъп до информация. Имат право да отправят препоръки за отстраняване на допуснати нарушения и възстановяване на право. В случая когато администрацията е действала не според правилата, които за нея имат задължителен характер.

В случаите когато това не е възможно трябва да се предприеме друг способ в рамките на закона. Най-малкото да се окаже на гражданите каква е възможността да защити своите права и интереси.

От своя страна органите, към които омбудсмана се обръща са задължени да оказват пълно съдействие. Макар, че не е разписано в закона, да вземат отношение по направените от него препоръки – приема или не приема отправените към тях препоръки.

Всичко това трябва да става по един добре мотивиран начин. В противен случай би се обезсмислило усилието на омбудсмана да препоръча дадени действия.

Една от най-важните роли на тази институция е, че след като наблюдава целия процес и начин на противопоставяне на

административни услуги следи нивото на административното обслужване. Начинът на въвеждането на рамката, с която България се е ангажирала по отношение на въвежданията и на изискванията на Копенхаген. Основно повишаване капацитетът на администрацията. Омбудсманът има право като цяло да препоръча различни подходи в случаите когато той забелязва, че администрацията не му осигурява условия за ефективна защита на правата и интересите на гражданите. Има право да се обърне към органите по член 150 от Конституцията в случаите когато смята, че е нужно тълкуване на Конституцията или отмяна на текст от закон, който противоречи на Конституцията.

Разбира се има задължението в случаите когато в резултат на негова проверка или разследване има достатъчно данни за престъпление трябва да сезира органите на прокуратурата.

За своята дейност омбудсмана до 31 март 2005 година, трябва да представи годишен доклад пред българския парламент, който следва да съдържа изчерпателна информация колко и какви случаи е регистрирал. В кои случаи неговата намеса е била успешна. В кои случаи неговата намеса не е била успешна и на какво се дължи това. Какви основни препоръки омбудсмана е направил за подобряване на практики, които са свързани с дейността на администрацията и условия за предоставяне на административни и обществени услуги. Издава годишен бюлетин.

В преходните и заключителните разпоредби на закона е казано, че омбудсманът трябва да бъде избран в тримесечен срок след влизането на закона в сила. До 1 април се очаква, че българският парламент ще излъчи омбудсман.

По силата на закона в едномесечен срок от избора на омбудсмана трябва да посочи свои заместник, който също се избира с решение на Народното събрание. След избора на омбудсмана в двумесечен срок трябва да представи правилник за организацията и дейността на институцията, който да се приеме с решение на Народното събрание.

Финансирането е от държавния бюджет. В тази посока имаше много дебати. По отношение каква степен на независимост трябва да има омбудсмана при правенето на предложение за бюджета и независимостта, с която трябва да разполага по отношение на приемането му. Голяма част от хората, които обсъждахме бяхме на мнение, че трябва да се осигури степен на независимост каквато има бюджета на съдебната система. Това е една бюджетна процедура, която предвижда, че омбудсманът може да заложи свой проектобюджет, който може да бъде рязко коригиран от изпълнителната власт и да се внесе в този вид в Народното събрание. В рамките на парламентарен дебат да се постигнат параметрите и финансовата рамка на този бюджет.

Към момента не мога да ви предоставя информация какво е предвидил бюджета за 2004 година. При неколкократните ми запитвания се разбра, че още не е изведен като перо, за да се цитира цифра. Сами разбирате, че при положение, че все още няма правилник не може да се говори с какъв персонал ще разполага тази институция. Колко служители ще има омбудсмана извън своя заместник. Не е ясно и какви правомощия ще има заместника на омбудсмана. По смисъла на закона има права делегирани от самия омбудсман. В закона не е разписано специално задължение за неговия заместник.

Формулировката в закона, че към омбудсмана могат да се отправят жалби, които са свързани с действия, бездействия или нарушаване на права и интереси от държавни и общински органи, не са коректно изключени органите, с които омбудсмана не може да се занимава. Това са Народното събрание, президента, Конституционния съд, Висшия съдебен съвет. Не може да се ангажира с въпросите, които са свързани с въпросите по националната сигурност и външната политика на страната. Това съдържа известни рискове поради това, че няма излишно изключване на тези органи към омбудсмана да бъдат насочвани и жалби, по които няма да може ефективно да се ангажира. Например, жалбите, които са свързани с дейността на съдебната система. Това е държавен орган по смисъла на Конституцията.

Омбудсманът няма да може да се ангажира с жалби, които са предмет на разглеждане от съда. Нито с дейността на администрацията на съдебната система, когато затлачва предвижването по един или друг начин на дейността на самия съд и движението на определена жалба, която е в оборота на съдебната система.

Законът е пред вас. Той е много кратък. Мисля, че отбелязах ключовите въпроси. Ако имате въпроси ще отговоря.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Имам два въпроса към вас. Законът предвижда лице, което да е омбудсман на общината. В какви отношения ще са тези омбудсмани с националния омбудсман? Каква ще бъде разликата и как гражданина да се ориентира кога неговата жалба отива в различните комисии на Народното събрание или в Комисията по жалбите към президента или Министерския съвет? Кога отива към омбудсмана? Кога отива в комисията по

антидискриминация? Как да се ориентира при толкова много инстанции и институции, които ще защитят правата му? Къде да отиде?

АНТОАНЕТА ЦОНЕВА: По отношение как гражданина ще се ориентира за възможността, която има да подаде жалба по случаи, които представляват дискриминация или проблемите, които маркирахме към момента и към едни особени юрисдикции, които създават законите. Не мога в момента да си представя по какъв начин ще се случи.

Разбира се всичко това предполага една много смислена информационна кампания по отношение на правомощията на всеки един от органите, които законодателят е предвидил. Ясно е, че няма да има пречка за гражданите да подават жалби до омбудсмана. В случаите когато са нарушени права и интереси от администрацията на изпълнителната власт и органите на местно самоуправление и операторите на обществените услуги. Под обществени услуги ние разбираме предоставяне на образователни, социални, здравни, транспортни, водоснабдителни и други услуги. Тези услуги са уредени в заключителните разпоредби на закона.

В приемните на Народното събрание, Министерския свет и Президентството се отправят най-разнообразни жалби с различна проблематика.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Обикновено една жалба се копира до всички.

АНТОАНЕТА ЦОНЕВА: Една жалба е адресирана до всички възможни институции. Това се отнася и до жалбите, които постъпват в нашия офис. Всички тези институции разглеждат по един или друг начин тази жалба. Вземат едно или друго решение. До

момента няма установена синхронизирана процедура по отношение когато на дадено ниво се разглежда жалба на другото ниво да се изчака. Например, едно или друго становище да бъде съобразено с мнението на една или друга институция.

Що се отнася до местните обществени посредници в Закона за омбудсмана няма разписана възможност да има обществени посредници. Това беше предмет на един много голям дебат. Тази възможност отпадна при приемането на закона на второ четене. В зала бяха изтъкнати най-разнообразни моменти в тази посока. Не е добре все още на местно ниво да се институционализира такава институция, защото е по-добре да се види по какъв начин на централно ниво ще започне да функционира. Какви очаквания ще генерира? Как ще започне реално да работи? Едва тогава да се мисли за поправки и създаване на местни омбудсмани. Тези обществени отношения бяха създадени. Борбата продължи в посока когато бяха обсъждани промените в Закона за местното самоуправление и местната администрация беше прието в член 21, точка "А" формулировката е следната: "Общинските съвети могат да избират обществени посредници, които се застъпват за правата и законните интереси на гражданите пред органите на местното самоуправление и местната администрация. Обществените посредници функционират на базата на правилник, приет съответно от общинския съвет. Избират се с мнозинство от две трети от общия брой на общинските съветници". Законодателят е предвидил едно изключително високо мнозинство за избора на местния обществен посредник.

Парламентарният омбудсман се избира с обикновено мнозинство от присъстващите в залата. За обществения посредник

изискването е да бъде избран с две трети от общия брой на съветниците. Безпрецедентен е изборът. В рамките на местното самоуправление такъв избор не съществува. За пръв път се въвежда за орган, който излъчва общинския съвет да се търси това мнозинство.

Единствено когато се освобождава кмет на община поради несправяне със задълженията тогава се търси квалифицирано мнозинство от две трети. Насочвам вашето внимание тук за да подчертая, че изборът на местен обществен посредник изисква един изключителен политически консенсус. По никакъв начин няма да може да бъде излъчен от едно обикновено мнозинство. Всички знаем как са структурирани общинските съвети. Те са много пъстри и с различно политическо представителство. Ако на местно ниво, както има такъв процес се тръгне към установяване на тази институция във всички положения ще имаме избор на хора, които по един или друг начин са получили едно много широко обществено и политическо доверие по отношение на тяхната независимост.

Можем да си представим обратния вариант, в който омбудсмана започва да става неудобен на съответния общински съвет и администрация. Неговото отзоваване ще бъде много проблематично в случай, че се изискват две трети от мнозинството. Това е гаранция по отношение на независимостта. Гаранция каквато липсва в Закона за омбудсмана.

Чисто теоретично, ако ние си представим, че в залата има кворум, който е от 121 депутати. Те биха могли да изберат с мнозинство от броя на присъстващите, т.е. с 61 гласа парламентарния омбудсман.

Според мен, това не осигурява политическа независимост на тази фигура. Има опасност да се превърне в политически мандат, тъй като може да бъде освободен със същото мнозинство.

Изхождайки, че мнозинството в парламента излъчва и се гласува от Министерския съвет, оттам нататък всички органи на изпълнителната власт са обвързани с политическото мнозинство много трудно ще бъде на този омбудсман да излиза и пледира по отношение на не добрите политики и не добро управление.

Ние сме страна в преход. Политическото противопоставяне и интерпретацията на политическата демокрация са неща, които продължават да стоят на вниманието на всички. Навсякъде по света където институцията на омбудсмана е устойчива и авторитетна стъпва върху върховенството на закона. Това са страни и управления където прилагането на закона не се подлага на коментар. В този смисъл омбудсмана е един много фин механизъм, който започва да функционира и се задвижва когато някъде системата не е синхронизирана добре. Фините механизми на системата не са заработили добре. Тогава много авторитетно излиза пред съответния парламент и казва, че е необходима определена законодателна програма или изнася специален доклад.

Опитът посочва, че макар неговите препоръки да нямат задължителен характер. Така е и в Закона за омбудсмана. Само в Шри Ланка омбудсмана може да нареди на администрацията да извърши безусловно едно или друго действие. Философията на тази институция е нейната сърцевина. Трябва чрез енергията на общественото доверие, което носи и авторитета, убедителните доводи и мотивация, които

трябва а се изтъкнат да не се съгласи с препоръките, които омбудсмана казва.

ВЪПРОС: Присъствах на две срещи по въпроса за омбудсмана. Представянето беше от госпожа Снежана Начева. Какво показва практиката. Посетих ви във Столична община във връзка с един човек, който беше изхвърлен от жилището и цяла зима живя на стълбището в “Младост 3”, блок 336, защото е нямал средства да си плати разноските към домсъвет. Този човек вече не е там. Когато дойдох във вашата институция се оказа, че вие сте се превърнали в едни чиновници. Вашият отговор беше, че това не е ваша работа и вие не може да се явявате защитници и не може да проверявате такъв случай. На практика не се ли получава вашата институция излишна.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Държавата не го е оцетила, ако не е имал средства.

ВЪПРОС: Институцията трябва да провери какъв е случаят?

АНТОАНЕТА ЦОНЕВА: Бихте ли отговорили какъв беше резултатът? Към кои институции се обърнахте?

АСЕН ИВАНОВ: На първо място се постави въпроса за Закона за омбудсмана и Закона за защита срещу дискриминацията.

Необходимо е да се има предвид, че винаги когато се разглежда една институция е необходимо да се погледне с какви правомощия разполага. Въпросният случай, за който споменавате е частен. Вашият казус не попада под Закона за омбудсмана, защото говори за неправилни или незаконни действия на администрацията. Ако един човек не плаща наем не е въпрос на неправилност или на незаконност на действията. Това не е въпрос за администрацията, която споменавате.

В този контекст искам да направя паралел в разликите между омбудсмана и комисията.

Първо и двата органа са независими. Именно омбудсмана е предвиден да разглежда действията на администрацията. Комисията за защита на дискриминацията ще разглежда случаи на дискриминация.

Комисиите разглежда случаи за защита срещу дискриминация независимо кой дискриминира. Дали е частно лице или работодател. В този аспект може да се получи, че една жалба правилно да бъде адресирана и към омбудсмана. Контекстът е различен. Действията на различните органи са различни, включително по силата на Закона за защита срещу дискриминацията. На държавните органи могат да се налагат тежки санкции.

По вероятно е несъзнателно някой орган да не изпълни закона. Най-вероятно да става въпрос за непряка дискриминация. Мисля, че по-компетентна ще бъде комисията. Не е невъзможно.

СОНЯ АЛХАЛЕЛ: Всички закони, които се правят механично ли ги произнасят към законите, които са към европейската общност или се адаптират?

Преди това разговаряхме за инвалидите. Докато работех се наложи да наблюдавам един квартал в София, кв. “Ботунец”. Там хората са съкратени. Знаете ли как изглежда един блок. Няма асансьори, няма ток и парно. Как си представяте някой инвалид, че ще трябва да прати асансьора си за да отиде на работа. В България варианта, който се предлага е не се получава. При нашите условия е невъзможно. Това е моето наблюдение.

АСЕН ИВАНОВ: Ще ви дам конкретен пример. Когато се изготвяше Законът за дискриминацията, европейското законодателство

изисква сексуалния тормоз да бъде забранен на работното място. У нас установихме, че това е не по-малко порочна практика. Най-вече в университетите и институтите. За съжаление в окончателния вариант на закона не намери място.

Първо, ние работим чрез участието на неправителствения сектор и прякото разглеждане на проблематиката. Що се отнася за адаптирането. Адаптирането не е на човека към средата, а на средата към човека. В един случай имаме законовата разпоредба. На първо време държавата ще съдейства, въпреки, че е задължение на работодателя. Това е една много скъпа политика. Държавата е с много беден бюджет.

СОНЯ АЛХАЛЕЛ: Разбирам ви, но това което е по програма за безработица. Не може да се накара нито един работодател да вземе човек на работа за две години и да заплаща за ценза, който имаш. Казва, елате, но заплащането ще бъде за минимална работна заплата.

ЛИЛИ АБАДЖИЕВА: Какъв е неговият вариант когато му остават 5 години до пенсия. Работодателят не желае да го вземе на работа.

АСЕН ИВАНОВ: Човекът няма да получава пенсия.

СОНЯ АЛХАЛЕЛ: И двата варианта са неприемливи.

АСЕН ИВАНОВ: От къде да дойдат парите.

ЛИЛИ АБАДЖИЕВА: Това са възможностите на държавата в момент.

СОНЯ АЛХАЛЕЛ: Необходимо е да се измисли вариант, по който работодателя да плаща за работата, която човека ще извърши.

АСЕН ИВАНОВ: Миналата година беше първото дело преминало през ВКС за непряка дискриминация. Жената беше над 50

години и съкратена. Предявява иск, че спрямо нея е приложена непряка дискриминация. Върховният касационен съд постановява, че след като работодателят не е доказал, че не е дискриминирал е налице такава дискриминация.

СОНЯ АЛХАЛЕЛ: Въпросът е, че работодателите познавайки санкциите не вземат хора на работа.

АСЕН ИВАНОВ: Това също е дискриминация.

ЛИЛИ АБАДЖИЕВАТА: Работодателите работят в нашето общество. Всички работодатели трябва да осъзнаят, че вземайки такъв човек правят добро за цялото общество.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Не съм съгласна с позицията, в която се казва вие трябва да измислите начин. Държавата е инструмент на обществото. Ако обществото няма чувствителност, че един работодател трябва да бъде обществено порицаван за това, че прави такива неща, не само защото държавата прави санкции. Защото това е неприемливо обществено поведение. Тогава свършено друга ще бъде реакцията. Тук е ролята на неправителствения сектор. Тези случаи да се изваждат на бял свят.

Необходимо е да има форма на обществено порицание.

СОНЯ АЛХАЛЕЛ: Хората мърморят. Резултатът е само едно мърморене.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Всеки мърмори поотделно.

ЛИЛИ АБАДЖИЕВА: По реда на програмите за хората с увреждания сме създали символ на работодателя, който прилага тези практики. Това, което сме предвидили в символа е да може да се използва символа при продажба на продукцията на съответния работодател. Кажете ми за рекламите, които вървят по телевизиите за

продуктите и картичките за бедните деца или децата с увреждания. Кой го прави в България. Цялото общество нямаме съзнанието. Трябва всички да работим в тази посока.

Необходимо е да знаем, че купувайки дадено нещо подпомагаме тези хора. Всеки се затваря във собствения си кът и не се интересува от другия.

РЕНИ ТАДЖЕР: Ако един гражданин има проблем, който така или иначе преплита интересите на всички закони, тъй като не е достатъчно компетентен и не е необходимо да е компетентен за да знае към коя комисия да адресира своята жалба. Ако всяка една комисия, след като разгледа преписката констатира, че не е правилно адресирана до него, какво ще се случи в мига, в който това лице остава без отговор? Всяка една комисия се дистанцира от проблема и казва, че това не е в кръга на неговата компетентност. Как един гражданин може да защити реално правата си, след като всички казват, че въпросът не е от неговата компетентност? Тази тема обсъждана ли е от някой. Омбудсманът ще каже, че това не е негова работа. По Закона за дискриминация ще се каже, има дискриминация но не е изцяло. Ако въпросът не е от компетентността на никой как може един гражданин да се защити?

АНТОАНЕТА ЦОНЕВА: Според мен, няма проблем, който да не е предмет на никоя държавна институция.

РЕНИ ТАДЖЕР: Ако има опасност, че всяка комисия ще се занимава с един и същ проблем. Толкова повече ще има опасност да се препраща по компетентност на друга структура. Ако човек има проблем и се обърне към съда. Ако съдът не разгледа случая и човека се обърне към медиите всички ще му кажат, че това не е тяхна работа.

Най-вероятно ще има проблеми, които няма да получат отговор. Ако има един орган, който е омбудсмана с председател и заместник председател и има 8 милиона българи, които имат проблеми, няма да бъдат с физическата възможност да се отговори. Ако няма структури по места или каквато и да е институция създадена със строга организация, всичко остава невъзможно.

АСЕН ИВАНОВ: На първо място стои въпроса за обща правна култура на българина. Наистина има въпроси, които се отнасят до институциите. Има въпроси, които не са предмет на нито една институция. Ако говорим за подмятане и ако е на улицата между непознати без каквато и да е връзка няма да попаднем в този закон. Законът няма да съставлява дори и дребно хулиганство.

В такива от случаите човек ще остане с горчиво чувство. Целта на закона не е максимално да се намесва в живота на хората. За това казваме, че за разлика от администрацията на хората е разрешено това, което не е забранено. Обикновено администрацията казва, след като не е разрешено означава, че е забранено. На базата на този принцип, ако се обърнем обратно, след като не е забранено е разрешено за гражданите. Едно действие, което не е забранено изрично може по дребен начин да ощетява някой. Нито една институция да не може да се намеси най-малкото защото веднага ще бъде упрекната, че се намесва в отношения, по които не е призована.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Смятам, че хипотезата е следната. Има случаи в които по никакъв начин закона не може да предостави защита на гражданина. Такава хипотеза винаги ще съществува по простата причина, че социалната практика винаги е по-богата от това, което е написано от хората в закона.

Тук е ролята на неправителствения сектор. Тогава когато се съберат казуси, които могат да се оформят и да доведат до промяна на текст или до създаване на нов тогава може да се въздейства от страна на неправителствения сектор на тези органи и власти, които имат законодателна сила. Ще ви дам личен случай за пример, в който една съдийка взе абсолютно неправилно решение по един чисто битов казус. Претърпявам много морални и материални загуби. Нямам начин, в който да кажа, че тази съдийка взе това решение по компетентност. Отидох на втора инстанция – Градския съд. Използвала съм случая, в който моя казус да бъде разрешен от съда. Ако не попадна под рамките на друга структура, комисия, орган и т.н. единствения начин е да се отиде в съда. По-скоро нашата роля е добре да познаваме законите. Хората, с които общуваме или членуваме в една организация по някакъв начин да се подпомогнат това знание да стигне до тях.

Искам да дам думата на Росанка Венелинова, която да ни представя проектозакона за домашното насилие.

РОСАНКА ВЕНЕЛИНОВА: Благодаря за предоставената възможност да участвам в този форум.

Искам да използвам това, което каза госпожа Кметова по отношение как се създават и правят нови предложения за закони. Доколко гражданското общество в лицето на формирования, каквито са неправителствените организации да оформят събрана информация в предложения за проектозакон. Проектозакон за защита от домашното насилие е една илюстрация на това. Законите не се създават случайно. Държавата е инструмент на обществото и хората. Законите определят вид съществуващи практики или отношения, за да могат да се регулират. Ако има нещо, което много е назряло като проблем и трябва

отново да се опакова ясно, е че следва да намери своя израз в поредния закон.

Проектът, който трябва да представя е изключение не само защото е включен сред толкова много нови закони, които са приети през последните години. Интересното е, че е продукт на неправителствените организации. Благодаря на всички вас, не само за случаите, но и за това, което дадохте да се набери и професионалистите да обобщят това знание. Професионалистите да кажат, че този проблем съществува в обществото.

Необходимо е тези взаимоотношения да се уредят и да има мерки както за защита на жертвите, така и по особен начин. Трябва да има предотвратяване и наказание за това, което би следвало да бъде окачествено като престъпление.

През 2001 година група неправителствени организации, където водещи бяха колегите юристи в български център за джендър изследвания. Щастлива съм като представител на друга неправителствена организация, разбира се нашите юристи активно участваха в изработването и сформирването на набраната информация. Изследвайки и анализирайки опита на подобно действащо законодателство, както в други европейски страни, така и в САЩ. На практика да се даде първата рамка на този законопроект. Виждате, че това е един закон, който не започва със сериозно лобиране. Смело ще се изразя, че няма политическата воля. Засега този закон извървя дългия път от онази 2001 година. Имаше много внимание към текста, който беше създаден след обсъждането му от професионалисти прависти. През 2002 година медийната кампания беше фокусирана върху това, че домашното насилие остава на заден план и нямаме

адекватни мерки. В резултат на вниманието и шума, който се вдигна и на обединените усилия на повече от 30 неправителствени организации. Законът не беше поставен на дневен ред.

В края на 2002 година в Министерството на правосъдието беше базирана една междуведомствена работна група, която да може да работи по този законопроект.

Разказвам историята на законопроекта, защото ние чуваме произнесени закони и модели, които действат в други общества. Нямаме закон за един много сериозен и наболял проблем.

Имам възможността да бъда много активна в работните процеси, които продължават да текат. Например, вече действащия Закон за борба с трафика. Законът за борба с домашното насилие е изоставен. Необходимо е неправителствените организации да го подкрепят.

През април 2003 година след проучване на общественото мнение поръчано от една депутатка от мнозинството и внесен по-късно той отлежава. Виждате във вашите документи, че е вписан в регистъра.

Независимо от многото желания на сериозните професионалисти и на това, че е ясно, че този проблем не е обхванат нито от здравеопазването, нито от социалната сфера, единствената помощ и закрила на този етап години наред се осъществява в неправителствения сектор. Има организации, които осъществяват психологична и медицинска грижа. Жертвите на трафик и на домашно насилие отиват в организации, които много трудно намират своите права в държавните институции. Повече няма да говоря за движението на законопроекта до този момент.

Надявам се, че когато се стигне до възможности за лобиране, за въздействие и за лостове за натиск политическата воля да го приеме, ще разчитаме не само на организации, които работят тясно в тази сфера.

Това е един отделен закон, който е посветен на проблем, който може да се разхвърли в Наказателния кодекс и Гражданско процесуалния кодекс. На практика се отделя специално внимание.

За първи път има определение на домашното насилие. Какво е домашно насилие? Досега никъде в нормативите документи не може да се срещне това. Този проектозакон е интересен и важен с това.

От друга страна урежда взаимоотношенията на личности и хора, които попадат и са обект или самите те извършват такъв род престъпление.

В този законопроект се уреждат взаимоотношения между настоящи и бивши съпрузи. Между родители и деца. Между родители, които злоупотребяват или употребяват насилие над децата. Ако погледнем закона по-подробно е много широк и не става въпрос само за нареченото насилие единствено и само между брачните партньори. Действително се опитва да уреди взаимоотношения така както е описано от лица, които живеят на семейни начала, роднини по сребрена линия до втора степен, осиновени и заварени лица. Обхваща широк кръг на хора, които биха могли да попаднат или да бъдат обект на насилие.

В първата си част закона са записани общите положения. Глава втора е посветена за налагане мерките срещу защита на домашното насилие.

Най-важното е, че освен мерки и защиты за лицата, които са пострадали от насилие има много бързи мерки, които осъществяват отстраняването на извършителя на този вид престъпление. Например обитаван от общо жилище за известен период от време докато излезе съответно решение, което е по бързата процедура на съда.

При това явление се издава заповед за неприближаване и изолация на извършителя от мястото, от жилището и от местоработата на жертвата.

Едновременно с това, когато става въпрос за семейства, в които има деца спешно се взема решение и временно се определя местоживеенето на детето. При кой от родителите да е детето. Обикновено детето е при родителя, който не е употребил насилие. Има насочване към програми за възстановяване и грижи, включително и настаняване в специализирани подслони. Насочват се извършителите и се задължават да влезнат в специализирани програми. Не зная как ви звучи. Хората, които години работим в тази сфера сме убедени, че извършителите на насилия обикновено са хора, които се нуждаят много повече от помощ и лечение.

Необходимо е да се помисли по въпроса доколко обществото следва да се погрижи за най-дребната си клетка, за семейството и децата. Трябва да се гледа на процеса в неговите две страни.

Много е важно да се създадат програми, в които вместо са се излежават присъди и да има заповеди, които да са наказателни глоби да има възможност да се помисли и погледне откъм социалната, здравната страна и психологичната страна на проблема.

В тази глава може да видите, че има издаване на заповед за защита. Обикновено това става от районния съд на настоящия адрес

или по месторабота на жалбоподателя. Заповедта за защита подлежи на незабавно изпълнение от органите на полицията, които следва да следят за нейното изпълнение.

Ясно е, че трябва да се работи на много широка основа. Без включването на много сериозни институции като съд, прокуратура и полиция не може да се осъществи и да има какъвто и да е резултат. Надявам се да могат да откликнат адекватно. Този закон трябва да доведе до някои промени в други разпоредби, например в Закона за МВР. По техния закон и действащото законодателство нямат право да се наместват в битови скандали. Могат само да направят проверка. Не могат да влезнат в чужда собственост. Например, ако няма подаване на жалба не могат да задържат лицето. Ако при добра воля и голяма чувствителност на полицейския екип решават и могат до 24 часа да ги задържат. Докато подпишат заповед за предупреждение, която няма сериозна стойност. Ако това се повтори или потрети подписват една и съща заповед.

Според мен, знака е много хубав, че един проект е включен с толкова много закони. Може би в най-скоро време да бъде приет. С това завършвам. Ако има въпроси аз съм на ваше разположение.

Искам още веднъж да изкажа голяма благодарност за медийната кампания, която беше проведена през тази година.

За пореден път и тази година кампанията беше посветена върху Законопроекта за домашното насилие. Да се лобира и обществото да има повече очи и уши, за това, че проблемът е сериозен. Днес няма да ви занимавам със статистика. Положението у нас е сериозно трагично, както е в Европа и целия свят по този проблем. Не сме чак толкова изоставени. Някои държави изостават с повече от 20

години. В Европа, Австрия има от 1997 година такъв закон. Германия прие законът през 1999 година. Има шанс да се подредим към тях. На Балканите няма отделен закон. Има приети промени в законите на съседна Сърбия и Румъния. Антидискриминационният закон на Румъния много добре е инкорпорирал решаването на този проблем. В Сърбия са намерили механизъм за да действат.

Законопроектът предстои да се разглежда в правната комисия на Народното събрание. Госпожа Мингова в интервю по радио “Хоризонт” каза, че до края на януари би следвало законопроекта да влезне в зала.

Благодаря ви за вниманието.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Българският център да джендър изследвания, който беше водещата структура работеща по закона е подготвила едно писмо апел, което да се подпише от различни представители на неправителствени организации. Апелът е към Народното събрание да придвижи този законопроект. Разбира се ще се радваме да е в посока приемане, а не връщане обратно в комисии или на работната група. Ако смятате, че бихте имали желанието и интереса да подпишете този апел моля да се обърнете към нас. Ние ще препратим писмото, за да сте в течение какво правим в тази насока.

Искам да ви предложа да вървим към приключване на срещата.

Благодаря на всички, които присъствате, както на участниците така и на лекторите.

Смятам, че срещата беше много полезна. За нашата организация набелязахме няколко следващи стъпки.

Искам да поема ангажимент към вас в няколко насоки.

Първо, ще приготвим един подробен протокол от срещата. Протоколът ще бъде изпратен. Ще имате текста на нашите дебати. Какво се е случило.

Второ, в хода на дискусиите за мен се очертаха три много важни проблема. Това, което вчера се каза с оглед на дейността на отделните организации и какво всяка жена преживява като проблем.

Мисля, че изключително е значим факта, че много жени изтъкнаха като проблем на българската жена, на българката или на жената на територията на Република България, факта че тя може би не винаги е способна да бъде икономически самостоятелна.

Това е един изключително важен момент. Защото той говори за едно развитие на самосъзнанието на жената, в което казва: “Аз не съм само част от семейството. Искам да имам друг тип икономическа независимост. Аз искам да бъда конкурентноспособна. Тогава когато не съм част от семейство да мога да имам достойно съществуване”.

Мисля, че това е голям проблем на нашето общество като цяло.

Искам да подкрепя държавата, защото смятам, че тя в някои свои стъпки с приемането на новите закони и със жеста, с който дава възможност обществото да регулира определени отношения в себе си. В този смисъл държавата е пред обществото. Дават се много възможности жените да отстояват своите права като индивиди, а не само като част от семейството, каквато е нагласата в България. Жената се разглежда като част от семейството. Това не е само нагласа на мъжете. В много по-голяма степен това е нагласа на жените.

Господин Иванов имаше предвид нагласите, които понякога пречат на държавата, да вземе по-адекватни мерки.

Темата за икономическата самостоятелност на жените е изключително важна. Нашият център до края на май-юни ще предостави информация по няколко изследвания, които в момента се изготвят от различни специалисти. Това е едно цялостно изследване за икономическия статус на жените. Едно изследване как пенсионната реформа се отразява на жените. Защо работодателите предпочитат или не предпочитат да наемат жени?

Надявам се тази информация да ви бъде полезна. Ще бъде получена чрез нашия сайт.

Втората тема, която беше изключително интересна е за традицията. Традицията в това, което вашите организации правят се преживява по два начина.

Единият подход е традицията като средства да запазим нашата идентичност.

Вторият подход е по-ощетяващ традицията. Когато казваме, че традицията много пречи на жените да се изразяват и да се изявяват.

Традицията се възприема по два начина. Различните общности по два начина я преживяват и вероятно развиват своите стратегии как да я ползват или преодоляват. Мисля, че тук трябва да има взаимодействие между различните групи. Взаимодействието ще бъде изключително полезно. Как да се подхожда от традицията? От опита, който имаме с работа с ромски жени или изобщо с неправителствените организации между ромите темата за това, че родителите роми от една определена възраст нататък не пускат момичето да посещава училище, защото ги е страх, че то ще загуби девствеността си по пътя за училище и обратно. Тази тема изплува през последните години. Това означава, че българското училище като

институция и държавата, която все пак следи за изпълнението на политиките, в т.ч. и образователни. Семейството и местната власт на определени места нямат никаква комуникация по тази тема.

Изведнъж се оказва ,че ромският родител трябва да избере едно от двете.Да смята, че неговото дете ще бъде по някакъв начин оцетено и засегнато. В неговата традиционност или във факта да получи ли образование или да не получи. Това е една тема, която едва напоследък започна да се коментира.

Според мен е много интересна. Много важна е позицията на една образована жена. Запазва ли идентичност и може ли да се върне в своята общност или вече нейната общност не я приема поради някаква причина.

Въпросът за традициите и ценностите е много интересна тема, по която можем да помислим за съвместни инициативи или идеи, по които да работим.

Разбира се, темата за насието. Смятам, че дори вие да нямате във фокуса на вашата дейност темата за насието бихте допринесли изключително много, ако запознавате вашите членове и структури какво законодателство е прието и в каква насока се върви. Да съдействате в една по-широка превенция на всички тези явления.

МИРА МАЙЕР: Българският еврейски женски форум ще приветства една инициатива като фестивал на традициите.

По отношение на икономическата независимост или самостоятелност има много рецепти в тази насока.

Според мен е полезно да има един семинар за управление на малка фирма, което може да се управлява от една жена.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Това се прави. В момента имаме два проекта. За съжаление протичат за много ограничени групи жени. Ако действително от Ваша страна има интерес имаме партньор, който предоставя и малки кредити. Ако проявявате интерес към темата ние сме склонни да помогнем.

МИРА МАЙЕР: Според мен, ще се прояви интерес и от армейската страна. Много интересни сравнения се направиха за една или друга традиция. Предлагам да се видят.

Същевременно ще научим една за друга в по-домашна атмосфера.

Останалото е въпросът за нашия джоб – икономическата ни независимост. Ние проявяваме интерес. Можем да организираме курсове.

Благодаря ви. Надявам се, че се видим отново.

МЕВЗУНЕ БЕЙГУЛОВА: Подкрепям Мира Майер за нейното предложение.

През 2002 година в Търговище бяхме домакини на Фестивал на етносите. На този фестивал различните етноси представяха своите танци. Опитяхме се да направим един фестивал на етносите в Плевен. Необходимо е да се събираме. Може да се включат и децата. Те ще ни представят най-хубавото и най-доброто. По този начин ще върнем децата към техните корени, за да познават другия до себе си.

Мисля, че ние жените можем и ако се обединим ще направим нещо. Необходимо е да обогатим фестивала, който предлагате.

СОНЯ ЧИЛИНГИРЯН: Предлагам да има и материал, от който да се запознаем с традициите.

МИРА МАЙЕР: Предлагам всеки да избере начина. Може да обмислим какво можем да направим заедно.

СОНЯ ЧИЛИНГИРЯН: Имам предвид от етнографска гледна точка.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Сега ще стартираме един проект, за който Мария спомена. Ще се работи в Гоце Делчев, Лом, София, Кърджали, Разград. Проектът ще включва едно насърчаване на жените. От една страна да създадат неправителствени организации. По някакъв начин да се самоорганизират, ако има интерес. Да се запознаят с технологията.

От друга страна да се направят обучения по стартиране на малък бизнес.

Имахме съвместна идея през юли когато проекта приключва да съберем групата, която вчера и днес беше тук плюс групата на тези жени, за да се види каква енергия може да се получи. За това ще ви уведоим допълнително.

Мисля, че след шест месеца ще се срещнем отново.

АСЕН ИВАНОВ: Искам да ви предложа още една тема. Не трябва да забравяме, че през 2005 година ще има избори.

Необходимо е от сега да започнете да подготвяте повече жени да има в българския парламент. Казваме, че в момента в българския парламент 26 на сто са жените. Ако погледнем реално какво ще стане на следващите избори, имаме тенденция отново да се върнем на 12 – 13 на сто. Това е една много добра тема, по която можете да имате принос.

Трябва да имаме предвид, че неправителствените организации са най-силните, които могат да въздействат.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Опитваме се, но за съжаление партиите са най-закостенелите институции.

АСЕН ИВАНОВ: За съжаление ДПС е с най-ниския процент.

ТАТЯНА КМЕТОВА: С колегите от някои организации разменихме мисли и вероятно ще направим едно изследване как турската жена е представена. Планирано е това предложение за тази година.

АНГЕЛИНА ИВАНОВА: Срещата, която проведохме за мен беше много интересна, полезна и съдържателна.

Имам едно предложение всички проблеми, които бяха разгледани и обсъдени засягат не само жените от етническите малцинства. До голяма степен засягат и жените от мнозинството.

Предлагам на следващата среща да бъдат поканени и представителки на неправителствените организации, които работят в българското население.

От една страна ще се запознаят с много интересен материал.

От друга страна искам да стане двустранна обмяна на културите на мнозинство и малцинства.

ТАТЯНА КМЕТОВА: Приемам вашето предложение. Нашата организация традиционно ежегодно организира годишна среща на неправителствените организации ангажирани с проблемите на жените в България.

Преди години тези организации се наричаха женски неправителствени организации. В следствие се отказахме от тази формулировка. Някои не са само женски, но имат интерес към подобна проблематика или имат опит в проекти с целева група от жени.

Тази година годишната среща ще се проведе от 5 до 7 март в София. Организирахме срещата като подготовка за другата.

Поемам ангажмента всички ваши организации да бъдат поканени на Националната среща. С уговорката да бъде излъчен предварително по един представител. Списъкът, с който разполагаме е за над 150 организации. Предполагам, че не всички организации ще присъстват. Традиционно имаме между 75 и 100 организации, които участват. Това е един изключително тежък финансов ангажимент за нашата организация.

Благодаря за предложението. Разполагаме с един месец до тогава. През тази година сме планирали темата да бъде “Дейността на неправителствените организации съвместно с местните власти”. Как могат да си партнират?

Вие от своя страна ще изберете кой да ви представлява на срещата.

Благодаря ви за участието.

/Срещата завърши в 13,15 часа/

СТЕНОГРАФ:

/Петя Георгиева/